

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Fenomén domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti

Věra Zika

Vedoucí práce: Mgr. Michal Slaninka, PhD.

Praha 2017

Prague College of Psychosocial Studies

**The home phenomenon perceived by people with an
emotionally unstable personality disorder**

Věra Zika

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Michal Slaninka, PhD.

Prague 2017

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá tématem fenoménu domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Teoretická část práce je zaměřena na fenomenologické pojetí fenoménu domova a jeho vztahu k časovosti, tělesnosti a prostorovosti. Dále se teoretická část zabývá psychologickým pojetím fenoménu domova a vztahu mezi domovem a rodinou. V kapitole o Emočně nestabilní poruše osobnosti jsou představeny dva významné přístupy k tomuto onemocnění. Jsou jimi přístupy Theodora Millona a Roberta Cloningera. Teoretická část práce je obohacena o pohled lidí s Emočně nestabilní poruchou osobnosti na jejich onemocnění.

Praktická část práce je zaměřena na fenomenologickou interpretativní analýzu (IPA) čtyř rozhovorů na téma fenomén domova, které byly za tímto účelem uskutečněny s lidmi s emočně nestabilní poruchou osobnosti.

Klíčová slova: fenomén domova, emočně nestabilní porucha osobnosti, interpretativní fenomenologická analýza, fenomenologie, hraniční porucha osobnosti, bezdomoví

Abstract:

This bachelor thesis is concerned with the theme of perceiving the home phenomenon by people suffering with emotionally unstable personality disorder. The theoretical part is aimed on phenomenological concept of the home phenomenon and it's relations to existentials such as temporality, embodiment and spatiality. Further, the theoretical part is concerned with psychological approach towards home phenomenon and a relation between home and a family. In the chapter devoted to emotionally unstable personality disorder there are two main approaches presented towards this diagnosis. One comes from Theodor Millon and another from Robert Cloninger. Theoretical part contains the subjective perspectives of individuals suffering with EUPD as well.

The practical part consists of interpretative phenomenological analysis (IPA) of four interviews aimed on this theme with people suffering with emotionally unstable personality disorder.

Key words: home phenomenon, emotionally unstable personality disorder, Interpretative phenomenological analysis, phenomenology, borderline personality disorder, homeless

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré použité podklady, ze kterých jsem čerpala informace, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a citovány v textu podle normy ČSN ISO 690.

V Praze dne .....

Podpis .....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli ochotni se mnou sdílet své zkušenosti a dovolili mi na chvíli vstoupit do jejich životních příběhů a velmi osobních a citlivých sfér. Jsem jim za to neskonale vděčná. Taktéž chci poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Michalovi Slaninkovi, PhD. za velmi vstřícné a jemné vedení.

Obsah

Úvod.....	9
1. Teoretická část.....	10
1.1 Východiska fenomenologie.....	10
1.1.1 Fenomén domova.....	10
1.1.2 Domov a vztahovost.....	12
1.1.3 Domov a tělesnost.....	13
1.1.4 Domov a časovost.....	14
1.1.5 Bezdomoví.....	15
1.1 Východiska psychologie.....	18
1.2.1 Domov jako rodina.....	18
1.2.2 Je domov pouze lidský?.....	20
1.2 Emočně-nestabilní porucha osobnosti.....	23
1.2.3 Očima odborníků.....	23
1.2.3.1 Pojetí poruch osobnosti dle Theodora Millona.....	25
1.3.1.2 Model osobnosti dle Roberta Cloningera.....	27
1.2.4 Očima lidí.....	28
1.3 Cesta domů – na pomezí filosofie a psychoterapie.....	31
2 Empirická část.....	33
2.1 Výzkumné otázky.....	33
2.2 Hypotézy.....	33
2.3 Výzkumná metoda.....	33
2.4 Výběr zkoumaných osob.....	34
2.5 Realizace výzkumu.....	35
2.6 Scénář rozhovorů.....	35
2.7 Analýza dat.....	37
2.7.1 Analýza rozhovoru s paní A.....	39
2.7.2 Analýza rozhovoru s paní B.....	48
2.7.3 Analýza rozhovoru s paní C.....	58
2.7.3 Analýza rozhovoru s paní D.....	69
2.7 Závěr a zhodnocení výzkumu.....	78

2.8 Diskuze.....	80
Závěr.....	81
Seznam použité literatury.....	82
Seznam příloh.....	85

Úvod

Fenomén domova je pojem, který se vyskytuje především ve fenomenologické filosofie, jejímiž hlavními představiteli jsou Edmund Husserl a Martin Heidegger. V těžkých dobách komunistické totality to byl u nás především Jan Patočka, který fenomenologii doslova odkrýval tuzemské odborné veřejnosti. V dnešní době se fenoménu domova věnují především Anna Hogenová a Naděžda Pelcová. Obě tomuto tématu věnovaly své publikace.

V této práci se snažím o propojení fenomenologie a psychologie. Fenomén domova pojmám jako neoddelitelnou a významnou součást života každého člověka. Jeho filosofické pojetí dává možnost nahlédnout do podstaty tohoto fenoménu. Psychologické pojetí naopak dává možnost zakotvení v každodenním životě lidí a jeho reálných rysů.

Fenomén domova má pro mě osobně důležitý význam. V mém životě hraje domov ústřední roli. Ve svém osobním životě se snažím s domovem neustále nacházet spojení a plně si jej uvědomovat. Domov je pro mě bezpečné místo, ze kterého mohu vycházet do světa a neztratit se v něm. Ve svém profesním životě se snažím podporovat druhé, aby svůj domov nalézali, protože věřím, že každý tuto možnost má.

Během své práce v terapeutické komunitě Kaleidoskop se setkávám s lidmi, jejichž životy jsou s domovem spjaty velmi úzce a tento vztah je vzhledem k jejím potížím o to viditelnější. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla věnovat svou práci tomuto tématu. Jde o jedinečnou možnost propojení filosofické a psychologické teorie s praxí a žitou zkušeností. Předložená práce je zpracována na základě četby pramenů, sekundární literatury a dvouleté zkušenosti práce s lidmi s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Základní vhled od problematiky mi poskytla publikace Fenomén domova, jejíž autorkou je Anna Hogenová (Hogenová, 2013). Dále pak úvaha K východiskům potíží s hranicemi Jiřího Růžičky (Růžička, 2013).

Cílem mé bakalářské práce je snaha upozornit na důležitost fenoménu domova v oblasti psychoterapie a psychologie. V těchto oblastech má fenomén domova své pevné místo a je velmi přínosné a cenné se jím nadále hlouběji zabývat. Bohužel je však prozatím velmi málo publikací, které by se tomuto tématu věnovaly. V současné době výzkum a přístup k problematice psychických onemocnění směřuje k neuropsychologickým pohledům a teoriím. Bez toho, aniž bych se musela od tohoto směřování vzdalovat, bych ráda touto prací upozornila na důležitost neopomíjení i dalších přístupů, jakými jsou fenomenologie a daseinsanalýza. Tyto přístupy umožňují přístup k člověku z jiného, ne však lepšího či horšího pohledu.

K daseisanalytickému přístupu se snažím přiblížit v empirické části této práce. Jejím obsahem je interpretativní fenomenologická analýza (IPA) čtyř rozhovorů s lidmi s emočně nestabilní poruchou osobnosti.

V závěrečné části se zamýšlím nad výsledky mého výzkumu ve vztahu k výzkumné otázce. Zvažuji také přínos celé bakalářské práce a nabízím podněty pro další možnosti výzkumu v této oblasti.

1 Teoretická část

1.1 Východiska fenomenologie

1.1.1 Fenomén domova

Pro tuto práci je klíčové fenomenologické pojetí fenoménu domova. Pevně doufám, že se mi podaří přiblížit se k tomu, co tento fenomén obnáší.

V kapitole o psychologickém pojetí fenoménu domova se dotkneme dvou horizontů, ve kterých se domov rozprostírá. Pokud půjdeme ještě dále filosofickou cestou, těmito horizonty můžeme na jedné straně myslet domov uvnitř každého z nás a na straně druhé domov v samotném bytí. Máme tím na mysli takový domov, který nemá hranice, a tudíž může být s domovem uvnitř nás totožný ve smyslu jednoduché jednoty celku. Slovy Anny Hogenové domov může být *„jen tam, kde se ujednokuje neskrytost se skrytostí v tom nejpůvodnějším fenomenologickém smyslu“* (Hogenová, 2008, s. 187).

Domov byl často spojován s rodinným krbem, ve kterém hoří oheň. Spojení domova a ohně není náhodné. Anna Hogenová (2017) mluví o „ohňovém středu světa“, který se v domově nachází. V ohňovém středu světa se do jednoty usebírání „čtveřina“ – nebeské, pozemské, božské a lidské. Hérakleitos byl přesvědčen, že podstatou duše je vnitřní oheň. V ohni se usebírání protiklady – dřevo, které hořením přechází do skrytosti, a plamen, který vchází do neskrytosti. Tyto protiklady jsou skrytost a neskrytost – cizí a známé – polarita, která provází fenomén domova ve svém celku. Mezi těmito protiklady ex-sistuje (vyvstává) jemná spára, kterou Martin Heidegger nazývá „die Fuge“.

Domovu je vlastní blízkost. Domov je něco, co je nám všem vlastní. Vyvolává v nás pocit obeznámenosti a bezpečí. Na druhé straně ho však známe i v jeho chybění, tj. privaci. V nepřítomnosti domova o něm sníme, toužíme po něm, usilovně si ho přejeme. Pokud jsme v cizině a místem, ze kterého jsme vzešli je domov, můžeme se do něj navrátit, byť „jen“ v myšlenkách. Jestliže jsme však z domova nikdy ani nevzešli, ocitáme se ztraceni v pustině. V takové situovanosti máme možnost se usebrat do svého středu, anebo se naopak napít z řeky „amelés“ (bezstarostné) a tím zapomenout na „deinos“ – „*prožitek hrůzy a strašlivého*“ (Hogenová, 2013, s. 11). Jde o tíživost prázdnoty, která z bezdomoví vychází. Příkladem takového účelového zapomínání v dnešní době může být zapíjení žalu alkoholem, vyhledávání víkendového uvolnění v drogách a letných známostech či užívání antidepresiv

a anxiolitik v momentech životních krizí s přesvědčením, že bolest a utrpení v našem životě nemají své místo. Napitím z řeky „amelés“ však bohužel ztrácíme naši jedinou nit, která nás s námi samými spojuje. Zapomínáme totiž na to, že z prázdnoty vychází napětí, ze kterého se rodí otázky, jež vystupují z rozhovoru mezi námi a bytím. Pitím z řeky „amelés“ si sami odnímáme možnost domov nalézt. Je bezpochyby, že čelit prázdnotě tváří v tvář je nevýslovná hrůza. Může nás zcela pohltnout. Pokud ale nalezneme odvahu a postavíme se čelem, nastane ticho, ve kterém k nám promluví bytí. Je jen na nás, zda a jak mu odpovíme.

O hledání a znovunalézání domova vypráví naše lidová tradice, která se objevuje v pohádkách. Každý „hloupý Honza“ se musel vydat do světa, aby se mohl opět vrátit domů. Vydat se do světa neznamena pouhý odchod z domovské krajiny, je to vy-dání se světu, je to otevření se bytí samému, jeho plnosti i prázdnotě, kdy přijímáme a zároveň vy-dáváme v podobě odpovědí na otázky, které nám bytí samé klade. A tehdy, kdy se setkáme s nicotou, zem se nám otřese pod nohama a my ztratíme kompas, se zaposloucháme do bytostného rozhovoru mezi námi a bytím. V té chvíli se v nás zrodí počátek a my nacházíme domov. To je však možné jen z ciziny. Cizina je nutná protikladná součást domova. Jen díky ní si můžeme uvědomit domov. Anna Hogenová uvádí, že „*jen z dálky se ukáže podstata domova*“ (Hogenová, 2008, s. 187). Abychom mohli vědět, co je naše, musíme vědět, co je cizí a naopak. Jen v tomto rozdílu se zjevuje domovské. Cizina je horizontem, pozadím, na kterém jej můžeme spatřit. Bez něj bychom nerozpoznali domov. Horizont je důležitý proto, že teprve na něm a díky němu se vše zjevuje.

Na tomto místě můžeme zmínit ještě jeden oheň, který má spojitost s domovem. Je to oheň filosofů. Na první pohled se nám tato spojitost nemusí jevit jako podstatná, ale při bližším odkrývání se zjeví. Filosofovat totiž znamená pečovat o svou duši. Pečovat o svou duši je být v rozhovoru s bytím, kdy se nacházíme u svého pramene s otevřeností vůči celku. Tak filosof, jenž mluví ke svým žákům, je plně „zapálen“ pro věc, jeho nadšení a zájem jako jiskry z plamenů přeskakují na jeho posluchače. V nich samotných pak může tato jiskra zapálit jejich vlastní oheň. V takovém momentu mohou být u svého pramene, mohou být sami sebou. Mohou být doma.

Domov nám poskytuje pevnost a stabilitu, půdu, ze které můžeme růst do světa, aniž bychom se v něm ztratili. „*Domov je prahem, ze kterého vyrážíme také do prostoru ciziny v otevřené možnosti opětovného návratu,*“ říká Růžička (Růžička, 2013, s. 43). Možnost návratu je klíčová. Pokud „své doma“ nemáme, nemáme se ani kam vracet. Zůstáváme ztraceni.

1.1.2 Domov a vztahovost

Jak uvádí Patočka, „...rys vědomého soužití s druhými byl odedávna vyzvedán jako člověka vyznačující...“ (Patočka, 2008, s. 192). Můžeme tedy říci, že charakteristickým znakem lidského pobytu je spolubytí. Základem spolubytí je vztahovost. Je to danost. Vždy jsme ve vztahu. Vztahujeme se sami k sobě ve smyslu vědomé péče o náš pobyt a vztahujeme se i k druhým lidem, k věcem a světu. Je nám dána možnost rozumět pobytu druhých. Tato vztahovost není obsažena jen v přímém kontaktu s druhými. Vystupuje též v našich skutcích a činech. Je obsažena v tělesnosti i časovosti. Odráží se v jsoucnech, předmětech našeho každodenního života. Tak například nyní, přestože jsem sama ve svém bytě, jsem neustále ve „vztahu k...“. Držím v ruce knihu, která mě propojuje s mladým mužem, u kterého jsem ji koupila. Občas pomyslím na svého muže, který je šedesát kilometrů daleko. Vztahovost má schopnost překonat dálky v čase i prostoru. Můj muž, na kterého pomyslím, je tu se mnou, přesto, že si na něj „nemohu sáhnout“. Stejně tak je tomu i s oním prodávacem.

Otázkou je, jak se má vztahovost k fenoménu domova? Dalo by se říci, že pro domov má vztahovost mnohem větší význam než kdekoli jinde. Proč tomu tak je? Již náš příchod na svět je vztahový. Naše početí se rodí ze vztahu. Jde o vztah dvou bytostí k sobě a také vůči nám, byť ještě ani nejsme. Existujeme však. Existence znamená vystupovat. Tím pádem i ve chvíli, kdy o nás naši rodiče „jen“ přemýšleli, jsme již byli, protože jsme vyvstávali ze skrytosti do světla myšlenek a stávali jsme se možnostmi. V těle matky jsme byli ve vztahu k ní. Tento vztah je tím, co zakládá náš pobyt ve světě. Po narození se pak naše vztahovost čím dál více otevírá a provází nás celým životem.

Pro mnoho lidí, se kterými jsem se ve své praxi setkala, je přítomnost druhých a „dobrých“ vztahů s nimi, neoddělitelnou součástí domova. Dobrými vztahy jsou zde myšleny vztahy, které druhému dávají možnost zažít sebe jako hodnotnou bytost hodnou lásky a respektu. Takové vztahy, které nám dávají pocit, že „jsme chtění a milováni“. Vztahy, které nám „říkají“, že máme své místo. To nám potvrzují slova Jiřího Růžičky, který říká, že „domovskiy bydlet znamená pobývat na bezpečném místě, v prostředí zajištěném důvěrou, láskou a spoluprací, které má kořeny u rodičů a pěstounů, kteří pro nás domov vytvářejí a k nimž přináležíme s výsadami se podílet a spoluurčovat ráz i způsob společného pobytu“ (Růžička, 2013, s.43).

1.1.3 Domov a tělesnost

Tělesnost. Tato na první pohled přirozená věc, není vždy zcela u-vědomovaná. Naše tělo je pro nás po většinu času něčím zcela samozřejmým, neuvědomovaným. Samozřejmě, že dle neuropsychologie je naše tělo monitorováno naším mozkem neustále, avšak na nevědomé úrovni.

Zde však nemluvíme o tělesnosti ve smyslu funkcí a biologicko-chemických procesů. Máme na mysli fenomén tělesnosti, tedy tělesnost tak, jak vystupuje sama ze sebe. Tělesnost, která nekončí hranicemi naší kůže a povrchem těla. Tělo je pro nás na jedné straně determinantou a daností. Ve světě jsme vždy tělesně. O tom jsme nerozhodli. Na druhé straně je pro nás ovšem i možností, jak být.

„Všechny fenomény lidského existování jsou bytostné, a proto vždy tělesné,“ tvrdí Medard Boss (Boss, 1993, s. 54). Co to znamená? Pokud je pravdou, že všechny fenomény lidského existování jsou tělesné, musí být tělesným i fenomén domova? Ale jakým způsobem? Jiří Růžička říká, že *„prvním přirozeným místem ve světě, ve kterém se člověk usazuje, je domov matčiny tělesnosti“* (Růžička, 2013, s. 42). Autor dále uvádí, že *„v tomto prostoru se fyziologicky zakládá zkušenost rozdílu mezi domovským a cizím, vlastním a nevlastním, mým, tvým i naším“* (tamtéž). Tělo matky je pro nás domovem, ve kterém vyrůstáme. Žijeme uvnitř. Je to přirozené místo, tedy vskutku místo, do kterého se při-rodíme. Lůno matky je pro nás přirozeným světem, to jest světem původním, bezprostředně daným. Matčino tělo je první hranicí, se kterou se setkáváme. Jde o hranici, která nás dělí od cizího světa venku. Zároveň jsme na tento svět venku připravováni tím, že je nám dána možnost odlišovat své od ne-svého. Tak se během prenatálního období našeho života stáváme čím dál autonomnější. Projevujeme svou vůli, když chceme být v jiné poloze. Prožíváme úlek spolu s matkou. Cítíme teplo a klid při dotecích matky a otce. Slyšíme jejich hlasy, které jsou nám tak dobře známy. To vše je tělesně tak, jako už nikdy potom. Kdybychom nebyli schopni odlišovat své od ne-svého, patrně bychom nepřežili. Dítě, u kterého se dostatečně nevyvinou orgány a jejich funkce nutné pro samostatné přežití, osamostatnění od mateřského těla většinou nepřežije. Zde je tedy otázka odlišení svého od ne-svého životně důležitá. Nemůže nám stačit žít v těle matky z jejích zdrojů. V jeden moment to již nestačí a my potřebujeme naplňovat naše vlastní možnosti. Příchod na svět je pak jen pokračováním a stupňováním domova a ciziny. Tělo, jakožto dosavadní domov matky, opouštíme. Přicházíme do cizího

světa, avšak nejdeme do prostředí, které by nám bylo naprosto neznámé. Naopak. Je nám známé, a to především tělesně. Doteky matky a otce, které jsme cítili přes pokožku matčina břicha, se nám nyní přiblížily. S hlasy, které jsme po celou dobu slyšeli, se znovu setkáváme. Po narození se vše propojuje do nové podoby, avšak neznámé.

1.1.4 Domov a časovost

„Domov je místo, kde čas nemá podobu linie minulost, přítomnost a budoucnost, ...zde to, co je pradávné, je zcela bytostně přítomné a většinou je tím, co přichází z otevřené budoucnosti,“ uvádí Hogenová (Hogenová, 2008, s. 11).

Fenomenologie se vymezuje vůči sukcesivnímu aristotelskému pojetí času. Namísto toho je pro ni východiskem časovost neboli temporalita. Čas je v tomto pojetí vnímán třídimenzionálně. Patří do něj minulost, přítomnost a budoucnost. Nejinak je tomu i u fenoménu domova. Jednoduše zde neplatí lineární čas, kdy po minulosti následuje přítomnost a po přítomnosti budoucnost, a to vše v řadě za sebou. Stejně jako v celé fenomenologii se i v domově minulost, přítomnost a budoucnost prolínají. V přítomnosti je již vždy obsažena minulost, především ta podstatná – die Gewesenheit. Také je v ní obsažena předrozvržená budoucnost v podobě možností. Zajisté máme všichni zkušenost s touto časovostí. Stačí se projít v místě našeho dětství. Projít se zahradou a zahlédnout strom, na který jsme lezli. Najednou se nám vybaví vzpomínky z dětství, snad i ucítíme vůni „jako tenkrát“ a na tváři nám vyvstane nepatrný úsměv. V tu chvíli je to něco více než jen vzpomínání. Cítíme to doslova na vlastní kůži. Minulost se stává přítomnou.

V domově se ujednocuje vše do jednoty celku. Je to místo naprostého usebrání. Proto v něm nemůže platit fyzikální čas, který měříme hodinami. Dalším důvodem je také to, že domov sám se vyvíjí a roste, především s námi a v nás. Není statickým v čase a prostoru. Nelze ho deskriptivně popsat jako předmět. Sám zakládá časovost, která je určována našimi zcela subjektivními a bytostně osobními prožitky a zkušenostmi s domovem. Určujícími jsou poté významy, které rozpoznáváme v časovosti. Říci, že něco „bylo dávno“, či naopak „jakoby to bylo včera“ nese něco víc než jen informaci o čase. Nese význam, který je tím, co z neživé časové kategorie činí živý prožitek, vždy již v relaci k nám, druhým a ke světu.

1.1.5 Bezdomoví

Podstatnou charakteristikou fenoménu domova je jeho nenápadnost. Právě proto ho tak dobře vnímáme až v jeho privaci. Stejně jako si nejsme vědomi svého těla do doby, než nás začne bolet. Touto privací domova je bezdomoví. Co je tím myšleno? Jak vypadá bezdomoví? Jak „jest“? Nejčastěji si spojíme problematiku bezdomoví s lidmi žijícími na ulici. Existuje mnoho literatury, která se této problematice věnuje. Bezdomovectví je jedním ze sociálně-psychologických fenoménů naší doby. Vyjadřují se k němu sociologové, politici, sociální pracovníci i psychologové. V tomto textu se ovšem tomuto tématu věnovat nebudeme. Jednak proto, že již bylo napsáno mnoho textů, které se jím zabývají, a také proto, že nám v této práci jde o hlubší porozumění bezdomoví jako fenoménu, který vystupuje sám ze sebe. Není proto nutné jej redukovat jen na oblast bezdomovectví. Určující charakteristikou bezdomoví totiž není chybění předmětného domova, tedy domu, bytu, pokoje na ubytovně, tj. „život na ulici“. To může být jeho projevem, ne ovšem zakládající vlastností. Bezdomoví a bezdomovectví není totéž. V psychologickém slovníku nalezneme pod heslem „bezdomovectví“ následující: „...*situace osoby bez státní příslušnosti, ... která nemá bydliště, přespává v parcích, pod mosty, v kanalizacích, ... často lidé duševně nemocní, lidé závislí na alkoholu aj. drogách, ...*“ (Hartl, Hartlová, 2010, s. 63). Zde vidíme, že psychologické pojetí bezdomovectví je úzce spojeno s předmětným místem, tj. místem pobytu. To nám však neřekne nic o fenoménu domova a bezdomoví. Pojem „bezdomoví“ v tomto slovníku nenalezneme. Naopak filosofický slovník nás odkáže na Martina Heideggera a Ivana Dubského, v jejichž filosofii se tento termín objevuje (Olšovský, 2011, s. 20). Ivan Dubský píše ve svém článku Domov a bezdomoví, že „*situace bezdomoví je v jistém smyslu prvotní. Jen skrze ni je nám dán domov. Otázka „co je a kde je můj domov?“ vzniká tam a tehdy, kde a kdy jsme dovedeni k tomu, abychom – pociťující cizotu – ptali se po tom, co jsme ztratili nebo opustili*“ (Dubský, 1966, s. 181). Bezdomoví je tedy chápáno jako polarita k domovu, kdy teprve z ciziny poznáváme domov jeho privací. Slova Ivana Dubského nám říkají, že teprve v cizině poznáme, co jsme ztratili či opustili. Je zde myšlena ztráta domova, z čehož ovšem také vyplývá, že jsme domov museli již předtím mít. Co jsme nikdy neměli, nemůžeme ztratit. V takový moment jsme bezdomovci situačně. Zrovna nyní, tady a teď, jsme bez domova, vzdáleni v cizině. Co se ovšem děje s lidmi, kteří domov nikdy neměli, respektive neměli zkušenost domova?

Lidé, kteří nemají zkušenost domova, nejsou ukotveni sami v sobě. Ztrácejí se jak ve světě druhých, tak ve svém vlastním. Jejich životy jsou provázány obrovskými nejistotami

a prázdnotou, což se často projevuje v podobě úzkosti a deprese. Kdo je člověk bez domova? Kdo je ten, jenž domov ztratil a kdo ten, jenž ho nikdy neměl? Dalo by se říci, že z domova jsme vzešli všichni. Ano, je tomu skutečně tak. A přesto můžeme nalézt lidi, kteří byli odjakživa vyhnanci. Z domova vyšli, ale nevěděli o tom, že z něj vycházejí. Jak je to možné? Anna Hogenová tvrdí, že „*domov je místo, kde můžeme být u sebe samých beze strachu z ohrožení*“ (Hogenová, 2008, s. 187). To, co k domovu neodmyslitelně patří, protože ho utváří, je bezpečí, přijetí a láska. Tam, kde nejsme přijati, což bez lásky nelze, nemůžeme být sami sebou. Pokud je nám tato možnost odňata, nemůžeme se dostat do „ohňového středu světa“. Mnoho lidí má bohužel právě takovou zkušenost. Nejde již o ztrátu domova ve smyslu bytí v cizině, jako nutné výchozí situace pro uvědomění si domova. Takoví lidé nemohou z ciziny rozeznat domov, protože tou cizinou je pro ně vše. Postrádají druhou část, druhý protiklad, tedy neskrytost, vlastní, své. Mohli bychom mluvit o domově dobrém a špatném, zdravém a nezdravém. Bylo by to patrně však jen hodnocení, které nás od podstaty domova naopak odvádí. Není domov dobrý a špatný, už proto, že fenomén domova není nic statického, není to věc, předmět, který před námi stojí. Nelze ho uchopit. Je neustále v pohybu. Je něčím živým a stále novým, protože se v něm rodí počátky. Nikdy ne na stejném místě. A tak, když mluvíme o lidech, kteří domov neměli, měli bychom spíše říkat „lidé, kteří s domovem nemají zkušenost“. Tito lidé neměli možnost v domově být, nemohli zapustit kořeny do půdy domova, a tak v nich nemohla vyrůst láska ani přijetí, kterými je tato půda nasáklá. V takovém případě nelze mluvit o domově. Je to jen napodobenina domova, jeho odvozenina, přinejlepším „smrštěnina“ naplňující objektivní kategorii domova. V nejhorším případě pak jeho pravý opak. Skutečné bezdomoví.

Jak již bylo řečeno, domov je místem, ve kterém zapouštíme kořeny. Je místem, ze kterého vyrůstáme. Skrze kořeny dostáváme výživu v podobě lásky a přijetí. Díky nim můžeme růst. Tím, jak rosteme, se naše kořeny stávají mohutnějšími. Prorůstají hlouběji do středu země a my se stáváme pevnějšími. Dokážeme pak být sami sobě majákem v rozbouřeném moři. Sloupem, který napříč staletími stále pevně stojí. Stromem, který se ve vichřici nezlomí ani nevyvrátí. Kořeny jsou zapuštěny pevně v zemi. Proto i zem, náš kraj je místem našeho domova. Mnoho lidí, kteří museli opustit své kraje a země, bylo vyrváno z kořenů. To má pak následky v podobě prázdnoty a odcizení. Jestliže však z domova vyšli, mají se kam vracet. Naopak ti, kteří z domova nevyšli, se nevrací, ale zůstávají hledajícími.

Zemí však nemyslíme jen rodnou zem, ale (a to především) i matku Zemi, ze které jsme všichni vzešli. Ovšem i k návratu do matky Země potřebujeme kompas v podobě lásky a přijetí. Matka Země ho má. Přijme nás bez rozdílu všechny. My ale musíme být k tomuto

přijetí otevření. Otevřenost je zakládající charakteristikou našeho pobytu, a přesto není automatická. Můžeme být v otevřenosti, anebo také ne. K tomu, abychom mohli být otevření, opět potřebujeme lásku. Z lásky totiž vyvstává přijetí. Proto život bez lásky bývá plný bolesti a strachu. Odmítání všeho včetně sebe se vyskytuje bok po boku nenaplněné touhy po druhých.

1.2 Východiska psychologie

1.2.1 Domov jako rodina

Co je to domov? Na tuto otázku je velmi obtížné odpovědět přesto, že všichni lidé na světě sdílí jakési rozumění tomuto fenoménu, aniž by si ho jakkoli konkrétně definovali. Je potřeba říci, že psychologie s fenoménem domova nepracuje. V jejím pojetí je fenomén domova zredukován na rodinu a v užším případě na funkce a vliv rodiny. Nejvíce se toto téma objevuje ve vývojové psychologii. V psychologickém slovníku pojem „domov“ nenalezneme. To, co nacházíme, jsou pojmy spojené s domovem. Skrze určitou svou charakteristiku na něj odkazují a mohou nám pomoci význam domova vysvětlit či přinejmenším alespoň nastínit. Takto můžeme narazit na pojmy bezdomovectví, dětský domov, domov pro seniory apod. V psychologii je pojem domova nejužší spjat s primární rodinou a výchovou. K domovu patří rodiče či jiné pečující osoby, které dítěti poskytují prostředí k růstu. V nejširším pojetí můžeme za domov považovat naši planetu Zemi. Rozpětí mezi nejužším a nejširším vymezením domova odkazuje na celé spektrum tohoto fenoménu v jeho subjektivním prožívání a vnímání jednotlivých lidí. Jak již bylo řečeno, nejvíce se téma domova objevuje ve vývojové psychologii. Ve spojení s domovem je zde fokus zaměřen na rodinu a rodinné vztahy, potažmo vazbu dítě – rodič. Této problematice se věnovalo a dodnes věnuje mnoho psychologů. V tuzemsku to byli nestoři psychologie Zdeněk Matějček a Josef Langmeier, jejichž práce zabývající se psychickou deprivací v dětství u dětí z dětských domovů a dětí nechtěných patří dnes mezi klasická díla vývojové psychologie (Langmeier, Matějček, 2011).

Ve světě to pak byli především John Bowlby a jeho žákyně Mary Ainsworth, jejichž pracím se dostalo celosvětového zájmu. Jejich teorie se zabývaly kvalitou raných vztahů mezi matkou a dítětem. John Bowlby (2010) ve své teorii vychází především z teorií instinktů, které mají původ v etologii a konceptech behaviorálních systémů a jejich řízení. Vazba mezi dítětem a matkou je tak utvářena vazebným a instinktivním chováním. Vazebné chování je typ sociálního chování, jež plní biologické funkce. Je dáno činností mnoha behaviorálních systémů, které se v dítěti vyvíjí jako důsledek interakce s prostředím. Objektem vazebného chování je vazebná postava. V dětství je to nejčastěji matka. Postupně se vazebné chování zaměřuje i na jiné vazebné postavy. Především v období dospívání a dospělosti. U většiny dětí se vazebné chování vyvíjí během prvního roku života. Vedle vazebného chování se vyskytuje

instinktivní chování, což je takový typ chování, které se vyznačuje pravidelností, nápadností a slouží pro přežití druhu. Vazebné a instinktivní chování slouží k vytvoření a udržení citové vazby, která je důležitá pro přežití dítěte. Nevztahuje se však jen na fyziologické přežití, jak bylo dokázáno (ve zcela neetických) výzkumech Harryho Harlowa (1958). V těchto experimentech byla mláďata opic Makak rhesus (*Macaca mulatta*) odebrána matkám a umístěna do klecí s dvěma umělými napodobeninami matek. První z nich byla z drátu a měla umělou bradavku, jež poskytovala potravu. Druhá napodobenina byla potažena měkkou froté látkou bez zdroje potravy. Mláďata se více vztahovala k této druhé, „měkké matce“. K napodobenině z drátů se přiblížila jen tehdy, měla-li hlad. Stejně tak ve stresových situacích se přitulila k napodobenině z froté. Výzkumy ukázaly, že mláďata neupřednostňovala primárně potravu. Naopak pro ně byl významnější kontakt s „měkkou matkou“, která jim poskytovala větší pocit bezpečí a známosti, což se dá usoudit z reakcí na stresové podněty, ve kterých se k ní mláďata choulila. Pokud bychom k tomu přistoupili z hlediska fenoménu domova, mohli bychom vnímat důležitost tělesnosti. Mláďata měla první zkušenost s domovem mateřského těla, jež jim poskytovalo bezpečí. První prožívání domova pro ně bylo stejně jako u lidí tělesné, skrze tělo matky. Napodobenina potažená froté látkou tak mláďatům dávala možnost zažít pocit tělesného domova, který je doslova „hřál“, namísto drátěné konstrukce, která jim sice poskytovala potravu, ale v žádném případě ne domov.

Přes experiment Harryho Harlowa se zpět vrátíme k teorii vazby. John Bowlby se snažil ukázat, že kromě plnění fyzických potřeb dítěte, je pro jeho vývoj také potřeba naplňování sociálních a emočních potřeb. To vše by měla plnit vazebná postava. Mary Ainsworth se ve svých experimentech stejně jako John Bowlby zaměřovala na chování dítěte při opuštění matkou. V modelové situaci byly 12měsíční děti v místnosti se svou matkou. Měly k dispozici hračky, se kterými si mohly hrát. Po určité době do místnosti vstoupila cizí osoba. Po dalším časovém úseku matka z místnosti odešla a dítě se tak ocitlo v místnosti s cizí osobou. Experimentátoři sledovali, jak se dítě chová při odchodu matky a následně po jejím návratu. Z jeho reakcí pak usuzovali na typ vazby mezi matkou a dítětem. Výsledkem experimentu bylo pojmenování tří typů citové vazby 1) jistá bezpečná; 2) úzkostná vyhýbavá; 3) úzkostná odmítavá. První z nich je považována za bezpečnou vztahovou vazbu, která dítěti poskytuje optimální podmínky pro zdravý vývoj (Ainsworth, 2015).

Můžeme si povšimnout vědeckého jazyka, kterým jsou tyto teorie popsány. Mluvíme o vazebných postavách, citových vazbách a jejich typech, behaviorálních systémech apod. Nacházíme však v těchto teoriích to, o co nám v této práci jde především, tedy fenomén domova? Přibližujeme se jeho pochopení? Samozřejmě, že milující rodiče, kteří svým dětem

poskytují lásku, přijetí a bezpečí, tím dávají svým dětem ten nejlepší základ do života. Stačí však k porozumění tomu, co vytváří pevné pouto mezi matkou a dítětem, popsat typ citové vazby? Vědět, zda je to A, B nebo C? Musíme dojít k závěru, že nikoli. Tímto způsobem se nedostáváme k významu fenoménu domova. Zabýváme se jen jeho odvozeninami, deriváty, z kterých jsme sto ho „pochopit“. Vždyť lásku a přijetí nemůžeme převést na frekvenci a pohotovost odpovědi matky na požadavky dítěte. Ani na měřitelnou míru anxiety dítěte při jejím nedostatku. O co tedy jde?

1.2.2 Je domov pouze lidský?

Stojíme před otázkou, zda je domov pouze lidskou záležitostí? Domov, ve kterém jsou matka, otec a/nebo jiné pečující osoby, patří k lidské kultuře. Slovo kultura pochází z latinského *cultura* odvozeného od slovesa *colere* – pěstovat. Lidský domov je tedy místem, ve kterém pěstujeme a pečujeme o lidi. Přeneseno do jazyka psychologie – domov je tam, kde pečujeme o děti, aby se ty mohly zdravě vyvíjet a vrůstat do společnosti, ve které žijí. Z tohoto pohledu se indické dívky Amala a Kamala s domovem nikdy nesetkaly. Tyto dívky byly nalezeny v roce 1920 misionářem Josephem Singem v okolí Midnapuru v Indii. Odhadovaný věk Amaly byl kolem jednoho a půl roku, Kamala byla starší, bylo jí kolem sedmi či osmi let. Obě dívky se chovaly jako zvířata, konkrétně jako vlci, se kterými do té doby žily. Pohybovaly se po čtyřech, vrčely a vyly. Jedly syrové maso. Neovládaly lidskou řeč a vůči lidem byly obezřetné. Obě dívky byly umístěny do sirotčince, kde pečovatelé vyvinuli veškerou snahu, aby dívky začlenili do lidské společnosti. Mladší dívka Amala zemřela po roce. Starší dívka Kamala žila do roku 1929, kdy zemřela na tyfus. Přes veškeré snahy pečovatelů se dívky naučily jen základy lidské řeči. Kamala se naučila částečně i čistotnosti a vzpřímené chůzi. Pohyb po čtyřech pro ni byl přesto vždy přirozenější (Psychologie Dnes, číslo, 2013) Podobně vyznívá i příběh ukrajinské dívky Oxany Malaya. Oxana od tří do osmi let žila na zahradě s divokými psy. Poté byla umístěna do dětského domova, ve kterém jí byla věnována enormní péče. Oxana se naučila mluvit a chovat jako člověk. Některé „zvířecí“ projevy u ní ovšem přetrvaly. Spala schoulená v klubičku. Volný čas trávila se psy, se kterými se cítila nejlépe. (Reflex, číslo, 2016)

Příběhy těchto tří dívek mají společné jedno. Vyrůstaly mezi zvířaty. Domovem pro ně nebyla lidská rodina, ale zvířecí smečka. Dá se však v takovém případě mluvit o domově?

Není to troufalé? Zkusme nalézt odpověď v tom, co jsme si doposud o fenoménu domova řekli. Domov je místem přijetí. Můžeme v něm být takoví, jací jsme. Byly tyto dívky přijímány takové, jaké byly? Všem třem byla věnována maximálně péče s cílem „udělat“ z nich lidi. Jistě ve víře, že se tak činí v zájmu jejich dobra. Jejich přirozeným světem však byl svět zvířat, ne svět lidí. Jejich řečí byla řeč vlků a psů. Tyto dívky byly vytrženy ze svého přirozeného světa, do kterého se v případě možnosti navracely tak, že vyhledávaly společnost zvířat.

To nás přivádí k otázce, zda dokážou zvířata poskytnout domov se vším, co k němu patří – tedy s láskou a přijetím. Jedna z mých klientek mi vyprávěla o tom, co zažívala se svým psem ve chvílích, kdy měla chuť zemřít. Říkala, že: „*Á, no a vlastně kolikrát sem byla o víkendu sama doma jenom s tím psem a právě chytaly mě ty sebevražedné myšlenky a on, on je asi nějaký nadpřirozeně inteligentní, takže vždycky věděl, kdy se chci vyloženě zabít (pláče) a nenechal mě.*“ Dalo by se namítnout, že jsme to my, kdo zvířatům přiřazuje schopnost přijímat a milovat. Jsme to my, kteří používáme slovo láska a přijetí, abychom označili nějaký typ chování a projevů. Skutečně jsme to my, kdo používá tato slova, která nesou význam. To však nic nemění na samotném projevu toho, co slovy popisujeme. Pokud k lásce a přijetí patří péče a zájem o druhého, tak toho jsou schopna i zvířata. A tvrzení, že to tak vnímáme jen my, je prázdné. Zvířata nejsou projekčním plátnem, na které jen promítáme naše lidské představy. Pokud přeci jen ano, je takový celý svět. Tím se ovšem dostaneme na cestu, kde je lze zpochybnit naprosto vše. Touto cestou se ovšem nevydáme. Namísto toho můžeme přistoupit k něčemu jinému. Mám tím na mysli naši otevřenost a intuici. Intuice není předvídání budoucnosti, jak by se někteří mohli domnívat. Je to stav plné otevřenosti, kde do sebe vše zapadá a my se nemusíme již na nic ptát. Takový může být moment, kdy pohlédneme zvířeti do očí a víme, že před námi není nějaký nižší živočišný druh, ale živá bytost, která je schopna lásky stejně jako my, lidé. Podobné je to i s řečí. Martin Heidegger ve svých dílech tvrdí, že „řeč je domem bytí“ (Heidegger, 2000). Je tedy neodmyslitelně spjata s domovem. Řeč můžeme dělit na *die Sprache* a *die Sage* (Michálek, 2016). Ta první je běžnou lidskou řečí. Je mluvením, které se často stává jen prázdným žvaněním. *Die Sage* je naproti tomu řečí bytostnou, tedy rozhovorem mezi námi a Bytím, jenž se odehrává formou naslouchání. Jsme přesvědčeni o tom, že bytostná řeč je výlučně lidskou záležitostí. Vzhledem k tomu, že o Bytí nemůžeme říci nic jiného než, že jest, nemůžeme ani tvrdit, že jediný, kdo mu může naslouchat je člověk. V antickém Řecku byl svět pojímán jako *fysis* (Hogenová, 2014). Představoval přírodu, do které patřil i člověk. *Fysis* ovšem také znamenala proces neustálého odkrývání a skrývání. Člověk, jako součást *fysis*, se snažil o odkrývání a hledání *alétheia*

(pravda, neskrytost). Tím, že nebyl z *fysis* vyjmut, mohl hledat neskrytost i sám v sobě. Dnes tomu však bohužel není. Převládajícím módem člověka je distance od světa, jeho vyčlenění. Tato odluka nese velká rizika. Odnímáme si své možnosti. Hnací silou je touha uchopit vše do svých rukou skrze poznání, ovšem bez pokory a úcty. Stavíme si na kopcích chrámy, které zasvěcujeme nám, ne již Bohům. Rozhlížíme se panovačně po krajině a shlížíme na ostatním „tam dole“. To nám dovoluje zaměňovat nevědění za vědění.

1.3 Emočně nestabilní porucha osobnosti

1.3.1 Očima odborníků

Emočně nestabilní porucha je duševní onemocnění, které se v Mezinárodní klasifikaci nemoci (MKN-10) řadí do oddílu Poruchy osobnosti a chování u dospělých a dále pak do pododdílu Specifické poruchy osobnosti pod označením F60.3. Popsána je takto:

„Porucha osobnosti je charakterizovaná určitým sklonem k zkratkovému chování bez uvážení jeho následků; nálada je nepředvídatelná a vrtošivá. Je sklon k neuváženým emočním výbuchům a neschopnost ovládat výbuchy svého chování. Je tendence k hašteřivému chování a ke konfliktům s ostatními, zvláště jsou-li zkratkové činy odmítány nebo potlačovány“ (MKN-10).

Obecně platí, že pro emočně nestabilní poruchu je typická impulzivita a emoční nestálost. Důležitou složku hraje agresivní chování, které je ve většině případů autoagresivní. V takových případech mluvíme o sebepoškozujícím až suicidálním chování.

U emočně nestabilní poruchy rozlišujeme dva typy:

- impulzivní typ
- hraniční typ

Impulzivní typ je charakteristický impulzivním a agresivním chováním, kdy agrese je zaměřena proti sobě (autoagrese) či proti druhým (heteroagrese). Chování je zkratkovité, bez promyšlení následků. Lidé trpící tímto typem poruchy osobnosti velmi citlivě reagují na kritiku a konfliktnost.

Hraniční typ je nejčastější typ poruchy osobnosti. Je charakteristický též impulzivním chováním. Dále pak emoční nestálostí, pocity vnitřní prázdnoty, které se střídají s prudkými změnami afektivity a sebehodnocení (Praško,2003). U lidí s tímto onemocněním můžeme nalézt typická jádrová přesvědčení, např. „Jsem špatný a nezasloužím si lásku“, která stojí za afektivními projevy. Velmi časté je bohužel sebevražedné a sebepoškozující jednání, které souvisí s neschopností odložit emoční impulz, napětí. Tito lidé pak volí způsoby a cesty okamžitého uvolnění, které jsou však krátkodobé. Velmi narušeny bývají mezilidské vztahy. Ty bývají často intenzivní, divoké a krátkodobé. Typické je černobílé vidění, kdy je ten druhý je pro člověka s HPO absolutně dobrý, či absolutně zlý. Tyto pozice se mohou střídát ve velmi krátkém čase. Lidé s HPO od druhého vyžadují hodně péče a pozornosti, mohou to však dávat najevo zcela opačným způsobem, např. odmítáním a chladností. Mají také problém s hranicemi – z toho pojmenování hraniční typ –nemají vymezeny své osobní hranice a

nechávací si je překračovat. Stejně tak překračují hranice druhých tím, že jim vstupují do jejich osobních a intimních zón, aniž by tam byli pozváni.

Epidemiologie

Obecně je v populaci výskyt lidí s poruchou osobnosti okolo 10 %. Vyskytuje se přibližně stejně u mužů i u žen. Typově je však např. častější výskyt hraniční poruchy u žen, disociální poruchy zase u mužů. Lidé s hraniční poruchou tvoří okolo 10 % ambulantních psychiatrických pacientů, 15–20 % hospitalizovaných (Seifertová aj. 2008). Jan Praško (2003) uvádí až 25 % hospitalizovaných a 30–60 % všech léčených poruch osobnosti. Hraniční porucha osobnosti je tak nejčastějším typem poruchy osobnosti, se kterým se odborníci setkávají.

Etiopatogeneze

Současný pohled na etiopatogenezi je multifaktoriální. Jde o soubor vrozených a získaných faktorů. Mezi vrozené faktory patří genetika a nitroděložní vlivy. Hraniční porucha osobnosti se objevuje pětikrát častěji u příbuzných prvního stupně oproti běžné populaci (Seifertová aj. 2008). Kromě vrozených faktorů hrají důležitou roli formativní vlivy v dětství. Interakce mezi vrozenými a vnějšími faktory pak může mít za následek rozvoj onemocnění. Z vnějších faktorů se nejčastěji objevuje sexuální zneužívání v dětství, psychické a fyzické týrání, odmítání ze strany rodičů, jejich nadměrná kritika vůči dítěti nebo naopak hyperprotektivita. V rodinách se často vyskytují problémy s alkoholem a jinými drogami, péče bývá nestabilní, často zanedbávaná. Děti si pak vytvářejí svá přesvědčení o sobě, druhých i o světě (tamtéž). Tato tzv. „jádrová přesvědčení“ jsou dysfunkční kognitivní schémata, podle kterých člověk vnímá sebe i svět okolo a v souladu s přesvědčením k sobě a druhým též přistupuje. Takovým jádrovým přesvědčením může být např. „Jsem špatný!“ nebo „Svět je zlý“ či „Nezasloužím si lásku“. Teorii jádrových schémat rozvíjel Albert Ellis ve svém přístupu nazvaném „racionálně emoční behaviorální terapie“ (Ellis, 2005). Lidé se snaží vyhnout těmto typům jádrových přesvědčení, což pak vede k maladaptivním strategiím v chování. Dle Marshy Linehan (1993) bývá v rodinném prostředí nepřiměřeně vnímáno emocionální prožívání dítěte, které je často zesměšňováno, trestáno či odmítáno. To můžeme mít za následek ambivalentnost ve vztazích, kdy rodiče dítěti ubližují, ale zároveň ho drží při

životě. Dítě pak může zvolit potlačování svého emočního prožívání jako nejvhodnější strategii k přežití a vytvořit si např. jádrové schéma „Emoce jsou špatné“.

1.3.1.1 Pojetí poruch osobnosti dle Theodora Millona

Theodor Millon patří k hlavním současným teoretikům poruch osobnosti. Jeho teorie mají původ v evolučních teoriích, jež vychází z přesvědčení, že v řadě symptomatologických projevů poruch osobnosti jsou obsaženy tzv. původní primitivní strategie. Pro Millona je důležité také východisko, že principy a procesy evoluce jsou univerzální. Mezi tyto evoluční principy dle Millona (2004) patří 1) existence; 2) adaptace; 3) replikace; 4) abstrakce. Tyto čtyři oblasti jsou v podstatě čtyřmi fázemi evoluce. Millon říká, že každý člověk musí projít čtyřmi fylogenetickými stádii a splnit čtyři vývojové úkoly. Tato stádia začínají již vývojem plodu v děloze a vyskytují se pak po celý zbytek života. V těchto stádiích se dále objevují tři základní dimenze chování, které představují polaritu:

- aktivita versus pasivita
- subjekt versus objekt
- libost versus bolest

Každá evoluční fáze je provázená jednou protikladnou dvojicí a na jejím konci stojí vývojový úkol. První evoluční fáze „Existence“ je provázena protikladnou dvojicí *příjemné – bolest*. V důsledku jde o princip vyhledávání příjemného a vyhýbání se bolesti. Na jedné straně osy je chování zaměřené na příjemné a potěšující. Dle Millona (tamtéž) nejsou schizoidní a vyhýbavé osobnosti schopni přiblížit se této dimenzi. Projevují tak intenzivní citlivost na psychickou bolest. Na druhé straně osy stojí lidé, kteří naopak nepřiměřeně riskují, jako je např. antisociální osobnost.

Pro fázi „Adaptace“ je charakteristické balancování mezi *přizpůsobením se vnějšímu okolí a nepřizpůsobením*. Provázeny jsou aktivitou a pasivitou. Neschopnost přizpůsobení se objevuje např. u histriónských osobností, narcistických osobností a pasivních a závislých osobností. V extrémních případech pak také u antisociální osobnosti.

Ve fázi „Replikace“ se vyskytují protiklady *objekt – subjekt (mé – cizí)*. Jde o polaritu mezi zaměřením se na mé a zaměřením na cizí. Převažující zaměřením na „cizí“ se objevuje u závislé osobnosti, a naopak zaměřením na „své“ u antisociálních a narcistických osobností.

Poslední fáze „Abstrakce“ představuje schopnost symbolického vnímání a usuzování. Dle Millona (tamtéž) není tato fáze spojena s žádnou poruchou osobnosti.

Theodor Millon (tamtéž) uvádí devět základních předpokladů svého přístupu k poruchám osobnosti.

- Poruchy osobnosti nejsou nemocemi.
- Poruchy osobnosti jsou vnitřně odlišné funkční a strukturální systémy, ne vnitřně homogenní jednotky.
- Poruchy osobnosti jsou dynamické, ne statické systémy, neživé nálepky.
- Osobnost sestává z mnohočetných jednotek na mnohočetné úrovni dat.
- Osobnost existuje na kontinuu. Neexistuje ostrá hranice mezi normalitou a patologií.
- Osobnostní patologie není přímočará, ale postupná interaktivní a mnohočetně rozložená do celého systému.
- Kritéria patologie osobnosti by logicky měla být koordinována již v samém modelu poruch osobnosti.
- Poruchy osobnosti mohou být vyšetřeny, ale ne diagnostikovány definitivně.
- Poruchy osobnosti vyžadují strategicky plánované a kombinační způsoby taktické intervence.

Důležitým bodem v Millonově přístupu je odmítnutí poruch osobnosti jako rozdílných homogenních kategorií. Pro přehled se podívejme, jak se v dnešní diagnostické a klinické praxi dělí specifické poruchy osobnosti dle MKN-10:

- F 60.0 Paranoidní porucha osobnosti
- F 60.1 Schizoidní porucha osobnosti
- F 60.2 Disociální porucha osobnosti
- F 60.3 Emočně nestabilní poruch osobnosti
- F 60.4 Histriónská porucha osobnosti
- F 60.5 Anankastická porucha osobnosti
- F 60.6 Anxiózní porucha osobnosti

- F 60.7 Závislá porucha osobnosti
- F 60.8 Jiné specifické poruchy osobnosti
- F 60.9 Porucha osobnosti NS

Každá z výše zmíněných specifických poruch osobnosti se vyznačuje typickými charakteristikami a projevy. Theodor Millon tento přístup nepovažuje za správný (Millon, 2004). Vychází se své praxe a tvrdí, že i v rámci jedné kategorie poruch osobnosti existují veliké rozdíly. Proto ve svém přístupu zdůrazňuje dynamickou povahu poruch osobnosti a jejich symptomatologii rozloženou na vícero úrovních v celém systému.

1.3.1.2 Model osobnosti dle Roberta Cloningera

Model osobnosti Roberta Cloningera stojí na neurobiologických základech. Během necelých třiceti let prošel několika změnami, než došel ke své současné podobě označené „sedmidimenzionální model osobnosti“. Klíčovými pojmy jsou temperament a charakter. Temperament je vrozenou složkou osobnosti. Projevuje se automaticky, je patrný od raného dětství a zahrnuje „*prekoncepční a nevědomé učení*“ (cit. dle Preiss, 2007, s. 53). Oproti tomu charakter je převážně získanou složkou osobnosti a je formován sociokulturně procesem učení. Dimenzemi temperamentu je ovlivňován minimálně. Cloninger ve svém modelu popisuje čtyři dimenze temperamentu a tři dimenze charakteru. V původním modelu rozlišoval pouze tři temperamentové dimenze a charakterové dimenze byly přidány později. Charakter i temperament lokalizuje do konkrétních oblastí v mozku. Temperament se váže na limbický systém a oblast striata. Charakter je lokalizován do oblasti temporálního kortexu a hipokampu (Praško, 2003). Osobnost je podle Cloningera (1993) komplexní stupňovitý systém, který se skládá z různých dimenzí temperamentu a charakteru. Je tak utvářena vrozenými faktory, které získáváme v procesu dědičnosti (temperament), a získanými faktory, které získáváme v procesu učení (charakter).

Mezi čtyři dimenze temperamentu patří:

- vyhledávání nového
- vyhýbání se nebezpečí

- závislost na odměně
- odolnost

Mezi tři dimenze charakteru patří:

- sebeřízení
- spolupráce
- sebetranscendence

V současné psychodiagnostické praxi se používá k popisu osobnosti Cloningerův dotazník temperamentu a charakteru (TCI-r). Dotazník měří jednotlivé dimenze charakteru a temperamentu, které se mezi sebou kombinují podle vysokých a nízkých hodnot. Výsledkem pak jsou typy osobnosti. U všech poruch osobnosti se vyskytuje společný prvek, kterým jsou nízké hodnoty v dimenzi „Sebeřízení“ a „Ochota spolupracovat“ (Preiss, 2007).

1.3.2 Očima lidí

V předchozí kapitole jsme se podívali na emočně nestabilní poruchu osobnosti pohledem psychologie. V této kapitole bych se na ni ráda podívala očima lidí, kteří s touto diagnózou kráčí životem. Jsem přesvědčená, že subjektivní prožívání lidí, kterých se tato diagnóza dotýká, je nejcennějším zdrojem porozumění tomu, čemu odborně říkáme emočně nestabilní porucha osobnosti.

K tomuto účelu jsem požádala klienty terapeutické komunity Kaleidoskop, zda by mi nenapsali, jak oni sami vidí emočně nestabilní poruchu osobnosti. V této kapitole budu čerpat z výpovědí dvou klientek.

První z klientek popisuje svou zkušenost takto:

„Je to jako s aprílovým počasím..., jako nejtěžší vnímám u emočně nestabilní poruchy přecitlivělost a vnímání, přehnané soucítění a neznání hranic, které ohrožují naše zdraví a nakonec i psychické zdraví našich blízkých..., když přeroste psychická bolest na duši, je to,

jako když se snažíte chytit vlnu na moři, ale nestihnete se se surfem otočit tak, aby vás vlna nesešla i s přivázaným surfem na noze; poznáte sílu vodního živlu, jak se točíte, motáte, nemůžete se nadechnout a nevíte, kde je hladina a dno, abyste se mohli vynořit a zase nadechnout. Trvá to dlouho a je to boj s vnitřními pocity, které přerostou přes hlavu. S potlačováním emocí se najednou ze slzy stane jezero. V této fázi se občas dostávám z planety Země na Měsíc a prožívám stavy beztlíže a přemýšlím, jak jsem schopná své stavy zvládat. Nepříjemná je závislost na blízkých a vědomí, že se s tím musím naučit žít a šetřit energií, jak to jen jde.“

Druhá klientka zaznamenala svou zkušenost takto:

„Život s HPO (hraniční porucha osobnosti – pozn. autorky) je jízda na velmi divoké horské dráze, jejíž konec může skončit tragicky, když několikrát projíždíte stanicí smrt a vy uvažujete o tom, zda zde skutečně chcete vystoupit. Dokonce několikrát stojíte u záchranné brzdy a chcete ji zatáhnout. Bud' to ustojíte sami, nebo vás někdo pleskne přes ruku a vy jedete dál, ale přesto chcete z toho kolotoče vystoupit, ale nevíte jak a pomáháte si různými způsoby, které vám ale v konečném důsledku jen škodí. Pár příkladů – alkohol, sebepoškození, workoholismus, promiskuita atd.“

V následujících řádcích klientka popisuje jeden ze svých dnů:

„Ráno se probudím, ale mám problémy vstát, protože když se podívám z okna, tak si uvědomím, jak moc se bojím okolního světa, jak moc mám strach, že opět selžu, protože dodnes se mi nepovedlo nic, ale absolutně nic. Tak proč vstávat?... Jsem prostě nemožná, a tak se raději schoulím do klubička a zůstanu v posteli. Z té ale musím vylézt, protože nechci, aby mě takhle našli mí rodiče... Jakmile přijde jeden z rodičů domů, tak zapnu rezervní mód a snažím se mámu či tátu vnímat... Když naši zalehnou, vezmu si z kuchyně nůž či vytáhnu ze šuplíku tátovu ostrou žiletku, kterou jsme mu stejně vzala, a začnu se řezat a nejsem schopná přestat, dokud nevidím vlastní krev. Pak začnu nekontrolovaně plakat, zapíjet zbytkem vína prášky a jdu si lehnout. A co cítím a na co myslím, když se sebepoškožu? Cítím velký smutek a nenávist vůči sobě sama. Mám pocit, že jsem selhala a jako člověk nestojím za nic. Zasloužím si jen trpět. Zároveň cítím i velký vztek na sebe... A co pro mě tedy znamená HPO? ...Jako první, co se mi vybaví, jsou mé pocity zmatenosti, nedůvěry v samu sebe... pocity, že v sobě mám buďto žádnou identitu/osobnost, anebo hned několik najednou... a často mám

pocit, že vlastně nejsou ani moje a nepatří mi, a tudíž si vlastně na něco hraju. A po těchto pocitech pak následuje prázdnota. “

Obě klientky používají hned v úvodu přirovnání: „*Je to jako s aprílovým počasím“* a „*Život s HPO je jízda na velmi divoké horské dráze“*. Obě přirovnání v sobě nesou nestabilitu, jež vyvolává nejistotu. Aprílové počasí, kdy chvíli prší, chvíli svítí slunce, a to střídavě, či dokonce souběžně, v nás vyvolává pocity nejistoty. Nevíme, kdy zmokneme, či se ohřejeme na slunci a jak dlouho to bude trvat. Jízda na horské dráze je nahoru a dolů, stále dokola. Bývá nepředvídatelná. Netušíme, kdy se propadneme a kdy vyjedeme až nahoru. Jsem připoutáni ve vozíku a máme pocit, že nemůžeme jízdu ovlivnit. Vystoupit za jízdy nelze, a tak můžeme jen čekat a doufat, že se snad někdy zastavíme. Zkušenost obou klientek je plná zmatku, bolesti a snahy dostat se na hladinu, aby se mohly nadechnout. Je též plná přetvářek, kdy nechtějí dát najevo své vnitřní prožívání.

1.4 Cesta domů – na pomezí filosofie a psychoterapie

V psychoterapeutické praxi se den co den setkáváme s lidmi, kteří nemají zkušenost domova. Tato práce se věnuje tématu fenoménu domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Nechci však za ty, kteří nemají zkušenost domova, označovat výhradně jen je a dávat jim nálepku „hraničářů“.

V předchozím textu jsem se snažila o zachycení podstaty domova. Ta spočívá v lásce a přijetí. Je to vědomí toho, že někam patříme. Někde nás přijímají takové, jací jsme. Lidé, jež nemají zkušenost domova se ocitají v propasti nicoty. Bývají plni nejistot a obav. Nedokážou se orientovat v sobě ani druhých. Svět je pro ně místem, ve kterém jsou ztraceni a osamoceni. Tato obrovská nejistota prosakuje do jejich jednání. Často tak na své okolí působí jako nenaplnitelné nádoby toužící po lásce a přijetí. Jako lidé, jež neustále překračují hranice své i těch druhých. Bývá to způsobeno tím, že tyto hranice těžko rozpoznávají. Nemají hranice, které by jim dávali zprávu o tom, co je jejich vlastní a co je již cizí. Jak můžeme těmto lidem pomoci? Lze to vůbec?

Ze svých zkušeností z práce s lidmi s poruchou osobnosti jsem přesvědčena, že ano. Jiří Růžička říká, že *„aby lidé poznamenáni ztrátou domovského prostoru mohli získat spolehlivé zázemí, musí být námi ubezpečeni a přesvědčeni, že k nám srdcem i právem patří“* (Růžička, 2013, s. 45). Nemohu s ním nesouhlasit. To, co lidem bez zkušenosti domova schází, je láska a přijetí, ve kterých by nacházeli bezpečí a jistotu. Postrádají vědomí toho, že jim náleží místo, do kterého patří.

Práce s těmito lidmi je velmi náročná. Ne ovšem v tom, jací jsou oni, ale především v tom, co tato práce vyžaduje od nás. Vstupovat do situovanosti těchto lidí na nás klade nároky. Spolu s nimi vstupujeme do jejich ztracenosti, do jejich světa bezdomoví a nicoty (Růžička, 2013). Tak se i my setkáváme s nicotou, která námi otřese. To, co pro tuto cestu potřebujeme, je odvaha, víra a láska. Bohužel se často děje, že tuto „návštěvu“ nevydržíme, protože se rozpadnou naše jistoty a hrozí nám pád do hlubin. Raději pak utečeme a toho druhého se v lepším případě pokusíme vzít s sebou, v tom horším ho tam necháme. V praxi tento útěk vypadá tak, že se chytáme jistot nejrůznějších psychologických teorií, snažíme se převézt ryzí prožitky na projevy onemocnění a interpretovat situovanost klienta jako depresivní fázi, úzkostnou poruchu a mnohé jiné. Důvodem je, že nevydržíme v prázdnotě, protože ta nás až příliš ohrožuje. Abychom v ní vydrželi, musíme mít své jistoty pramenící ze zážitku domova. Naše kořeny prosáklé láskou, otevřeností a odvahou musí být pevné,

abychom mohli být v této prázdnotě sami majákem a nepátrali po něm v okolí. V takové chvíli se můžeme odvážit vstoupit s druhým do jeho bezdomoví a tam jen pevně stát. Člověk, jež je ztracen v prázdnotě, v sobě tento pomyslný maják nemá a nemá ho ani ve svém okolí, ať se rozhlíží napravo či nalevo. Musíme to být my, kteří sami sebe poskytnou jako maják. Naší trpělivou láskou a přijetím pak můžeme pomáhat druhému postavit jeho vlastní.

2 Empirická část

2.1 Výzkumné otázky

Záměrem výzkumu je snaha popsat obraz fenoménu domova u lidí s diagnózou Emočně nestabilní porucha osobnosti. Cílem je popsat, jak lidé s touto diagnózou prožívají a vnímají fenomén domova a jaký pro ně má význam. K těmto účelům jsem použila kvalitativní výzkumnou metodu Interpretativní fenomenologické analýzy.

2.2 Hypotézy

Mým záměrem bylo k výzkumu přistoupit bez hypotéz. Vzhledem k tomu, že se tomuto tématu nevěnuje téměř žádná pozornost a je to nepříliš zmapovaná oblast, snažila jsem se k němu přistoupit postupně od základu tak, že jsem se pokusila popsat prožívání a vnímání fenoménu domova u lidí s diagnózou Emočně nestabilní porucha osobnosti.

2.3 Výzkumná metoda

Pro účely výzkumu jsem použila výzkumnou metodu zvanou Interpretativní fenomenologická analýza (dále jen IPA). IPA patří mezi kvalitativní výzkumné metody. Od devadesátých let 20. století jí rozvíjí profesor Jonathan A. Smith z Birkbeck University of London. Vývoj této metody byl původně spojen s oblastí psychologie zdraví. Časem se však její pole působení rozšířilo i na další oblasti, jako je například psychoterapie a klinická psychologie (Koutná Kostínková, Čermák, 2013). Pro tuto metodu je zásadní fenomenologický podklad, na jehož základě vznikala.

IPA slouží k porozumění žité zkušenosti člověka. Hlavní důraz je kladen na zkušenost konkrétního člověka a na jeho vlastní rozumění a připisování významů situacím, událostem a tématům svého života. Kromě fenomenologie je IPA také zakotvena v hermeneutice a idiografickém přístupu (tamtéž). Hermeneutický zdroj je důležitý především pro výzkumníka, který provádí tzv. dvojitou hermeneutiku, což znamená, že se snaží porozumět tomu, jak respondent dochází ke svému porozumění. Idiografický přístup zajišťuje výzkumníkovo

zaměření na konkrétního jedince a jeho individuální a nezaměnitelnou žitou zkušenost. Důležitou roli hraje také výzkumníkova žitá zkušenost. Výzkumník v IPA přiznává, že jeho osobní zkušenosti a interakce mezi ním a respondentem mají neodmyslitelný vliv (Smith a Shinebourne, 2012). IPA tím dává na jednu stranu volnost a svobodu výzkumníkovi, protože ten se nemusí snažit o ryze objektivní přístup za cenu sebezapření. Na druhé straně je však nutné, aby výzkumník věděl sám o sobě, uvědomoval si svou žitou zkušenost a způsob, jakým jí rozumí.

Pro účely tohoto výzkumu jsem data sbírala formou polostrukturovaného rozhovoru v průměrné délce 60 minut formou individuálních setkání s klienty terapeutické komunity Kaleidoskop.

2.4 Výběr zkoumaných osob

Výzkumný soubor tvoří lidé s diagnózou Emočně nestabilní porucha osobnosti. Pro výběr respondentů do výzkumu byla použita metoda záměrného výběru. Všichni respondenti byli klienty terapeutické komunity Kaleidoskop, která poskytuje léčbu lidem s poruchou osobnosti. O účast ve výzkumu jsem požádala všechny klienty této komunity veřejně ve společném prostoru komunitního programu a zájemci měli možnost přihlásit se na bázi dobrovolnosti. Výzkumná skupina byla heterogenní co do věku. Respondenti se pohybovali ve věkovém rozmezí 21-32 let. Záměrem výzkumu nebylo vytvořit homogenní skupinu co do pohlaví, ovšem pro menší počet klientů mužského pohlaví a ukončení pobytu v terapeutické komunitě některých mužských zájemců se z výzkumné skupiny stala homogenní skupina žen. Všechny respondentky byly ve fázi léčby F1+, to znamená, že délka jejich pobytu v terapeutické komunitě byla delší než 3 měsíce. Konkrétně pak 8, 7, 5 a 4 měsíců. Pro účely tohoto výzkumu jsem realizovala rozhovory se čtyřmi klientkami.

Je nutno podotknout, že všechny respondentky znám a mám k nim blízké vztahy. To mi během rozhovorů umožňovalo snadnější naladění na ně a také větší uvolněnost během kontaktu.

2.5 Realizace výzkumu

Respondenty jsem oslovila v terapeutické komunitě Kaleidoskop. Při prvním oslovení jsem je rámcově informovala o tom, k čemu výzkum slouží a jakou má podobu. Poté měli zájemci možnost se průběžně po dobu dvou měsíců zapisovat na arch, který jsem pro tyto účely vyvěsila na nástěnce v prostorách terapeutické komunity. Na zájemce jsem se pak během mých služeb v komunitě obracela s dotazem, zda jejich zájem přetrvává a domlouvala si s nimi individuální časové možnosti setkání k uskutečnění rozhovoru. Rozhovory samotné probíhaly v prostorách terapeutické komunity ve volném čase klientů, tak, aby nezasahovaly do programu komunity. Před začátkem každého rozhovoru jsem všem respondentům zopakovala informace ohledně účelu a průběhu výzkumu. Dala jsem prostor na jakékoli dotazy na nejasnosti, zdůraznila dobrovolnost účasti a možnost kdykoli od výzkumu odstoupit, a to bez nutnosti udání důvodů. Všichni respondenti stvrdili svou dobrovolnou účast a obdrželi informace podpisem informovaného souhlasu. Rozhovory byly nahrány na nahrávací médium a poté doslovně přepsány. Respondentům jsem nabídla možnost přečtení si jejich osobních rozhovorů a požádala o potvrzení k publikaci či odstoupení od výzkumu. Celková délka rozhovorů je 180 minut. Ve svém výzkumu se řídím etickým a zákonným nařízením o ochraně osobních údajů. Z toho důvodu jsou všechny identifikační údaje anonymizovány.

2.6 Scénář rozhovorů

Scénář rozhovorů vycházel z metodiky IPA. Rozhovory byly polostrukturované. Předpřipravené otázky sloužily jako pevný rámec ohraničující téma, o kterém jsem se ve výzkumu zajímala. V prvních dvou rozhovorech jsem se držela struktury více. V následujících dvou méně s ohledem na situaci, ve které jsem se s klientem nacházela. U jedné z respondentek jsem celý rozhovor záměrně zkrátila a zůstávala jsem v tématu více na povrchu. Důvodem bylo náročné prožívání tématu dané respondentky. Mým cílem se tak stala snaha neublížit klientce a poskytnout jí bezpečný prostor pomocí zkrácení času rozhovoru a nezacházení do detailnějšího popisu její zkušenosti.

Scénář rozhovoru vypadal následovně:

Představení výzkumu, informovaný souhlas a počáteční otázka:

- Když se řekne domov, co si představíš?
- Jaká je tvá zkušenost domova? (Kdy jsi zažíval/a pocit domova? Jaké byly vztahy u vás doma? Kdy jsi se v nich cítil/a dobře a kdy naopak ne? Co to způsobovalo?)
- Je něco, co pro tebe osobně neodmyslitelně patří k domovu a co naopak ne?
- Měnil se tvůj pocit domova v čase? (dětství, dospívání či nějaká konkrétní pro tebe důležitá období či situace?)
- Chyběl ti někdy pocit domova? (Podle čeho jsi poznal, že ti chybí? Jak si se v té chvíli cítil? Jak se chybění projevovalo?)
- Jak se u vás doma mluvilo? Jaký byl váš jazyk? (Jak ti doma říkali? Jak mezi sebou mluvili rodiče? Jak jste spolu mluvili dohromady?)
- Liší se nějak jazyk tam, kde se cítíš doma a kde naopak ne? (Jak?)
- Je nějaké místo či situace, kdy zažíváš pocit domova?
- Co cítíš, že přispívalo/ přispívá k pocitu domova a co naopak ne?

2.7 Analýza dat

Metoda IPA poskytuje detailní analýzu zkušenosti. Závěry vzešlé z IPA jsou vždy subjektivní a popisují žitou zkušenost respondenta. Výzkumník během procesu analýzy dospívá k interpretacím, které jsou taktéž ovlivněny jeho žitou zkušeností. Výsledek analýzy je tvořen společným sdílením výzkumníka a participanta (Koutná Kostínková, Čermák, 2013).

IPA má několik částí:

1. fáze – reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu. Existuje několik způsobů, jak tuto reflexi uskutečnit:

- dialog sama se sebou buď pomocí techniky „prázdné židle“, anebo vedením vnitřního dialogu sám se sebou
- požádat jinou osobu, aby s výzkumníkem provedla rozhovor na dané téma

Tuto fáze lze vnímat jako nultou fázi v procesu analýzy.

2. fáze – opakovaného čtení přepisu rozhovoru. V této fázi je klíčové podnícení aktivního zájmu o data. Výzkumník se snaží „vžít“ do respondentovy kůže a vidět svět jeho očima.
3. fáze – nejdetailnější z celého procesu analýzy. Výzkumník si zaznamenává detailní poznámky a komentáře k jednotlivým přepisům rozhovorů. Zapisuje vše, co ho zaujalo a oslovilo. Několikrát čtení zachycuje menší a menší detaily.
4. fáze – redukce objemu dat a tvorba tzv. rodičích témat. Výzkumník v této fázi pracuje více s vlastními poznámkami a komentáři než s vlastním přepisem rozhovoru. Cílem této fáze je přeměnit původní poznámky a komentáře do výstižných témat, která zachycují respondentovu zkušenost.
5. fáze – mapování vzájemného propojení témat. Výzkumník hledá vzájemné vztahy mezi tématy, vytváří nadřazená témata a podtémata.
6. fáze – analýza dalšího případu. Výzkumník opakuje fáze 1-4 u dalších přepisů rozhovorů.
7. fáze – hledání vzorců napříč případy. Výzkumník propojuje jednotlivé analýzy a hledá souvislosti mezi zkušenostmi jednotlivých respondentů ve vztahu k danému tématu.
8. fáze – převedení témat do narativní podoby.

Osobně jsem v první fázi IPA zvolila metodu vnitřního dialogu. Hlavními body, které z této reflexe vystoupily jsou následující:

- do fenoménu domova podle mého neodmyslitelně patří láska a přijetí
- osobně mám pozitivní žitou zkušenost domova
- fenomén domova je pro mě klíčovým a nezastupitelným fenoménem v lidském životě, jeho chybění má negativní vliv na život jednotlivce
- převážná část klientů terapeutické komunity nemá pozitivní žitou zkušenost domova
- převážná část klientů terapeutické komunity zažila domov v jeho chybění

- pro převážnou většinu klientů je obraz domova plný strachu a nepříjetí

2.7.1 Analýza rozhovoru s paní A

Analýza rozhovoru s paní A (jeden rozhovor)

Žena, 32 let, délka rozhovoru 30 min. 39 s.

Tabulka A1: Význam domova

Téma	Citace + souřadnice
Jistota, stabilita a bezpečí	<p>„No asi ten pocit bezpečí, jako láska, kde by se měl člověk cítit dobře, aby se tam rád vracel no, aby...když všichni, celá třeba, celá ta rodina drží spolu, když se rádi vidí.“ (86.4)</p> <p>„Pro mě byl domov nemocnice třeba. Že já jsem utíkala schválně do nemocnice jako, kolikrát jsem si něco udělala, protože jsem věděla, že nebudu muset bejt doma, tam to prostředí pro mě,... No byla jsem tam v bezpečí“ (86.10)</p> <p>„...no, že tam (v nemocnici) byl klid, že sem se nemusela obávat, co přijde, nebo že bude někdo křičet, že mi ublíží a tak.“ (87.16)</p> <p>„...no abych prostě byla dobrá máma, no tak jsem se snažila o ty děti, já nevím, jak udělat ten hezkej domov, ačkoli jsme se furt stěhovali, takže nikdy jsme neměli to stálý zázemí, takže prostě mám furt vysněný, že až prostě odsud' pudu domů, že nějak zajistím to zázemí a že prostě, aby měly už to stabilní zázemí aby se nemusely bát, aby sme prostě byli jako rodina, šťastná rodina, tak za domov беру asi ty děti“ (88.26)</p> <p>„Když to vezmu v týchle době, tak doma jako já se necejtim doma nikde, sem se asi nikde pořádně necejtila doma nikde, ale v týchle chvíli určitě ne, protože nemám ty děti...to prostě není..není..chybí mi část mě prostě, takže to není prostě</p>

domov, i kdybych byla tady a cítila se v bezpečí, a tak to prostě není domov , protože mi tam chybí ten, ta druhá polovička jakoby...“ (89.32)

„No možná taky chvíli, když jsme byli s manželem jako rodina s dětma, tak to bylo takový, nebylo to jednoduchý, ale bylo to.. Já jsem se jakoby cejtila doma, protože jsme měli svůj jakoby byt,... jako že tam jsem se jakoby nebála tam, jsem věděla že prostě i on se postará o ty děti..“ (89.36)

„...tak bylo to takový, takový zázemí to bylo, přesto to nebylo jednoduchý, ale byl to domov nákej prostě, lepší než kdysi.“ (89.36)

„Ale asi od těch devíti let jsem se asi poprví chtěla zabít a no, pak už se to táhlo. Pak už sem utíkala do té nemocnice, pak už jsem fakt nechtěla bejt doma a někdy jsem si ublížila schválně, abych, že jsem věděla že mě do té nemocnice odvezou.“ (90.38)

„Možná by tam (imaginární představa kresby domova) ještě byl pes, aby nás ochraňoval, zaštěkal kdyby něco.“ (93.64)

<p>Péče a zájem</p>	<p>„...věnovala se mi tam (v nemocnici) učitelka, jakoby školková učitelka, co tam učila děti, tak se starala, tak se zeptala, jak mi je. Dávala mi rady, dávala mi oporu, bylo vidět, že mi jako záleží, že jí na mě záleží.“ (87.12)</p> <p>„Že má (učitelka v nemocnici) zájem a že ví, že není něco v pořádku. Sice o tom nemluvila, ale nebála sem se toho.“ (87.14)</p> <p>„No bezpečí, abych neměla strach, ta ňáká opora, no ten pocit, že mě na někom, někomu na mě...to neumím říct, že mi...že mu...někdo..., já to neumím říct (smích), jako že záleží tomu člověku na mě...“ (87.16)</p> <p>„No jako jak jsem říkala jakoby za domov jsem brala tu nemocnici, kde jsem byla často. Kde ten pocit prostě byl, jako vyloženě doma, možná jestli jsem byla malá...tak jestli jako hodně malá, že tam někdy jako se mi tam jako objeví, že třeba máma byla hodně taková, že se nám fakt jako věnovala.“ (88.26)</p> <p>„No, že se máme rádi, že se navzájem potřebujem, že si pomáháme, že si neubližujem prostě teda doufám.“ (89.30)</p> <p>„...se mě i (manžel) zastával kolikrát, jako že hodně. Jako si myslím, že nás měl rád. Tedy někdy až moc....“ (89.36)</p> <p>„Já jsem byla takhle hodně v těch nemocnicích, na dětskym...a bylo takový milí, že jsem vždycky přijela a oni „jé, tak ty už seš tady zas““. (90.38)</p>
---------------------	--

Přijetí	<p>„...že prostě se máme rádi.“ (89.30)</p> <p>„Že, že když teda máme někdy chvílky že, že sme našťvaný, nebo někdo prostě se cejtí ukřivděnej z něčeho nebo... Tak my to pak rozeberem, jestli jako není to o tom, že bysme fakt jako na sebe řvali jako sprostě třeba, nebo tak. Až se zklidníme, tak deme si spolu sednem a vždycky si to jakoby proberem a v klidu a vlastně přídem na to. Jó, někdy si pobřečíme, to je fakt, ale že to neřešíme v nějakým afektu, že jsme prostě v klidu. Že to řešíme. A tak třeba já se snažim pochopit ty věci. Proč to tak bylo, nebo co se dělo. Snažim se, aby to pochopily i děti, nebo i děti se snažim pochopit takže...“ (91.46)</p>
---------	--

Tabulka A2: Význam ne-domova

Téma	Citace + souřadnice
Strach	<p>„No, nebylo to místo, kam sem se vracela ráda, bála jsem se toho.“ (86.10)</p> <p>„No že, no že, když cejtím ten strach, když se mám blížit domů, nebo jít domů, přece nepudu chodit se strachem domů, jako že to není asi ten domov.“ (87.18)</p> <p>„No jakoby z toho napětí doma, z křiku, z nějakýho trestu, z nějakýho...Ublížení no.“ (88.22)</p>

<p>Nepřijetí</p>	<p>„No, nebylo to místo, kam sem se vracela ráda, bála jsem se toho, mám pocit, že nic z toho jsem necítila, co jsem tady říkala jako předtím, ani bezpečí, ani oporu, ani pocit, že by mě měl někdo rád, nebo možná jo ale za řákej, jakoby za něco...“ (86.10)</p> <p>„Jakoby pocit, že tam nepatřím třeba, že je všechno špatně.“ (88.24)</p> <p>„Pocit, že nikam nepatřím, nebo možná já tam nepatřím, nějaká samota prostě. I ne jako, jestli to chápu dobře, když jako slyším to „nedomov“, tak jakoby prostě...samota, smutek hroznej, že nikam nepatřím. Nemám nikde místo, nikdo se mne nezastane, nikdo...žádná opora, nikdo mě nemá rád no.“ (90.40)</p> <p>„No tak asi se tam hodně křičí. Sprostě. Samý takový jako ponižování, no ponižování, ubližování prostě slovama, křik.“ (92.52)</p>
------------------	---

Tabulka A3: Zkušenost domova

Téma	Citace + souřadnice
Dětství a dospívání	<p>„No, nebylo to místo, kam sem se vracela ráda, bála jsem se toho, mám pocit, že nic z toho jsem necítila, co jsem tady říkala jako předtím, ani bezpečí, ani oporu, ani pocit, že by mě měl někdo rád, nebo možná jo ale za nákej, jakoby za něco, že to nebyla taková ta asi...já nevím, normální, že rodiče mají rádi děti. No utíkala jsem z domova, takže jsem se tam nevracela. Jsem zůstávala ve škole, abych se nemusela vracet domů, takže vůbec jako. Já to měla... Pro mě byl domov nemocnice třeba. Že já jsem utíkala schválně do nemocnice jako, kolikrát jsem si něco udělala, protože jsem věděla, že nebudu muset bejt doma, tam to prostředí pro mě bylo. To jsem se víc cejtila jako doma“ (86.10)</p> <p>„No jako jak jsem říkala jakoby za domov jsem brala tu nemocnici, kde jsem byla často. Kde ten pocit prostě byl, jako vyloženě doma, možná jestli jsem byla malá...tak jestli jako hodně malá, že tam někdy jako se mi tam jako objeví, že třeba máma byla hodně taková, že se nám fakt jako věnovala. No nevím. Prostě že, možná v tu chvíli jsem to necejtila, takovou jako možná lásku nebo něco. Nevybavím si to úplně, ale tak možná, když no... a pak se to nějak to...možná od těch šesti někam zvirtlo já nevím ...a no a pak jsem měla domov nebo já jsem když jsem...no domov...já nevím.“ (88.26)</p>

Současnost	<p>„Když to vezmu v týchle době, tak doma jako já se necejtím doma nikde, sem se asi nikde pořádně necejtila doma nikde, ale v týchle chvíli určitě ne, protože nemám ty děti...to prostě není..není..chybí mi část mě prostě, takže to není prostě domov, i kdybych byla tady a cítila se v bezpečí, a tak to prostě není domov , protože mi tam chybí ten, ta druhá polovička jakoby...“ (89.32)</p>
------------	--

Tabulka A4: Budoucnost

Téma	Citace + souřadnice
<p>„Jaký bych chtěla mít domov“</p>	<p>„...takže prostě mám furt vysněný, že až prostě odsud' pudu domů, že nějak zajistím to zázemí a že prostě, aby měly už to stabilní zázemí aby se nemusely bát, aby sme prostě byli jako rodina, šťastná rodina.“ (88.26)</p> <p>„Já, děti. To by bylo asi celý...No byli bysme na zahradě u domu. Byly by tam stromy, slunce, kytky... Já bych klečela asi nebo seděla někde na trávě a děti bych měla kolem sebe. By sme se tulili... Možná by tam ještě byl pes, aby nás ochraňoval, zaštěkal kdyby něco. Prostě by to byla taková pohoda, takovej...žádněj stres, což nejde...“ (92.58)</p>

U paní A se během rozhovoru střídaly dvě polohy. První z nich byla nejistá, která byla znatelná z tichého mluvení, častějšího dotazování a ujišťování na správné porozumění otázky a výrazná ztracenost charakterizovaná tím, že se paní A během odpovědi na otázku ztratila a zapomněla, na co jsem se ptala. V rozhovoru se to objevilo například takto: „*Já jako sama kdybych byla sama, tak nevím si to nedokážu představit bydlet sama třeba, nebo neměla bych ten náplň něk u toho to tu nedokážu říct jak by to bylo. No a dřív domov no....ted' jsem zapomněla na co si se ptala...mě to úplně...*“ (89.34). Nejistota v rozhovoru s paní A se objevila dále tímto způsobem: „*No nevím. Prostě že, možná v tu chvíli jsem to necejtila, takovou jako možná lásku nebo něco. Nevybavím si to úplně, ale tak možná, když no... a pak se to nějak to...možná od těch šesti někam zvrtilo já nevím ...a no a pak jsem měla domov nebo já jsem když jsem...no domov...já nevím...*“ (88.26).

Druhá poloha paní A byla veselá a živá a to především v momentech, kdy mluvila o svých dětech, které velmi miluje a o své představě domova do budoucnosti. Během těchto momentů jsem v rozhovoru s paní A cítila radost, která z paní A vyzařovala.

Jedním z důležitých témat se u paní A ukázalo téma zájmu a péče. Ve chvílích, kdy paní A popisovala jak o ni druzí lidé měli zájem, měla problém to správně vyslovit: „*No bezpečí, abych neměla strach, ta nějaká opora, no ten pocit, že mě na někom, někomu na mě...to neumím říct, že mi...že mu...někdo..., já to neumím říct (smích), jako že záleží tomu člověku na mě...*“ (87.16).

Ukazuje se, že paní A se ve své původní rodinně s přílišným zájmem o její osobu a láskou nesetkala. Pokud ano, tak za něco: „*No, nebylo to místo, kam sem se vracela ráda, bála jsem se toho, mám pocit, že nic z toho jsem necítila, co jsem tady říkala jako předtím, ani bezpečí, ani oporu, ani pocit, že by mě měl někdo rád, nebo možná jo ale za nákej, jakoby za něco, že to nebyla taková ta asi...já nevím, normální, že rodiče mají rádi děti.*“ (86.10).

Pro paní A představovaly v dětství jistotu a bezpečí pobyty v nemocnici. Do nemocnice se velmi často dostávala záměrně. Potřeba bezpečí pro ni byla tak veliká, že byla schopna si záměrně ublížit, jen aby se do nemocnice dostala: „*Že já jsem utíkala schválně do nemocnice jako, kolikrát jsem si něco udělala, protože jsem věděla, že nebudu muset být doma, tam to prostředí pro mě bylo. To jsem se víc cejtila jako doma.*“ (86.10). V nemocnici se jí dostávalo toho, co potřebovala tj. zájmu, stability a bezpečí. Během nemocničních pobytů odmítala návštěvy a byla ráda, když za ní nikdo z rodiny nepřišel. To ukazuje na obrovskou propast mezi bezpečím v nemocnici a nebezpečím v rodině, které paní A od dětství zažívala. Téma strachu se v rozhovoru ukazuje jako stěžejní. Paní A se velmi často bála, že ji někdo ublíží. Kromě toho zažívala strach z toho, že ji nikdo nemá rád. Vystupuje zde základní

stavební kámen dalšího důležitého tématu a tím je přijetí a nepřijetí. Paní A se zmiňuje o pocitu, že nemá své místo a nepatří „tam“: „*Jakoby pocit, že tam nepatřím třeba, že je všechno špatně*“ (88.24) anebo: „*Strach, nestabilní zázemí asi. Pocit, že nikam nepatřím, nebo možná já tam nepatřím, nějaká samota prostě.*“ (40). Jistou míru bezpečí a přijetí cítila v manželství. V momentech, kdy o tom mluví, používá příměrů *jakoby, jako*. Tím se zdá, že pocit domova v tomto období byl jen jako, ne tak zcela skutečně a stabilně.: „*Já jsem se jakoby cejtla doma, protože jsme měli svůj jakoby byt, byli jsme spolu jakoby hodně, hodně se mě i zastával kolikrát, jako že hodně.*“ (89.36).

Nejistota se objevuje i v současnosti. Pro paní A jsou domovem její děti, ovšem nejistota se objevuje v podobě obav a výčitek. Paní A popisuje obavy, které měla, když před ní stál náročný úkol být matkou. Vyjadřuje obavy z toho, že dětem občas ublíží, například tím, že se často stěhují a nemají tak pevné a stabilní zázemí. Paní A však působí velmi odhodlaně a je znát, že je to jejím přáním do budoucna, jak popisuje ve svém obrazu domova: „*Já, děti... No byli bysme na zahradě u domu. Byly by tam stromy, slunce, kytky... Já bych klečela asi nebo seděla někde na trávě a děti bych měla kolem sebe. By sme se tulili... Možná by tam ještě byl pes, aby nás ochraňoval, zaštěkal kdyby něco. Prostě by to byla taková pohoda, takovej...,žádněj stres, což nejde...*“ (92.58). Obava doslova vykukuje ovšem i ze závěru této věty: „*...což nejde*“. Vnímala jsem u paní A ovšem skutečnou snahu a lásku ke svým dětem. Ty jsou pro ni skutečným domovem. Snaží se jim dávat to, co ona sama v dětství nedostala a vyvarovat se toho, co podle ní do domova nepatří, tj. ubližování, křik a nepřijetí. S dětmi se snaží jednat přátelsky. Při běžných konfliktech má snahu pochopit pohled svých dětí namísto křiku a odmítání.

Rozhovor s paní A trval pouze 30 minut. Bylo to z toho důvodu, že pro paní A bylo velmi náročné mluvit o své rodině. Ne-domov byl pro ni těžkým tématem. Důvodem byly její zkušenosti, bohužel často traumatické. V těchto momentech bylo vidět, jak se paní A stahuje do sebe. Mluví více potichu a často používá slovo „*nevím*“. Zaměřovali jsme se tedy více na domov, který je pro paní A ukotven více v současnosti a budoucnosti. Rozhovor s paní A byl i přes svou náročnost velmi obohacující.

2.7.2 Analýza rozhovoru s paní B

Analýza rozhovoru s paní B (jeden rozhovor)

Žena, 28 let, délka rozhovoru 49 min. 07 s.

Tabulka B1: Význam domova

Téma	Citace + souřadnice
Pocit bezpečí	<p>A posledních pár let mi přijde, že domov by měl být o tom klidu. Kde se cítím v klidu, v bezpečí. No asi takhle. Že vlastně to nemusí být místo, ale tam, kde se cítím v bezpečí, v klidu.“ (94.2)</p> <p>„ale teďka to mám tak, že to je, že to je o těch pocitech. O tom, abych se cítila v bezpečí.“ (94.4)</p>
Zájem	<p>„Já si myslím, že je to tím, že sem nemusela řešit takové věci, jako že, nebo bylo to jako o tom, že sem byla s rodičema, kteří se mi věnovali. Každý nějak jinak. Mamka mě teda finančně zajišťovala a taťka mě hodně obohacoval intelektuálně.“ (95.8)</p> <p>„Že předtím tam byl zájem toho taťky a těch kamarádů. Těch vlastně známých, co tam bydleli okolo v tom okolí.“ (98.28)</p> <p>„Vlastně vždycky po škole sem šla za ním (tátou) a on mě vozil na výlety, což bylo to, co sem potřebovala, že mě nějak intelektuálně naplňoval a duševně a věnoval se mi a dával mi tu pozornost.“ (97.16)</p> <p>„No, možná, možná, když sem byla s mamkou sama. A</p>

	<p>věnovala se mi.“ (97.18)</p> <p>„Ono to bylo většinou, tak že sme si třeba sedly k televizi, já nevim, vzaly sme si brambůrky nebo něco, a byly jsme spolu. Asi sme nějak moc nemluvily, mamka o mě nic nevěděla, ale byly jsme spolu. Víš, že neměla tu pozornost na mobilu, kde hrála hry, nebyla na počítači, kde hrála hry, no nebyl tam otčím, protože většinou tu pozornost měla jinde. Když byla se mnou, tak měla tu pozornost jinde, ale když se věnovala třeba té televizi a částečně i mě, tak to pro mě asi bylo důležité no.“ (97.20)</p>
<p>Zázemí</p>	<p>„Že dřív to bylo fakt jako materiální. Takové, že musím mít svůj pokoj. Musím finančně být zajištěná, aby to byl domov...“ (94.4)</p> <p>„Mně se hrozně dobře vrací sem do komunity, protože vim, že tu mám postel. Já to teď asi mám hodně spjaté, kde mám postel, protože na intru sem měla postel, tak sem se tam ráda vracela. Protože doma, nebo u ro..u mamky a otčíma jsme vlastně někdy v červnu zničili moji postel. Že vlastně byla rozvrzaná a už rupnula. Od té doby sem spala na zemi. A v tu chvíli sem, to bezpečí a všechno v tu chvíli nějak odešlo. Takový ten pocit domova, i když to bylo špatné, tak to odešlo, jako že tam kde mám postel, jako bych tam trochu patřila, jako bych..no asi to mám spojené s postelí. Kde můžu spát na posteli. Protože teďka vlastně u mamky spim na rozkládací posteli. A bylo to docela dobrý, jo, že i když, že je to takové dočasné. Jak je skládací, tak jakmile ji složím, tak tam zase nejsem doma, ale když jí vidím rozloženou, tak si říkám, že tam mám to místo, dočasné. A když se vracím sem a vidím tu postel, tak mám takový dobrý pocit, že vlastně mám někde stojící postel.“ (98.28)</p>

<p>Přijetí</p>	<p>„Pro mě třeba pocit domova byl teďka o Vánocích, že sem se vlastně mohla vrátit domů, že sme si to s Petrem vyříkali po tom, co mě vyhodil a vlastně jsme se nějak navzájem přijímali chvilku, jo, že vlastně jsme se nehádali, dokázali sme si vyjít vstříc a i když to bylo dočasně...“ (98.26)</p> <p>No,...asi tam, kde můžu být sama sebou. Nebo pokoušet se být sama sebou. Že mě vlastně přijímají takovou, jaká sem. A i kde já se dokážou přijmout, taková jaká sem.“ (99.30)</p> <p>„Že sem dole v komunitce asi půl hodiny brečela a nahlas a to se mi v životě nestalo, že bych před někým tak jako dlouho a hlasitě brečela a nechala sem vlastně Karolínu a Veroniku, aby mě držely. Poprvé sem někomu dovolila být se mnou v tom mém smutku. A bylo mi v tom dobře. Byla sem za to ráda. Bylo to pro mě, neměla sem tolik výčitek z toho á myslim si, že sem i měla myšlenku, že je to takový domov, že vlastně můžu projevit i ten svůj smutek, protože to sem doma nikdy nemohla. A přijala sem, že mám ten smutek a že ho se mnou lidi sdílí, že sou tam se mnou a chtějí být se mnou i v tom smutku. To byl pro mě asi ten silný moment. Že asi ten pocit, že můžu být sama sebou...“ (99.34)</p>
<p>„Parták“</p>	<p>„Já když sem neměla nikdy kamarády, tak sem ani nechodila ven, ani jsem si s nikým nepovídala. A právě tím, že sem měla toho psa, tak mě to vytahovalo ven. Že sem nepotřebovala mít lidi u sebe, ale někoho, nějakého partáka a to je Bor. Á, no a vlastně kolikrát sem byla o víkendu sama doma jenom s tím psem a právě chytaly mě ty sebevražedné myšlenky a on , on je asi nějakej nadpřirozeně inteligentní, takže vždycky věděl, kdy se chci vyloženě zabít (pláče) a nenechal mě. (odmlka) A s ním mám pocit, že nejsem sama.“ (103.56)</p>

	<p>„On (pes) má, on je ten můj pocit domova. Že on je ten můj domov. Právě proto se i vracím domů jenom kvůli němu. Protože si vlastně procházel tím samým, co já...“ (103.58)</p>
--	--

Tabulka B2: Význam ne-domova

Téma	Citace + souřadnice
Nepřijetí	<p>„Že vlastně my jsme se přestěhovali, mamka si našla ten nový vztah a myslim si, že Petr, otčím, nepočítal, že sem taková, že, že vlastně (odmlka)... Já sem nenavázala žádné přátelství, protože děcka okolo furt mi nadávaly, no hodně hnusně mi nadávaly, aniž by mě poznaly a já sem trávila čas doma. Vlastně u knížek sem často byla, potom jak byl internet, tak už u internetu a byla sem pořád doma a myslim si, že Petrovi to hodně vadilo...“ (96.12)</p> <p>„Když mě Petr ponižoval. Ale mám takový pocit, že jsem to jako domov brala, že to k tomu patří, to ponižování. Ale teďka vim zpětně, že ne, že to nebyl domov. Ale myslim si, že mi přišlo, že to k tomu domovu patří, urážky, nadávky, to ponižování.“ (98.22)</p> <p>„Protože vlastně mamka s Petrem nikdy nepřijímali ty mé emoce.“ (100.36)</p> <p>„Když sem měla vztek, když sem byla menší, tak mě fackovala mamka za to. Když sem byla smutná, tak mě Petr obviňoval, že citově vydírám mamku, takže sem si to taky nemohla moc dovolit. Pak sem začala pochybovat o sobě, o svém smutku, jestli to fakt jako není vydírání. Takže sem si to nemohla dovolit. A moc šťastná, moc mě nepřijímali ani jako šťastnou, když sem byla moc šťastná. Takže vlastně, no, potlačoval i ty</p>

	<p>mé emoce.“ (100.38)</p> <p>Petr mě tyranizoval, vlastně mi nadával, že sem zbytečná, jak prostě zabírám místo, protože sem spala v obyvaku na zemi a on tam měl věci, tak mu to vadilo.“ (104.62)</p>
<p>Ztráta domova</p>	<p>„Jenomže pak mi ho mamka vzala tím, že sem byla vlastně na prázdninách u tety a pak, když jsem dojela domů, tak sem zjistila, že bydlím jinde. Že vlastně ten domov se změnil z ničeho nic, aniž bych to věděla. Že se vlastně stěhujeme k cizímu člověku.“ (94.6)</p> <p>„No a vlastně u toho otčíma to potom bylo, no, tak, že mě vyhazovali z domu, když se jim něco nelíbilo. No. Takže sem vlastně zase ten domov ztrácela tím, že sem udělala něco špatně.“ (94.6)</p> <p>„...protože před tím rokem to bylo tak, že mě vlastně tak utiskoval, že sem neměla ani to místo na spaní, už sem vlastně mohla existovat jenom na balkóně, takže to sem si uvědomila, že není domov a pak sem musela jít pryč, protože to místo, co mělo být domovem, tak bylo vlastně vězení.“ (94.6)</p> <p>„. A šla sem do léčebny a vlastně asi po týdnů za mnou dojela mamka s Petrem s tím, že Petr čekal v autě. A to mi mamka řekla, že už se nemůžu vrátit domů.“ (104.62)</p>

Tabulka B3: Zkušenost domova

Téma	Citace + souřadnice
Dětství a dospívání	<p>„Jako asi dřív, když jsem byla menší, tak jsem si představovala, že je to tak, jak je to doma. Vlastně rodiče. Že mám nějaký pokoj. A že k tomu patří prostě hádky a to ubližování.“ (94.2)</p> <p>„No a vlastně u toho otčíma to potom bylo, no, tak, že mě vyhazovali z domu, když se jim něco nelíbilo. No. Takže sem vlastně zase ten domov ztrácela tím, že sem udělala něco špatně. Á, No. Pak sem byla vlastně na intru a o víkendu jsem jezdila domů za rodičema, ale, no, byla to po materiální stránce, že mám, kde spát, ale to bezpečí sem tam necítila. Pak vlastně i na střední bylo, že mě vyhodili á... no a vlastně za taťkou sem nemohla jít, protože ten mě nemohl zajistit jako finančně, materiálně, i když mě mohl zajistit jako pocitem bezpečí.“ (94.6)</p> <p>„Jakmile sem se přestěhovala, vlastně děcka z okolí mě začala šikanovat. Petr mě nepřijímal. Mamka na mě neměla čas. Takže sem vlastně byla opuštěná. Najednou jsem řešila všechno okolo sebe. Sebe zaměstnat, jak být sama se sebou. Že vlastně z dítěte sem se stala takovou dospělou osobou, ale hrozně brzo. My bylo vlastně osm, když jsme se přestěhovali. No a nikoho tak nějak sem nezajímala. Aspoň sem ten zájem neviděla a nikdo neměl ani zájem o to mě poznat.“ (95.8)</p>
„Boj o pozornost“	<p>„...takže o víkendu měla (mamka) taky volno, takže sem chtěla být s ní, jenomže sme se jako hodně často přeli o tu pozornost. Vlastně to je až doteď, že se perem o tu pozornost. Á mamka jí dávala Petrovi (slzy v očích). A já už jsem to potom časem vzdala. To, handrkovat se o tu pozornost...“ (96.12)</p>

	<p>„. Anebo mi Petr vynadal. Použil všechna sprostá slova na mě. Ono se to hodně vygradovalo, ty nadávky, jak sem byla na té střední, protože už sme jenom o víkendu byly s mamkou á v tom týdnu vůbec už sme se neviděly a to bylo o tom, kdo získá mamčinu pozornost. Dřív a líp. No a to získal Petr. Tak sem to potom vzdala.“ (101.48)</p> <p>„Petr nebo mamka byli vždycky v kuchyni. A já sem došla do kuchyně a povídala sem si s nima. A Petr si bral furt slovo a vždycky mě nějak shodil. Nebo když sem o něčem mluvila ohledně školy, třeba na té střední, co mě baví, nebaví, tak to vždycky zamluvil svým tématem.“ (102.50)</p> <p>....„a tak sem brala Petrovi peníze a chodila sem místo do školy po obchodech. A to, když zjistil, tak mě vyhodili z domu. Tak sem šla k tatškovi, který ale už na tom byl hodně zle, jak s alkoholem, tak vlastně neměl plyn a teplou vodu, takže v podstatě sem byla bezdomovec. Jendou za čtrnáct dní mě mamka propašovala k Petrovi domů, abych se mohla vykoupat.“ (104.62)</p>
Současnost	<p>„...že pokaždé, když jedu domů, tak se musím vrátit do té podřadné role...“ (98.24)</p> <p>„Mně se hrozně dobře vrací sem do komunity, protože vim, že tu mám postel.“ (98.28)</p> <p>„. Protože teďka vlastně u mamky spim na rozkládací posteli. A bylo to docela dobrý, jo, že i když, že je to takové dočasné. Jak je skládací, tak jakmile ji složím, tak tam zase nejsem doma, ale když jí vidím rozloženou, tak si říkám, že tam mám to místo, dočasné. A když se vracím sem a vidím tu postel, tak</p>

	<p>mám takový dobrý pocit, že vlastně mám někde stojící postel.“ (98.28)</p> <p>„Že vlastně sem si z neschopenky právě dovezla věci nějaké a ještě sem je nevybalila. Mám to v pokoji. Na dece rozházené oblečení, věci (pláč). Mám strach, že když řeknu, že sem někde doma, tak to, že se to zase rozplyne (hodně pláče). Takže to nechci ani dávat do skříní. Protože po té neschopence, jak sem s tebou volala, tak sem se semka těšila. Říkala sem si, co všechno si vezmu sem a najednou sem si uvědomila ten hezký pocit, že ten hezký pocit není dobrý, protože jakmile ho začnu mít, tak se vždycky něco posere.“ (104.62)</p>
--	---

Tabulka B4: Budoucnost

Téma	Citace + souřadnice
Vize domova	<p>„Když si představím domov, představím si nějaký hezký malý byt, kde budu mít, Bora asi ne, ale nějakého psa a budu mít práci, která mě baví, budu mít kolem sebe přátele, kteří mě přijmou. To asi bude můj domov. Budu dělat, co mě baví. Budu, budu nějak vyjadřovat samu sebe, dostávat ji ze sebe. To je moje vize domova. Asi ještě nejsem schopná k tomu dát nějakého člověka. Ale vyjadřovat samu sebe nějak. Být šťastná sama se sebou.“ (106.66)</p>

Během rozhovoru s paní B se do popředí dostávala protikladnost vnímání fenoménu domova „dřív“ a „nyní“. V minulosti pro paní B byly pevnou součástí domova hádky a neshody. Pro paní B spočíval domov především v materiálním zajištění. V posledních době však do popředí vystupuje potřeba pocitu bezpečí a přijetí jako nedílné součást domova: *„Jako asi dřív, když jsem byla menší, tak jsem si představovala, že je to tak, jak je to doma. Vlastně rodiče. Že mám nějaký pokoj. A že k tomu patří prostě hádky a to ubližování. A posledních pár let mi přijde, že domov by měl být o tom klidu. Kde se cítím v klidu, v bezpečí. No asi takhle. Že vlastně to nemusí být místo, ale tam, kde se cítím v bezpečí, v klidu. Kde můžu být sama sebou.“* (94.2). Dále: *„Že dřív to bylo fakt jako materiální. Takové, že musím mít svůj pokoj. Musím finančně být zajištěná, aby to byl domov, ale teďka to mám tak, že to je, že to je o těch pocitech. O tom, abych se cítila v bezpečí.“* (94.4). Materiální stránka však u paní B stále přetrvává. Symbol domova je pro ní postel, která jí dává zažít pocit náleženosti k něčemu: *„Mně se hrozně dobře vrací sem do komunity, protože vim, že tu mám postel. Já to teď asi mám hodně spjaté, kde mám postel, protože na intru sem měla postel, tak sem se tam ráda vracela. Protože doma, nebo u ro..u mamky a otčima jsme vlastně někdy v červnu zničili moji postel. Že vlastně byla rozvrzaná a už rupnula. Od té doby sem spala na zemi. A v tu chvíli sem, to bezpečí a všechno v tu chvíli nějak odešlo. Takový ten pocit domova, i když to bylo špatné, tak to odešlo, jako že tam kde mám postel, jako bych tam trochu patřila, jako bych..no asi to mám spojené s postelí. Kde můžu spát na posteli.“* (98.28). Rozkládací postel, kterou má v současnosti se tak stala symbolem dočasného domova, doslova domova „skládacího“: *„Protože teďka vlastně u mamky spím na rozkládací posteli. A bylo to docela dobrý, jo, že i když, že je to takové dočasné. Jak je skládací, tak jakmile ji složím, tak tam zase nejsem doma, ale když jí vidím rozloženou, tak si říkám, že tam mám to místo, dočasné. A když se vracím sem a vidím tu postel, tak mám takový dobrý pocit, že vlastně mám někde stojící postel.“* (98.28).

Podobně jako u paní A i u paní B téma zájmu a přijetí hraje ve vnímání domova důležitou roli. Paní B po zájmu a přijetí toužila. Dostávalo se jí ho od otce, ale jen dočasně. Vzhledem k jeho těžké sociální situaci u něj paní B nemohla žít a tak žila se svou matkou a otčímem. Pevnou součástí domova se tak stala pro paní B boj o pozornost a zájem matky, který s otčímem vedla. Prožívala samotu a nepřijetí především ze strany otčima. Toto nepřijetí mělo podobu toho, že paní B nemohla otevřeně projevit své emoce a být sama sebou. Ve chvílích, kdy se tak dělo, byla odmítána a trestána v podobě odebrání základních a jediných jistot, které v té době měla, tj. jistot existenciálních a materiálních: *„...protože před tím rokem to bylo tak, že mě vlastně tak utiskoval, že sem neměla ani to místo na spaní, už sem vlastně*

mohla existovat jenom na balkóně, takže to sem si uvědomila, že není domov a pak sem musela jít pryč, protože to místo, co mělo být domovem, tak bylo vlastně vězení.“ (94.6).

Pocit domova zažívala a zažívá dodnes paní B se svým psem. V momentech, kdy o něm mluví, pláče a ze slov je cítit teskno s krásno zároveň: „*Já když sem neměla nikdy kamarády, tak sem ani nechodila ven, ani jsem si s nikým nepovídala. A právě tím, že sem měla toho psa, tak mě to vytahovalo ven. Že sem nepotřebovala mít lidi u sebe, ale někoho, nějakého parťáka a to je Bor. Á, no a vlastně kolikrát sem byla o víkendu sama doma jenom s tím psem a právě chytaly mě ty sebevražedné myšlenky a on , on je asi nějaký nadpřirozeně inteligentní, takže vždycky věděl, kdy se chci vyloženě zabít (pláče) a nenechal mě. (odmlka) A s ním mám pocit, že nejsem sama.“ (103.56). Bór je pro ní domovem. Sdílejí i společný osud: „*On má, on je ten můj pocit domova. Že on je ten můj domov. Právě proto se i vracím domů jenom kvůli němu. Protože si vlastně procházel tím samým, co já, že vlastně první byl u taťky, potom ho taťka tak nějak odklidil do útulku a teď je u mamky. Že vlastně máme podobný osud. Že si nás taky tak přebíraj a má to s Petrem úplně stejně jako já, když se mu nějak nezavděčí, tak je to největší hajzl na světě, a přesně takhle sem to měla i já. Takže pro mě asi fakt ten pes znamená to nejdůležitější, co se týče domova.“ (103.58).**

Významným mezníkem a zásadním tématem je pro paní B ztráta domova. Ta se projevovala ve výše zmíněném přebývání na balkóně a vyhazovů z domu: „*No a vlastně u toho otčíma to potom bylo, no, tak, že mě vyhazovali z domu, když se jim něco nelíbilo. No. Takže sem vlastně zase ten domov ztrácela tím, že sem udělala něco špatně.“ (94.6). První velká ztráta domova se objevila v životě paní B ještě dříve: „*...když jsem byla malá, tak jsem vyrůstala s mamkou a s taťkou a tam si myslím, že jsem cítila domov. Jenomže pak mi ho mamka vzala tím, že sem byla vlastně na prázdninách u tety a pak, když jsem došla domů, tak sem zjistila, že bydlím jinde. Že vlastně ten domov se změnil z ničeho nic, aniž bych to věděla. Že se vlastně stěhujeme k cizímu člověku.“ (94.6).**

V současnosti paní B zažívá pocit domova především v terapeutické komunitě. Jako klíčové se opět ukazuje téma přijetí, tentokrát s důrazem na přijetí sama sebe: „*...že sem i měla myšlenku, že je to takový domov, že vlastně můžu projevít i ten svůj smutek, protože to sem doma nikdy nemohla. A přijala sem, že mám ten smutek a že ho se mnou lidi sdílí, že sou tam se mnou a chtějí být se mnou i v tom smutku. To byl pro mě asi ten silný moment. Že asi ten pocit, že můžu být sama sebou...“ (99.34).*

2.7.3 Analýza rozhovoru s paní C

Analýza rozhovoru s paní C (jeden rozhovor)

Žena, 21 let, délka rozhovoru 44 min. 46 s.

Tabulka C1: Význam domova

Téma	Citace + souřadnice
Zázemí a jistota	<p>„Rozumím tomu nějak jako prostředí, kde sem dlouhodoběji, cejtim se tam bezpečně á jsem tam nějakym způsobem jako ráda.“ (108.8)</p> <p>„Když sem tam nějak dlouhodobějc a mám tam nějaký stabilní prostředí a bezpečí.“ (108.13)</p> <p>„...hodně špatně jsem to stěhování nesla do toho domu, v kterym bydlíme doted', protože jsem měla pocit, že mi někdo sebral moje bezpečí a můj domov“ (109.15)</p> <p>„Ale pak sem si tam jako zvykla a asi hodně se to jako změnilo, když sem začala mít svůj pokojíček, tak sem to tam začala brát jako doma.“ (109.15)</p> <p>„Pokojíček mám od svých deseti, dvanácti let. Ale jako dlouhou dobu z toho sem tam nežila,takže.. Ale vždycky sem se tam mohla vrátit, což bylo fajn, ať se mi v životě stalo co chtělo.“ (110.31)</p> <p>„Jako já se hrozně nějak poutám na ty místa, kam mě jako daj a potřebuju tam svoje bezpečí, svůj klid a to, že mě nikdo nebude nikam dávat. To, že se na něco můžu jako spolehnout, že to tam pořád jako bude.“ (116.75)</p>

	<p>„...to, že si mám kam dát svy věci, to že mi je nikdo nesebere.“ (116.75)</p> <p>„Fakt jako asi to materiální. Mít něco, co vim, že jako tam bude. Vždycky teplo a klid a že se tam můžu vrátit. Něco, kde mi někdo neublíží a kde jako neumrznu.“ (124.143)</p>
<p>„Dočasný domov“</p>	<p>„Jo, jistota, že fakt jako je tam teplo, čisto a mám si kam dát svy věci a to mi nějak jako stačí, pokud se má jednat o nějakou dočasnou domov. To nemůže být jako domov trvalej, ale..“ (116.79)</p> <p>„No mě moc né,, protože já jsem v podstatě i ty léčebny brala jako provizorní domov á...no...nechyběl mi domov.“ (119.101)</p> <p>„Tak i to pro mě může být přechodně domov. Že mi je fakt úplně jedno, jestli to je postel nemocniční, postel vodní nebo obyčejná dřevěná postel (směje se), že i kdybych bydlela v pozlacenym zámku, tak je to stejný pro mě jako když sem v rozbitý nemocniční posteli.“ (123.139)</p>

Své	<p>„No, něco, co je jenom moje a nikdo mi to nemůže vzít.“ (109.17)</p> <p>„...ale ten můj pokojíček, to bylo moje jako doma. Víc než celej ten dům, protože jako něco, co mi nikdo nemohl narušit...Bez mýho svolení.“ (109.19)</p> <p>„Nějaký mý teritorium. Něco, co je jenom moje a záleží na mě, jestli tam někoho jako pustim nebo nepustim a za jakých podmínek.“ (110.33)</p> <p>„Já bych třeba nechtěla, aby jako můj domov byl průchoďák. Aby si tam mohl přijít, aby jako byl můj domov tak otevřený, že by byl jako pro všechny, bez toho, aniž bych přemýšlela, zda ho tam jako někoho pustim nebo ne. Že nějak tam musí být důvěra, že do mýho doma jako nepatří nedůvěra.“ (111.47)</p>
Estetika	<p>„A někdy prostředí, který mi je příjemný nějakou svou estetikou, kde se cejtím jako komfortně v tom, že to ve mě vyvolává příjemný pocity.“ (111.35)</p>
Přátelství	<p>„Takže sem to sice měla do školy, já nevim, hodinu a půl od baráku a mohla bych dojíždět, ale byla sem na intru. Odmlka. A tam to pro mě dlouhou dobu bylo větší doma, protože sem tam cejtila nějakou jako lásku a bezpečí a to i když sem bydlela, v kolika? V pěti-lůžkovým pokoji, fakt nás bylo</p>

	<p>hodně.“ (112.53)</p> <p>„Záleželo na mě, jaký budu mít vztahy s lidma. A byla sem hodně s holkama, tam s kamarádkama některějma. Takže to bylo takový, sem si ten domov jako ještě utvářela, ale nebylo to takový jako opravdový a ten druhý rok sem tam měla fakt jako blízkou kamarádku a s kterou sme žily právě ten druhý rok a pak sme žily v třílůžkovým pokoji, takže sme byly víceméně my dvě a ta třetí a to už sem brala jako hodně velký doma, jak kdybych byla jako v bytě. Že pro mě to bylo jako hrozně příjemný. Ty lidi, se kterějma sem ráda“ (113.55)</p> <p>„No, pak sem dodělala maturitu za dva a půl roku a první, co sem mohla udělat bylo jít, zase pryč (směje se) a dělat si svoje doma. Takže sem si našla bydlení v podnájmu v Praze a bylo to hrozně hezký. Bylo to ve vilce, každá jsme měla svůj pokoj, společnou kuchyň. A sice domácí byl takový tvrdý starší pán, takže jsme měly služby na úklid, ale měly jsme terasu a za určitejch podmínek jsme mohly třeba vynášet i věci na zahradu některý a bylo to tam moc hezký a holky byly strašně fajn a to byl asi jako můj největší domov....I jsme si to s holkama tam dělaly hezký a slavily jsme spolu narozeniny, svátky a... Fakt na to nějak jako ráda vzpomínám,...“ (114.67)</p>
Přijetí	<p>„...se ten vztah s mamkou nějak změnil. Ona mě začala mít jako fakt, pochopila některé ty věci, a začala mě jako mít víc ráda...“ (113.59)</p> <p>„Věnovali my víc péče než před tím. Nebylo to už jenom to odmítání, ale bylo to, já nevím, třeba taťka za mnou do tý léčebny jako každej den chodil a bral mě na kafe a na dort a</p>

	<p>každý den nebo obden. Fakt chodil jako často. Že to sem nějak neznala do té doby, že by tatka kromě toho, že se na mě naštvál, ke mně jevil nějaký jiný city jako. Mamka kvůli mně brečela, že sem nějak chápala, že jim na mě asi záleží. A dovolili mi jít na školu, kterou jsem chtěla dělat a přejít z gymplu pryč, což pro ně byl taky velkej ústupek. Že na tom sem to asi taky tak nějak poznala.“ (114.65)</p> <p>„Jo, cejtla. A měly mě (kamarádky) nějak jako rádi se všim všudy. I s mejma problémama.“ (115.71)</p>
Volnost a dospělost	<p>„Jako volnost. Že mi dovolilo to prostředí dospět. Že fakt sem byla zodpovědná sama za sebe, to bylo pro mě hodně důležitý a nikdo na mě jako nekřičel a nevyčítal, neposílal mě do pokoje.“ (113.57)</p> <p>„Možná v tom jenom zažívám, to jak dospívám, že už se necítím v tom původním domově doma, že už se cejtím, že musím odejít do svého vlastního domova, že už nějak jako nejsem dítě, ale jsem dospělá a cejtím se jako u těch rodičů jako na návštěvě.“ (124.149)</p>

Tabulka C2: Význam ne-domova

Téma	Citace + souřadnice
Ztráta domova	<p>„Já vim, že do nějakých mých čtyřech let jsme bydleli v paneláku a hodně špatně jsem to stěhování nesla do toho domu, v kterým bydlíme doteď, protože jsem měla pocit, že mi někdo sebral moje bezpečí a můj domov a hlavně to bylo asi jako vazbama na nějaký kamarády, který sem tam měla na pískovišti a vůbec sem nechápala, že se stěhujeme jenom jako</p>

	<p>na druhou stranu města.“ (109.15)</p> <p>„Když mě přestěhuje někdo z jednoho pokoje do druhého, tak jako trpím. A ať to bylo na tom intru, když sme se sestěhovali kvůli doplňkový činnosti, aby se daly pronajímat ty prázdný pokoje po holkách maturantkách, tak, ať jako tady v komunitě, když mě někdo přestěhoval v léčebně, fakt jako to nezvládám, když mě někdo stěhuje (směje se), že mám pak pocit, že sem jako věc a nestěhuju se jen tak jako ráda. Že je pro mě fakt důležitý nějak dlouhodobějc setrvat na tom místě a vezmu ho jako za domov, když si na něj zvyknu a nějak jako znám to prostředí, to teritorium okolo.“ (121.121)</p>
<p>Nepřijetí a nepochopení</p>	<p>„Já sem byla hodně jako hyperaktivní a nevycházela sem s dětma. Pak sem z toho měla nějaký jako neurózy noční, takže sem se počůrávala jako malý dítě a rodiče to jako neunášeli vůbec a řezali mě za to a já se jim pak jako nedůvěřovala a měla sem tendenci se před nima jako nějak schovávat. Takže sem fakt jako doma brala jen jako ten svůj pokojíček, ale ne tu rodinu. Sem je jako brala jako nějaký nucený hostitele v tu chvíli (směje se, trochu rozpaky), kterejm sem se prostě narodila a musim to tak brát, že mám mámu s tátou, co mě nemaj rádi.“ (112.51)</p> <p>„Hodně často mi pomáhali ty stavy překonat, ale taky mi hodně často jako vyčítali, že tohle na ně zase jenom hraju nebo, mmm, jenom abych je zmanipulovala. Hodně často sem slyšela to slovo manipulátor a hodně mě to jako zraňovalo. A hodně sem se pak začala přetvařovat i venku, protože sem nechtěla, aby mě tak lidi brali.“ (113.59)</p> <p>„Jo, protože sem měla ten pocit, že mi zase jako nerozuměj a že mě berou jenom pod nějakou diagnózou a vůbec ne pod</p>

	tim, že sem to já a nějak mám dobrý vlastnosti a nějaký chyby taky.“(114.63)
--	--

Tabulka C3: Zkušenost domova

Téma	Citace + souřadnice
Dětství a dospívání	<p>„Já vim, že do nějakých mých čtyřech let jsme bydleli v paneláku a hodně špatně jsem to stěhování nesla do toho domu, v kterým bydlíme doteď, protože jsem měla pocit, že mi někdo sebral moje bezpečí a můj domov a hlavně to bylo asi jako vazbama na nějaký kamarády, který sem tam měla na pískovišti a vůbec sem nechápala, že se stěhujeme jenom jako na druhou stranu města. Že jak sem byla malá, tak to pro mě bylo jako kdyby sme se odstěhovali někam jinam, protože ty vazby jako skončily. Mamka už se mnou nechodila, i když to trvá třeba deset minut pěšky na to pískoviště, tak to pro mě bylo nějaký jako, hodně jako mi to to bezpečí bralo a bylo mi to nepříjemný, to stěhování do toho domu. Ale pak sem si tam jako zvykla a asi hodně se to jako změnilo, když sem začala mít svůj pokojíček, tak sem to tam začala brát jako doma.“ (109.15)</p> <p>„No, do nějakých mých patnácti let hodně jako negativní bych řekla, že rodiče to se mnou jako úplně nezvládali a já sem to nezvládala s nima.“ (112.49)</p>

Současnost	<p>„Vlastně komunitu teď beru taky jako domov...“ (116.75)</p> <p>„Tady v komunitě je domov asi ta skupina lidí, ve který sem. To, že vim, že se tady můžu vždycky vrátit a vždycky jako přijde nějaká pomoc a podpora. Tohle tady jako hodně dělá doma. Ale co třeba pro mě bylo tady hodně těžký a co nemůžu úplně brát jako svoje doma, ten pokoj v kterým bydlím, protože vlastně za těch 12 měsíců, co jsem tady, jsem bydlela jeden, dva (R. počítá) ve čtyřech pokojích, takže co 3 měsíce v průměru se stěhuju a ..no, to mi nějak jako bere to nějaký bezpečí tady.“ (118.91)</p>
------------	--

Tabulka C4: Budoucnost

Téma	Citace + souřadnice
Důvěra	<p>„Já bych třeba nechtěla, aby jako můj domov byl průchodák. Aby si tam mohl přijít, aby jako byl můj domov tak otevřený, že by byl jako pro všechny, bez toho, aniž bych přemýšlela, zda ho tam jako někoho pustim nebo ne. Že nějak tam musí být důvěra, že do mýho doma jako nepatří nedůvěra.“ (111.47)</p> <p>„Zařizuju si byt á no, je nějak důležitý pro mě, aby to tam bylo hezký á...Ale co nějak vnímám na rozdíl od jinejch doma , že tam nechci jako tolik lidí pouštět, že fakt nevím ani, co se děje, ale jako proč se mi to děje, ale dřív sem fakt pustila jako nevím třeba jako známou, kterou sem viděla 4 krát, tak sem třeba po tejdnu, ale znala jsem ji dohromady třeba 4 tejdny, tak sem neměla problém jí jako přivízt třeba do toho pronajatýho bytu, ale už bych si jí nepřivedla teď do</p>

	<p>svého bydlení. A to se tady nějak asi změnilo, protože mám strach, že mi tam ten člověk může nějak, jako ne, že by mě fyzicky napadl, ale že to může nějak zneužít, toho mého soukromí a ...nó, nechci tam pustit jen tak někoho, jenom fakt lidi, který dobře znám, což asi tomu bezpečí nějak jako přispívá.“ (118.95)</p>
--	---

Paní C byla se během rozhovoru projevovala velmi uvolněně. Často se usmívala. Mluvila nahlas a měla výraznou intonaci. Již od počátku rozhovoru do popředí vystupovalo téma bezpečí, jistoty a místa. Ukázalo se, že pro paní B je jedním z nejdůležitějších rysů domova prostředí, „*kde sem dlouhodoběji, cejtím se tam bezpečně á jsem tam nějakým způsobem jako ráda.*“ (108.10). V dětství to byl pro ni její dětský pokojíček, později spolubydlení s kamarádkami na internátu a bytě. Do domova pro paní C patřily i její pobyty v léčebnách a nemocnicích: „*Jo. Takže pro mě jako domov může bejt od domova, kde sem vyrůstala po to, že sem rok v komunitě, po to, že sem byla třičtvrtě roku v léčebně. Pro mě je to pořád domov. Když sem tam nějak dlouhodobějc a mám tam nějaký stabilní prostředí a bezpečí.*“ (109.14). Podobně jako u paní B se i u paní C objevuje pojem „dočasný domov“ či „provizorní domov“. V případě paní C se téma dočasného domova objevuje mnohem častěji na různých místech během rozhovoru: „*Pro mě jako nemůžu tomu říct jako úplně plnohodnotnej domov, ale jako v nějaký jako případě nouze, kdy mi je fakt zle, sem to schopna jako považovat za nějaký provizorní domov*“ (116.77). Dále: „*Jo, jistota, že fakt jako je tam teplo, čisto a mám si kam dát svý věci a to mi nějak jako stačí, pokud se má jednat o nějakěj dočasnej domov. To nemůže být jako domov trvalej, ale..*“ (116.77).

Důležitým tématem v životě paní C ve spojení s pocitem domova je přátelství. Paní C popisuje zážitky bydlení na internátu a následně na bytě se třemi spolubydlícím, které byly jejím kamarádkami. Pro paní C toto období prožívala šťastně: „*Takže sem si našla bydlení v podnájmu v Praze a bylo to hrozně hezký. Bylo to ve vilce, každá jsme měla svůj pokoj, společnou kuchyň. A sice domácí byl takový tvrdý starší pán, takže jsme měly služby na úklid, ale měly jsme terasu a za určitejch podmínek jsme mohly třeba vynášet i věci na zahradu některý a bylo to tam moc hezký a holky byly strašně fajn a to byl asi jako můj největší domov. Takovej jako dospělej domov. A tam mi bylo moc dobře. I jsme si to s holkama tam dělaly hezký a slavily jsme spolu narozeniny, svátky a... Fakt na to nějak jako ráda vzpomínám,...*“ (115.69). Důležitou součástí tohoto domova bylo přijetí, které paní C ze strany kamarádek zažila: „*A měly mě nějak jako rádi se všim všudy. I s mejma problémama.*“ (115.73). V dětství zažívala paní C přijetí i nepřijetí od rodičů. Přijetí cítila později, ve chvíli, kdy byla hospitalizovaná. Její otec jí chodil často navštěvovat, projevoval tedy zájem. Její matka dávala najevo strach, z čehož paní C usoudila, že ji má matka ráda. Paní C to popisuje takto: „*Věnovali my víc péče než před tím. Nebylo to už jenom to odmítání, ale bylo to, já nevím, třeba tatka za mnou do tý léčebny jako každej den chodil a bral mě na kafe a na dort a každej den nebo obden. Fakt chodil jako často. Že to sem nějak neznala do tý doby, že by tatka kromě toho, že se na mě naštvál, ke mně jevil nějaký jiný city jako. Mamka kvůli mně brečela,*

že sem nějak chápala, že jim na mě asi záleží.“ (114.67). Nepřijetí paní C zažívala také: „Hodně často mi pomáhali ty stavy překonat, ale taky mi hodně často jako vyčítali, že tohle na ně zase jenom hraju nebo, mmm, jenom abych je zmanipulovala. Hodně často sem slyšela to slovo manipulátor a hodně mě to jako zraňovalo. A hodně sem se pak začala přetvařovat i venku, protože sem nechtěla, aby mě tak lidi brali.“ (114.61).

K domovu paní C patří volnost a svoboda. Objevuje se to také v tématu „své“ versus „cizí“. Pro paní C je důležité, aby byl domov „její“. Pocit bezpečí a jistoty vytváří vědomí, že jí nemůže domov narušit někdo cizí z venku a ublížit ji. Svě prostředí si střeží. „Zařizuju si byt á no, je nějak důležitý pro mě, aby to tam bylo hezký á...Ale co nějak vnímám na rozdíl od jinejch doma , že tam nechci jako tolik lidí pouštět, že fakt nevím ani, co se děje, ale jako proč se mi to děje, ale dřív sem fakt pustila jako nevím třeba jako známou, kterou sem viděla 4 krát, tak sem třeba po tejdnu, ale znala jsem ji dohromady třeba 4 tejdny, tak sem neměla problém jí jako přivítz třeba do toho pronajatýho bytu, ale už bych si jí nepřivedla ted' do svýho bydlení. A to se tady nějak asi změnilo, protože mám strach, že mi tam ten člověk může nějak, jako ne, že by mě fyzicky napadl, ale že to může nějak zneužít, toho mýho soukromí a ...nó, nechci tam pustit jen tak někoho, jenom fakt lidi, který dobře znám, což asi tomu bezpečí nějak jako přispívá.“ (118.97). Volnost a svoboda se u paní C pojí se zodpovědností sama za sebe. Pro paní C je důležité, že sama může rozhodovat o tom, jaké bude mít s druhými lidmi vztahy a zda si je pozve do svého domova či ne: „Jako volnost. Že mi dovolilo to prostředí dospět. Že fakt sem byla zodpovědná sama za sebe, to bylo pro mě hodně důležitý a nikdo na mě jako nekřičel a nevyčítal, neposílal mě do pokoje.“ (113.57).

Prvkem nejistoty spojené s domovem v průběhu života paní C je motiv stěhování. Paní C popisuje své zkušenosti se stěhováním, které přináší ztrátu domova a nestabilitu: „Ale co třeba pro mě bylo tady hodně těžký a co nemůžu úplně brát jako svoje doma, ten pokoj v kterým bydlím, protože vlastně za těch 12 měsíců, co jsem tady, jsem bydlela jeden, dva (R. počítá) ve čtyřech pokojích, takže co 3 měsíce v průměru se stěhuju a ..no, to mi nějak jako bere to nějaký bezpečí tady.“ (118.93).

Ukazuje se, že základem domova je pro paní C materiální zázemí, jistota a bezpečí a možnost návratu: „Fakt jako asi to materiální. Mít něco, co vim, že jako tam bude. Vždycky teplo a klid a že se tam můžu vrátit. Něco, kde mi někdo neublíží a kde jako neumrznu.“ (124.145).

2.7.4 Analýza rozhovoru s paní D

Analýza rozhovoru s paní D (jeden rozhovor)

Žena, 28 let, délka rozhovoru 56 min. 54 s.

Tabulka D1: Význam domova

Téma	Citace + souřadnice
Jistota a bezpečí	<p>„Pevný obětí, jistotu. To, že někam patřím, no to že mě mají bezpečí.“ (126.2)</p> <p>„Charakterizovat asi tak, že..., že jsme měli nějaký jistý prostředí, kde jsme byli.“ (127.14)</p> <p>„Hm...,že jsem tak nějak jako věděla, co se bude dít a že se jako nic, že se nic nestane...“ (127.16)</p> <p>„Že se tam nestane nějakéj hroznej zvrát jako.“ (127.20)</p>
„Někdo na mě čeká“	<p>„...že jako jistotu jsem cejtla jako z toho, z toho že vedle mě někdo stál stabilní, někdo jistej a z toho jsem se mohla cejtít i já jistě,...“ (127.16)</p> <p>„Taky tím, že mám psa Barona, tak, tak, tak ten je taky doma, takže vim, že tam na mě čeká. Což je zase nějaká vazba jako na někoho živýho, kdo je doma.“ (134.94)</p>

<p>Věci</p>	<p>„Ihm. Cejtim, že třeba doma hrozně zaplňuju jako věcma, abych měla pocit, že tam něco je. A potom se začnu topit v tom, že tam mám moc věcí.“ (134.96)</p> <p>„No, že se obklopuju věcma, abych měla pocit nějaký jistoty, nějaký stability, toho, že to je doma. Ale výsledkem potom je, že těch věcí je tam moc. A že to neumím uklízet, že toho je fakt moc a nemám nad tím kontrolu vůbec.“ 134.(98)</p>
<p>Péče a zájem</p>	<p>„Neodmyslitelně k tomu patří, hmm, rodiče. Lidi, který tě maj rádi. Lidi, který se o tebe zajímaj. Takže nějaký zájem k tomu patří. Patří k tomu (odmlka) nějaká stabilita a možnost jako říct, co tě trápí, co mě trápí.“ (129.40)</p> <p>„Že třeba s ní (otcova kamarádka) jsem cejtla takovej hodně zvláštní jako stav, jako že, fakt sem cejtla, že mě má ráda.“ (132.76)</p> <p>„No, ale fakt jako takovej první domov, co sem cejtla, tak jsem ho fakt cejtla s tou Lad'kou, s tou taťkovou kamarádkou...Že se o mě zajímala... Že mi vařilo třeba, jo...Že na mě byla připravená no, jako že se o mě zajímala, že se se mnou třeba chtěla učit, když viděla že mi, že mám z něčeho strach. Nebo že se mnou chodila hodně po venku, jako že se mnou trávila volnej čas. „ (136.116)</p>
<p>Přezdívky</p>	<p>„Třeba teď mě napadá, že třeba s taťkou sme si říkala různějma přezdívkama... a je fakt, že z tady toho , z těchletěch , jako z těch,.. s tátou a víkendu nebo těch dovolenejch sem vždycky žila“ (138.136)</p>

Řešení konfliktů	„Nějakej jako představa, že se to vyřeší jako v tý rodině, že se to vyřeší, že jako nějaká představa pomoci... Že to zvládneme jako že, no jako množný číslo My ještě přijde v tom.“ (129.42)
------------------	--

Tabulka D2: Význam ne-domova

Téma	Citace + souřadnice
Samota	<p>„No tak třeba to, že tam ta mamča jako často nebyla vůbec.“ (127.22)</p> <p>„No, byla pryč různě. Jako v čajovně, s nějakajma kamarádama v baru. Tak jako různě pryč. Prostě jako byla venku. Vždycky jako se svejma kamarádama. Že jí obtěžovalo bejt se mnou doma..., potom přemejšlim jako to, když vlastně, no to bylo nečastější, že jsem prostě jako, že jsem necejtila doma, protože tam nikdo nebyl, že tam na mě jako nikdo nečekal. Většinou, většinou jsem čekala já jako na to, kdy přijde s tím, že mi nebere mobil od té doby...,takže když sem byla, takže mamka jako byla dost proti těmhle věcem, takže peníze jsme neměly, nic, takže no, takže to bylo takový jako vyčkávání dlouhý vždycky s takovým pocitem, jestli přijde. Jestli přijde no, jako jestli přijde včas. Takže velká nejistota vůbec v to, že vždycky jsem se hrozně bála, že nepřijde, že se jako něco jako děje, že se něco stalo.“ (26)</p> <p>„No nebyl. Taťka byl vždycky na telefonu přes, jako v budce, když sem šla do budky, takže sem mu volala z budky.</p>

	<p>Nesměla jsem říct, nesměla jsem říkat tyhle věci, že tam mamka není nebo tak.“ (129.34)</p> <p>„Mamčiny známí. Se tak různě střídalo. Chlapi se tam střídali. Jako to bylo takový, jako že mamka je tam potřebovala mít, aby na to jako nebyla sama. A já jsem zase potřebovala, aby tam ta mamka byla se mnou. Jenže mamka tam byla s nima.“ (130.56)</p>
Cizí	<p>„Neustále cizí lidi. No. Lidi, který nepatřej jako do tý rodiny... Což právě se taky dělo... (130.48)</p>
Nepřijetí	<p>„Myslím si, že do fenoménu domova nepatří tajemství, jako záměrný, jako zatajování věcí. A nepatří tam to, že nesmíš jako něco říct, že nesmíš tam bejt jako za sebe, že, nepatří tam to, že musíš bejt dopělej, i když seš dítě.“ (131.62)</p>
Intimita	<p>„Nepatří tam jako viditelnej sex, jako aby to děti viděly.“ (131.62)</p> <p>„No, nepatří tam jako nějaký přílišný dotýkání se sebe. Ale když i na jednu stranu po tom člověk touží, ale touží po tom jak v určitejch, hm, jako hranicích, že třeba, po, po (zakoktala se) pohlazení. A ne jako takový furt jako sledování a...“ (131.66)</p>

Tabulka D3: Zkušenost domova

Téma	Citace + souřadnice
Dětství a dospívání	<p>„My jsme do mejh deseti bydleli v Náchodě. Ještě byla babička a tam se mamka netoulala, protože neměla takhle asi známý a trochu se bála, že to babička jako uvidí, já nevím. No ale pak, když jsme se přestěhovali v mejh deseti do Příbrami, tak tam to začalo, no, bylo to vlastně jako stálý, než sem odešla na střední.“ (128.28)</p> <p>„Přes ten telefon a byla snaha jako jednou za dva měsíce se vidět. A navíc si ho (tátu), no jako, Ale ono to, no..bylo to těžký hrozně.“ (129.36)</p> <p>„No, no. Ke kamarádce tat'kový. Ale už jsem se dost rozsypávala, takže to bylo takový, takový, že ona mu pak, byli jsme, rok jsme spolu bydlely, pak ještě půl roku jsem u ní bydlela a..bylo to v garsonce. Jsme vlastně spaly vedle sebe. Ale já jsem za to byla ráda, protože,..byla jsem za to moc ráda, že sem u ní mohla bydlet. No. odmlka. Ale domů jsem to už nezvládala, jsem byla hrozně vystresovaná kvůli škole...“ (132.74)</p>

<p>Současnost</p>	<p>„No třeba tady v komunitě, tak třeba když dem z vejletu, tak si, tak si představuju, tak jako jak sedíme všichni pak v komunitce a jsme tam společně a tak úplně cejtim, jak se těším na ten pocit jako doma. Příjemnej pocit doma.“ (141.156)</p> <p>„To, že tam chcem bejt společně, několikrát jsem tady zažila po výletě, že jsme tam ještě zůstali... Hm a pak právě ve mně nastal jako hroznej jako problém, když ty lidi začali odcházet.“ (141.158)</p> <p>„.. Zažívám doma třeba když jsem jela na dovolenku, když jsem jela k babičce, takže jsem se těšila na takovej jako, na to, když bude večer, nebo tam budem sedět v křeslech a budem hrát karty, že to je taky že jsem cejtla takovej příjemnej pocit doma... (141.162)</p> <p>„Cejtila jsem doma třeba když tady bydlela se mnou na pokoji Viky, to jsem cejtla jako domov, když tady byla Maruška a je zajímavý, že se tak jako vždycky identifikuju s někým a rázem v tu chvíli jako se cejtim víc jako nákej ten pocit jako toho, že někam patřím a to už najednou je pro mě pocit doma, že vim, že vim jak ten člověk se bude chovat, a vim jako, že mě přijímá a rázem cejtim já doma. Rázem se těším a to kde von je, tak já vnímám, že je doma“ (141.162)</p>
-------------------	--

Tabulka D4: Budoucnost

Téma	Citace + souřadnice
<p>Obavy</p>	<p>„Se mi chce brečet trochu... No protože moc nejsem spokojená... No protože je vždycky vázaný na to, aby tam byli nějaký lidi. No a když sem sama, tak rázem to prostě není</p>

	<p>doma.“ (82)</p> <p>„...doteď, když si představím teď jako doma jako svoje doma, tak mám hrozný obavy, že si zas nedokážu vytvořit, že zase mi v něm nebude dobře.“ (141.162)</p>
--	---

Paní D se během rozhovoru projevovala velmi tiše. Během odpovědí se objevovaly dlouhé pauzy, ve kterých paní D přemýšlela nad významem domova a ne-domova. Jako výrazné téma vystupoval do popředí pocit samoty a důležitost vztahů a druhých lidí v životě paní D. Pro paní D je klíčové, aby na ní někdo čekal: „*Taky, že tam ten člověk pro tebe.. Ano, že tam na tebe čeká...*“ (126.8). Do žité zkušenosti paní D patří čekání, které pro ni znamenalo nejistotu a obavy: „*..., potom přemejšlim jako to, když vlastně, no to bylo nečastější, že jsem prostě jako, že jsem necejtila doma, protože tam nikdo nebyl, že tam na mě jako nikdo nečekal. Většinou, většinou jsem čekala já jako na to, kdy přijde s tím, že mi nebere mobil od té doby..., takže když sem byla, takže mamka jako byla dost proti těmhle věcem, takže peníze jsme neměly, nic, takže no, takže to bylo takový jako vyčkávání dlouhý vždycky s takovým pocitem, jestli přijde. Jestli přijde no, jako jestli přijde včas. Takže velká nejistota vůbec v to, že vždycky jsem se hrozně bála, že nepříde, že se jako něco jako děje, že se něco stalo.*“ (128.26) Důležitost přítomnosti druhých lidí pro pocit domova se objevuje u paní D v tomto tvrzení: „*No třeba tady v komunitě, tak třeba když dem z vejletu, tak si, tak si představuju, tak jako jak sedíme všichni pak v komunitce a jsme tam společně a tak úplně cejtím, jak se těším na ten pocit jako doma. Příjemnej pocit doma.*“ (141.156).

Péči a zájem paní D zažívala v dobách, kdy žila u kamarádky jejího otce. V této době cítila pocit domova, který se projevoval takto: „*No, ale fakt jako takovej první domov, co sem cejtila, tak jsem ho fakt cejtila s tou Lad'kou, s tou tatkovou kamarádkou...Že se o mě zajímala... Že mi vařilo třeba, jo...Že na mě byla připravená no, jako že se o mě zajímala, že se se mnou třeba chtěla učit, když viděla že mi, že mám z něčeho strach. Nebo že se mnou chodila hodně po venku, jako že se mnou trávila volnej čas.*“ (136.116).

Pro paní D patří k domovu věci, které jsou jakýmsi kompasem jejího vnitřního pocitu bezpečí a stability: „*No, že se obklopuju věcmi, abych měla pocit nějaký jistoty, nějaký stability, toho, že to je doma. Ale výsledkem potom je, že těch věcí je tam moc. A že to neumím uklízet, že toho je fakt moc a nemám nad tím kontrolu vůbec.*“ (134.98).

Láska a zájem byl v době dětství pro paní D často nedosažitelný. K tomu se do jejího bezpečného prostoru dostával prvek cizího: „*Mamčiny známí. Se tak různě střídalo. Chlapi se tam střídali. Jako to bylo takový, jako že mamka je tam potřebovala mít, aby na to jako nebyla sama. A já jsem zase potřebovala, aby tam ta mamka byla se mnou. Jenže mamka tam byla s nima.*“ (130.56).

Zkušenost domova paní D obsahuje zatajování, tajemství a popírání. Tyto věci ovšem do fenoménu domova podle paní D nepatří: „*Myslím si, že do fenoménu domova nepatří tajemství, jako záměrný, jako zatajování věcí. A nepatří tam to, že nesmíš jako něco říct, že nesmíš tam být jako za sebe, že, nepatří tam to, že musíš být dopělej, i když seš dítě.*“ (131.62). Z této věty je vidět, že ani paní D v dětství nemohla být sama sebou, což ukazuje opět na téma nepřijetí, které je společné všem respondentkám.

U paní D dominují obavy, které prožívala v rámci domova v dětství a které přetrvávají dodnes. Promítají se pak do vize domova, který paní D hledá a způsobují její nespokojenost: „*No protože nejsem spokojená s tím, jak si sem schopná vybudovat doma, tam kde sem... „No protože je vždycky vázaný na to, aby tam byli nějaký lidi. No a když sem sama, tak rázem to prostě není doma.*“ (133.86).

Pro paní D je stejně jako pro paní B důležitý vztah s jejím psem. Dává jí pocit domova a bezpečí. Část rozhovoru, kdy o něm mluví, je velmi emotivní: „*No doma. Doma se cejtím, když mi je jako vnitřně dobře, tak potom vnímám, že to je doma a že říkám, já musím domů, a jako že se tam těším domů. Taky tím, že mám psa Barona (změněno), tak, tak (odmlka, zasměje se, slzy v očích), tak ten je taky doma, takže vim, že tam na mě čeká. Což je zase nějaká vazba jako na někoho živýho, kdo je doma.*“ (134.94).

Vzhledem k obavám je domov pro paní D stále něčím nejistým, co chvíli je a za chvíli může zmizet. Je odvislý od přítomnosti druhých lidí či tvorů: „*Cejtila jsem doma třeba když tady bydlela se mnou na pokoji Viky, to jsem cejtila jako domov, když tady byla Maruška a je zajímavý, že se tak jako vždycky identifikuju s někým a rázem v tu chvíli jako se cejtím víc jako nákej ten pocit jako toho, že někam patřím a to už najednou je pro mě pocit doma, že vim, že vim jak ten člověk se bude chovat, a vim jako, že mě přijímá a rázem cejtím já doma. Rázem se těším a to kde von je, tak já vnímám, že je doma.*“ (141.162). Paní D se tak stává, že jej v jistých momentech cítí a pak zase zmizí: „*Jo, jo a toho, že to prostě už zase jako není na dlouho, že to je jen prostě prchavej okamžik. Zažívám doma třeba když jsem jela na dovolenku, když jsem jela k babičce, takže jsem se těšila na takovej jako, na to, když bude večer, nebo tam budu sedět v křeslech a budu hrát karty, že to je taky že jsem cejtila takovej příjemnej pocit doma, ale zároveň doted', když si představím teď jako doma jako svoje doma, tak mám hrozný obavy, že si zas nedokážu vytvořit, že zase mi v něm nebude dobře.*“ (141.162).

Paní D po skončení rozhovoru reflektuje, že byl pro ni přínosný, přesto, že byl těžký. Paní D si mohla znovu vzpomenout na momenty, kdy cítila domov a tak ho v sobě pro ten moment opět počít.

2.8 Závěr a zhodnocení výzkumu

Mou snahou bylo popsat vnímání a prožívání fenoménu domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Mohu tedy říci, že tohoto cílu se mi podařilo dosáhnout. Ze všech rozhovorů s respondentkami vystupují základní témata, která mohou sloužit k popisu fenoménu domova. Patří mezi ně přijetí ze strany druhých a přijetí sama sebe. Dále pak pocit bezpečí a jistoty. Přítomnost zájmu a péče. Ukázalo se, že všechny respondentky výše zmíněné zažily, zároveň však také v určitém období života spíše ne. Všechny respondentky se shodují v jasné představě toho, co je fenomén domov, tedy co do něj patří a co naopak ne. Tuto druhou stranu jsme pojmenovali ne-domov. Obraz fenoménu domova dle všech čtyř respondentek zahrnuje přijetí, lásku, pocit bezpečí a stability. Jistoty jak materiální, tak citové. Zároveň se ukazuje, že do něj patří i hádky, nestabilita a odmítání. To vše je žitou zkušeností všech respondentek. Ve svých představách však respondentky vypověděly, že hádky, konflikty, ubližování, nezájem a odmítání by do fenoménu domova patřit neměly.

Z analýzy rozhovorů vyplývá zřetelná snaha i přes negativní zkušenosti z domova mít svůj domov jinak. Všechny respondentky se ve svém současném životě snaží, aby jejich domov obsahoval přijetí, lásku, bezpečí a stabilitu.

Z analýzy dále vyplynulo, že nedostatek přijetí, lásky, jistoty, stability, péče a zájmu v původní rodině má významný vliv na vnímání domova. Obraz domova je pak plný obav a strachu. Objevují se pocity viny, že dotyčná není schopna domov vytvořit sobě, či druhým, zde konkrétně dětem.

Neodmyslitelnou součástí fenoménu domova jsou také vztahy, které v pozitivním případě dávají možnost pocitu, že je má někdo rád a že mají své místo. V negativním případě pak dávají zažít pravý opak, tedy odmítání a pochybnosti o sobě samých. Všechny respondentky zmínily, že nemohly být samy sebou, což neblaze ovlivnilo jejich psychickou pohodu.

Do fenoménu domova patří také materiální atributy, které jsou důležité pro navození pocitu jistoty a bezpečí. Může to být dům, byt, pokoj či postel, na které mohou spát.

Metoda interpretativní fenomenologické analýzy mi umožnila velmi citlivý přístup ke každé respondentce zvlášť. Dovolila mi vstoupit do životních příběhů čtyř žen, aniž bych se musela obávat toho, že jim jejich příběhy naruším či pozměním.

2.9 Diskuze

Výsledky výzkumu přinesly pohled na prožívání a vnímání fenoménu domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Vzhledem ke kvalitativní hloubkové analýze nám byl poskytnut pohled na fenomén domova u každé konkrétní respondentky zvláště, nezávazně na sobě.

Ukázalo se, že pro lidi s emočně nestabilní poruchou osobnosti je fenomén domova klíčový a hraje zásadní roli v jejich životě. Jeho význam se objevuje v různých oblastech života, jako je například vztah sám k sobě, ale také ve vztazích k druhým lidem. Prožívání fenoménu domova má vliv na kvalitu života. Jeho ztráta či chybění se podílí na nejistotě a nedůvěře sama v sebe. Též ovlivňuje podstatu přijetí sama sebe. Z toho pak často pramení problémy v mezilidských vztazích. Je na místě ptát se, co dalšího má vliv na tyto oblasti či zda fenomén domova je tím jediným určujícím prvkem.

Je zřejmé, že provedení analýzy IPA u čtyř respondentek neumožňuje aplikovat výsledky výzkumu na celou populaci lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Bylo by žádoucí provést následný širší výzkum, ve kterém by byl početně širší soubor respondentů a také, aby byli do výzkumného souboru zahrnuti i muži.

Přínosné by také mohlo být vytvoření longitudinální výzkumné studie, ve které by bylo možné sledovat proměny vnímání a prožívání fenoménu domova v čase.

Získané poznatky by se tak mohly ještě více prohloubit a přispět k hloubkovému porozumění tohoto onemocnění. Rovněž by mohly být využity při psychologické a poradenské práci s touto cílovou skupinou lidí.

Závěr

V teoretické části své bakalářské práce jsem se pokusila poskytnout filosofický popis fenoménu domova. Vycházela jsem primárně z fenomenologického východiska. Snažila jsem se uvést základní psychologická východiska ohledně dané problematiky a to prostřednictvím zmínky o základních psychologických výzkumech a teoriích, které se k pojmu domov a potažmo rodiny vztahují.

Výzkumným šetřením se mi podařilo dosáhnout cíle, který jsem si na počátku své práce vytyčila. Pomocí interpretativní fenomenologické analýzy se podařilo zachytit zcela jedinečný pohled na fenomén domova u čtyř respondentek.

Výzkumný soubor byl homogenní co se týče pohlaví. Uvědomuji si, že prožívání fenoménu domova u mužů s emočně nestabilní poruchou osobnosti může být odlišné. Zároveň však sama metoda interpretativní fenomenologické analýzy klade důraz na jedinečnost každého respondenta a jeho příběhu. Touto optikou se od sebe odlišují všichni respondenti bez ohledu na pohlaví.

Dále si uvědomuji, že významný vliv má také fakt, že všechny respondentky znám od počátku jejich pobytu v terapeutické komunitě Kaleidoskop, protože v ní pracuji. Tato známost mi umožnila přistupovat k respondentkám bez ostychu a se zájem již apriori, jelikož ke všem z nich mám blízký vztah. Atmosféra během rozhovorů byla díky tomu uvolněná. Myslím si, že náš vztah dodával atmosféře rozhovorů důvěru a bezpečí, díky kterým mohly být respondentky velmi otevřené.

Na druhé straně to mohlo mít neblahý vliv a to na tvorbu předpokladů. Během celého procesu analýzy jsem se snažila mít na mysli můj vztah ke respondentkám a mé osobní přímé zkušenosti s nimi. Snažila jsem se nepřistupovat k rozhovorům s tím, že vím, jak to respondentky mají, protože je znám. Uvědomila jsem, že spoustu věcí ve skutečnosti neznám a přesto, že jsem částí příběhů, které se promítly i do rozhovorů, už někdy slyšela, byly tentokrát jiné a nové.

Věřím, že má práce přinesla oživení zájmu o fenomén domova a zároveň též jistou destigmatizaci lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti, jelikož tyto lidé jsou především lidmi. Nejsou jen nějakou náročnou diagnostickou kategorií.

Ráda bych do budoucna rozšířila svůj zájem na výzkum fenoménu domova u lidí s poruchou osobnosti. Věřím, že je to velmi přínosné a může nám pomoci porozumět tomuto onemocnění.

Seznam použité literatury

AINSWORTH, Mary. D. Salter, BLEHAR, Mary.C. WATERS, Everett, WALL, Sally.N, *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. New York: Taylor & Francis, 2015. ISBN 978-1-848-72681-9

BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. Rychnov nad Kněžnou: J&J, 1992.

BOWLBY, John. *Vazba*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-670-4

CLONINGER, Robert,C, Svrakic DM, Przybeck TR: *A psychobiological model of temperament and character*. Archives of General Psychiatry 1993; 50:975-990.

DUBSKÝ, Ivan. *Domov a bezdomoví*. roč. 14, č. 1, s. 181-197. ISSN 0015-1831.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ , Helena. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010, s. 63. ISBN 978-80-7367-686-5

ELLIS, Albert. *Racionálně emoční behaviorální terapie*. Přeložil Ivo Müller. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-947-X.

HARLOW, Harry, F. *The nature of love*. American Psychologist. 1958, 13(12), 673-685. Editor: Anne E. Kazak, PhD, ABPP.ISSN: 0003-066-X.

HEIDEGGER, Martin. *O Humanismu*. Praha: Ježek, 2000. ISBN 80-85996-324.

HOGENOVÁ, Anna. *Fenomenologie a metodologie věd*. Přednášky pro 3. roč. bakalářského studia psychologie. Praha: PVŠPS, 2017.

HOGENOVÁ, Anna. *Fenomén domova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-705-2

HOGENOVÁ, Anna. *Jak pečujeme o svou duši*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7290-349-8.

HOGENOVÁ, Anna. *K fenoménu niternosti u S. Kierkegaarda a M. Heideggera*. Acta Oeconomica Pragensia. 2005, roč.13, č.5, s. 102-114. ISSN 0572-3043.

CHADALÍKOVÁ, Leila. *Vlčí děti: Zdokumentované případy lidí, které od malička vychovávala zvířata* [online] Reflex. 2016, [cit. 26. 7. 2017]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/75947/vlci-deti-zdokumentovane-pripady-lidi-ktere-od-malicka-vychovavala-zvirata.html>

KRAMULOVÁ, Daniela. *Když se řekne vlčí děti*. Psychologie dnes. 2013, č.7/8. ISSN 1212-9607.

LANGMEIR, Josef, MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-1983-5.

LINEHAN, Marsha. *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. Guilford Press, 1993. ISBN 9780898621839

MICHÁLE, Jiří. *Corpus Organicum*. Praha: Oikoymenh, 2000. ISBN 80-7298-021-1

MICHÁLEK, Jiří. *Základy fenomenologie a fenomenologické interpretace*. Přednáška pro 2. roč. studia psychologie. Praha: PVŠPS, 12.4.2016

MILLON, Theodor. *Personality Disorders in Modern Life*. New Jersey: John Wiley& Sons, 2004. ISBN 0-471-23734-5

OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filosofických pojmů současnosti*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 20. ISBN 978-80-247-3613-6

PATOČKA, Jan. *Péče o duši I*. Praha: Oikoymenh, 1996. ISBN 80-86005-24-0

PATOČKA, Jan. *Úvod do fenomenologické filosofie*. Praha: Oikoymenh, 1993. ISBN 80-85241-

PRAŠKO, Jan a kol. *Poruchy osobnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-737-X

PREISS, Marek. *Měření osobnostní psychopatologie s využitím Cloningerova modelu*. Disertační práce. Praha, 2007. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra psychologie. Vedoucí: prof. PhDr. Petr Weiss, DrSc.

RŮŽIČKA, Jiří. *K potížím s hranicemi*. Psychiatria-psychoterapia-psychoomatika. 2013, roč.20, č.2, s. 38-47. ISSN 1338-7030.

SEIFERTOVÁ, Dagmar a kol. *Postupy v léčbě psychických poruch*. 2. rev. vyd. Praha: Medical Tribune CZ, 2008. ISBN 978-80-87135-10-5.

SMITH, Jonathan A, SHINEBOURNE, P. *Interpretativ phenomenological analysis*. APA Handbook of Research Methods in Psychology. 2012, vol. 2. Research Designs, Chapter 5, s. 73-75. DOI: 10.1037/13620-005.

SVOBODA, Mojmir, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana, ed. *Psychopatologie a psychiatrie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80—7367-154-9.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Přepis 1 rozhovoru – respondentka paní A. (celkem 8 stran)

Příloha č. 2 - Přepis 1 rozhovoru – respondentka paní B. (celkem 14 stran)

Příloha č. 2 - Přepis 1 rozhovoru – respondentka paní C. (celkem 18 stran)

Příloha č. 2 - Přepis 1 rozhovoru – respondentka paní D. (celkem 17 stran)

Příloha č. 1. Paní A. –Žena, 32 let

Rozhovor - délka rozhovoru 30 min. 39 s., červenec 2017

- (1) V: Když se řekne domov, co si představíš?
- (2) R: No...rodina...máma, táta, děti, pocit bezpečí, nebo aspoň by to tak mělo být, důvěra, no místo kam se člověk rád vrací.
- (3) V: A kdyby si víc charakterizovalo, co je to „To“, co ten domov dělá, ten pocit tvůj?
- (4) R: No asi ten pocit bezpečí, jako láska, kde by se měl člověk cítit dobře, aby se tam rád vracel no, aby...,když všichni, celá třeba, celá ta rodina drží spolu, když se rádi vidí.
- (5) V: Máš tuhle zkušenost?
- (6) R: Ne, to je ve snění, jak by to asi mělo vypadat.
- (7) V: To je tvoje představa domova jako ideálního domova?
- (8) R: Jo, že se snažím dávat dětem jakoby.
- (9) V: Jakou ty máš zkušenost s domovem?
- (10) R: No, nebylo to místo, kam sem se vracela ráda, bála jsem se toho, mám pocit, že nic z toho jsem necítila, co jsem tady říkala jako předtím, ani bezpečí, ani oporu, ani pocit, že by mě měl někdo rád, nebo možná jo ale za nákej, jakoby za něco, že to nebyla taková ta asi...já nevím, normální, že rodiče mají rádi děti. No utíkala jsem z domova, takže jsem se tam nevracela. Jsem zůstávala ve škole, abych se nemusela vracet domů, takže vůbec jako. Já to měla... Pro mě byl domov nemocnice třeba. Že já jsem utíkala schválně do nemocnice jako, kolikrát jsem si něco udělala, protože jsem věděla, že nebudu muset být doma, tam to prostředí pro mě bylo. To jsem se víc cejtla jako doma.

- (11) V: O čem to bylo? Co tam v té nemocnici dělalo to doma, vytvářelo ten pocit tvůj?
- (12) R: No byla jsem tam v bezpečí, věnovala se mi tam učitelka, jakoby školková učitelka, co tam učila děti, tak se starala, tak se zeptala, jak mi je. Dávala mi rady, dávala mi oporu, bylo vidět, že mi jako záleží, že jí na mě záleží.
- (13) V: Že má zájem o tebe?
- (14) R: Že má zájem a že ví, že není něco v pořádku. Sice o tom nemluvila, ale nebála sem se toho, měla jsem tam všechno co jsem potřebovala prostě no.
- (15) V: To bylo to bezpečí? Zájem? Co to bylo, co si potřebovala?
- (16) R: No bezpečí, abych neměla strach, ta nějaká opora, no ten pocit, že mě na někom, někomu na mě...to neumím říct, že mi...že mu...někdo.., já to neumím říct (smích), jako že záleží tomu člověku na mě a no, že tam byl klid, že sem se nemusela obávat, co přijde, nebo že bude někdo křičet, že mi ublíží a tak. Že bylo fajn, že když třeba, že sem hrozně byla ráda že jsem neměla návštěvy tam ani, že jsem si právě říkala, že ty ostatní děti třeba pláčou, že chtějí rodiče, aby přišli na návštěvu a mě, když někdo měl přijít, tak sem se schovávala pod stůl, protože jsem fakt nechtěla tu návštěvu, mě bylo dobře bez návštěvy.
- (17) V: Slyším, že si v dětství nezažívala ten pocit domova. Když bysme se na ten pocit podívaly vlastně opačně. Tedy ne co charakterizuje ten domov, ale co charakterizovalo ten nedomov, ten pocit nemít doma.
- (18) R: No že, no že, když cejtím ten strach, když se mám blížit domů, nebo jít domů, přece nepudu chodit se strachem domů, jako že to není asi ten domov.
- (19) V: Vlastně co nepatří podle tebe do domova?
- (20) R: Strach.

- (21) V: Strach z čeho?
- (22) R: No jakoby z toho napětí doma, z křiku, z nějakýho trestu, z ňákýho...
- (23) V: ňákýho ublížení?
- (24) R: Ublížení no. Jakoby pocit, že tam nepatřím třeba, že je všechno špatně.
- (25) V: A byli naopak chvíle, kdy si cítila domov? V průběhu času. Nemusí to být jenom dětství, ale po celý tvůj dosavadní život.
- (26) R: No jako jak jsem říkala jakoby za domov jsem brala tu nemocnici, kde jsem byla často. Kde ten pocit prostě byl, jako vyloženě doma, možná jestli jsem byla malá...tak jestli jako hodně malá, že tam někdy jako se mi tam jako objeví, že třeba máma byla hodně taková, že se nám fakt jako věnovala. No nevim. Prostě že, možná v tu chvíli jsem to necejtila, takovou jako možná lásku nebo něco. Nevybavím si to úplně, ale tak možná, když no... a pak se to nějak to...možná od těch šesti někam zvrtilo já nevim ...a no a pak jsem měla domov nebo já jsem když jsem...no domov...já nevim. Pak už jsem měla ty děti, takže pro mě byl domov, že jsem byla s těma dětma a že to, co jsem nedostala já, jsem se snažila dát nějak těm dětem. I když to bylo hrozně těžký, protože jsem vůbec nebyla připravená, jak mám správně jako rodič, jak bejt zodpovědnej, jak bejt...jak to říct? No teď si nevzpomenu, no abych prostě byla dobrá máma, no tak jsem se snažila o ty děti, já nevim, jak udělat ten hezkej domov, ačkoli jsme se furt stěhovali, takže nikdy jsme neměli to stálý zázemí, takže prostě mám furt vysněný, že až prostě odsud' pudu domů, že nějak zajistím to zázemí a že prostě, aby měly už to stabilní zázemí aby se nemusely bát, aby sme prostě byli jako rodina, šťastná rodina, tak za domov беру asi ty děti, že to je zas jiná role sice ale...
- (27) V: A je to teda místo kde se cítíš doma, kde cítíš ten pocit domova? S dětma?
- (28) R: S dětma.

- (29) V: A čím to je? Co vytváří ten pocit domova?
- (30) R: No, že se máme rádi, že se navzájem potřebujem, že si pomáháme, že si neublížujem prostě teda doufám, i když mám někdy pocit, že jim někdy ubližuju, prostě svým chováním myšlením. Prostě ačkoliv ne jako přímo jim, ale to, že se musíme stěhovat, nebo že to nedokážeme řešit asi tímhle, to mě hrozně vadí, že to bych chtěla změnit, že aby to bylo jinak, ale no že tam je, že se jako nebojíme sebe navzájem. Že prostě se máme rádi. (smích)
- (31) V: A máš ještě nějaký momenty nebo chvíle, kdy cítíš doma? Mohou to být i okamžiky. Nemyslím tím vázaný na nějaký místo domova.
- (32) R: Když to vezmu v týchle době, tak doma jako já se necejtím doma nikde, sem se asi nikde pořádně necejtila doma nikde, ale v týchle chvíli určitě ne, protože nemám ty děti...to prostě není..není..chybí mi část mě prostě, takže to není prostě domov, i kdybych byla tady a cítila se v bezpečí, a tak to prostě není domov , protože mi tam chybí ten, ta druhá polovička jakoby...
- (33) V: Takže k tomu domovu pro tebe neodmyslitelně patří tvoje děti...kdekoli?
- (34) R: Já jako sama kdybych byla sama, tak nevím si to nedokážu představit bydlet sama třeba, nebo neměla bych ten náplň ňák u toho to tu nedokážu říct jak by to bylo. No a dřív domov no....ted' jsem zapomněla na co si se ptala...mě to úplně...
- (35) V: Ptala jsem se na nějaký tvoje zážitky, kdy si cítila pocit domova.
- (36) R: No možná taky chvíli, když jsme byli s manželem jako rodina s dětma, tak to bylo takový, nebylo to jednoduchý, ale bylo to.. Já jsem se jakoby cejtila doma, protože jsme měli svůj jakoby byt, byli jsme spolu jakoby hodně, hodně se mě i zastával kolikrát, jako že hodně. Jako si myslím, že nás měl rád. Tedy někdy až moc.....ale byl to pro mě takovej domov, jako že tam jsem se jakoby nebála tam, jsem věděla že prostě i on se postará o ty děti i já prostě, když přijdu z tý školy, to jsem ještě dostudovávala školu, tak bylo to takový, takový zázemí to bylo, přesto to nebylo jednoduchý, ale byl to domov ňákej prostě, lepší než kdysi.

- (37) V: Jak si mluvila o tom, že někdy kolem těch šesti let se to nějak zvrtilo a neměla si ten pocit. To byly ty chvíle kdy si ho hledala v těch nemocnicích, v tomhle věku, nebo...?
- (38) R: To nevím, ale byla sem hodně často v nemocnici takhle malá s nákejma..., prostě s bolestma břicha. Já nevím, prostě a nic nikdy nenašli takže...Ale asi od těch devíti let jsem se asi poprví chtěla zabít a no, pak už se to táhlo. Pak už sem utíkala do té nemocnice, pak už jsem fakt nechtěla bejt doma a někdy jsem si ublížila schválně, abych, že jsem věděla že mě do té nemocnice odvezou. Někdy taky ne, někdy jsem třeba často omdlívala ve škole, a tak když byl nějaký předmět, třeba rodinná výchova, tak jsem to nějak nedávala, tak to, tak no..., tak asi od těch devíti no.Já jsem byla takhle hodně v těch nemocnicích, na dětskym...a bylo takový milí, že jsem vždycky přijela a oni „jé, tak ty už seš tady zas“. Jako asi to neříkali, jako sice se divili, ale na druhou stranu, nebylo to že bych cejtila že to je otrávený nebo tak něco, že fakt jsem tam cejtila to bezpečí no.
- (39) V: Co pro tebe znamená „nedomov“?
- (40) R: Strach, nestabilní zázemí asi. Pocit, že nikam nepatřím, nebo možná já tam nepatřím, nějaká samota prostě. I ne jako, jestli to chápu dobře, když jako slyším to „nedomov“, tak jakoby prostě...samota, smutek hroznej, že nikam nepatřím. Nemám nikde místo, nikdo se mne nezastane, nikdo...,žádná opora, nikdo mě nemá rád no. Když to řeknu vošklivě, tak když jakoby „nedomov“... bych třeba pojala „nedomov“ jako zlo nějaký, teda v mim případě asi.
- (41) V: Teď se přesuneme k jazyku a komunikaci. Jaký si myslíš, že třeba patří jazyk, nebo styl komunikace nebo způsob komunikace, k domovu? Jak se doma mluví, nebo v domově podle tebe?
- (42) R: Slušně, vlídně, mile.
- (43) V: Možná můžeš jít k tomu, kdy cejtíš doma. Říkala si, že to máš s dětma a tam cítíš ten pocit domova. Jak vlastně spolu mluvíte? Jak se to odráží v té komunikaci a jazyku?

- (44) R: My spolu fakt mluvíme slušně, tak jako přátelsky.
- (45) V: Co to znamená přátelsky?
- (46) R: No, že na sebe nekřičíme. Že, že když teda máme někdy chvílky že, že sme našťvaný, nebo někdo prostě se cejtí ukřivděnej z něčeho nebo...Tak my to pak rozeberem, jestli jako není to o tom, že bysme fakt jako na sebe řvali jako sprostě třeba, nebo tak. Až se zklidníme, tak deme si spolu sednem a vždycky si to jakoby proberem a v klidu a vlastně přídem na to. Jó, někdy si pobřečíme, to je fakt, ale že to neřešíme v nějakým afektu, že jsme prostě v klidu. Že to řešíme. A tak třeba já se snažim pochopit ty věci. Proč to tak bylo, nebo co se dělo. Snažim se, aby to pochopily i děti, nebo i děti se snažim pochopit takže...jsem asi hodně mírná tady v těch věcech. Že já fakt nerada křičim. Stane se, že jako fakt mám někdy, že bych nejradši řekla sprostý slovo, tak to já radši odejdu z té místnosti, zavřu dveře a musim to rozdejchat. Pro mě je to hrozný někdy, no a pak se vrátim a je to zas jako, povídáme si o tom. Takže asi tak si představuju jakoby i tu komunikaci, že by to asi tak mělo bejt. Nevim, jestli je to dobře nebo špatně, ale tak to prostě dělám já. Je to hodně těžký teda to jo...
- (47) V: V čem je to těžký?
- (48) R: No, třeba dát ty děti do klidu, když fakt jako jsou našťvaný, nebo když se jim něco nelíbí, co já jim řeknu a nechtěj prostě to ani slyšet tak. Nebo řeknou něco, co mi třeba ublíží, jako nemyslej to jako zle, ale někdy ty slova jsou jako, což si tak jako taky zpětně říkám no, jako přemejšlim, co sem udělala, co jsem řekla třeba nebo kde je ta chyba. No a pak to prostě rozebíráme. Zas nevim. Zas jsem se do toho zamotala...
- (49) V: V pohodě. Mluvíme o jazyku. Mluvíme o tom jaký je jazyk a komunikace tam, kde se cítíš doma. Tam, kde cítíš ten pocit domova. Teď si mluvila o tom, že někdy je to těžký v té komunikaci.

- (50) R: Jo. To jo no, to..Jo taky někdy mám problém, že oni řeknou nějaký sprostý slovo, že jo. Ze školy nebo tak. Mě se to nelíbí, tak jako jim kolikrát taky řeknu jako, ať si říkaj ty sprostý slova támhle někde venku s kamarádama a ne doma prostě. Ale jako když to není vyhocený myslim, že vůbec nekřičíme. Že fakt se to snažim dělat, aby to nebylo fakt jako aby se, aby to nebylo zlý, ta situace. Aby se nevyhrotila někam, někam hodně..., aby to nebylo špatně.
- (51) V: A jaký je jazyk v tom „nedomově“?
- (52) R: No tak asi se tam hodně křičí. Sprostě. Samý takový jako ponižování, no ponižování, ubližování prostě slova, křik.
- (53) V: A to znáš z domova?
- (54) R: Jo ...
- (55) V: Já bych se ještě na závěr vrátila k tvé vizi, kterou jsi začínala. Kdybys měla malovat obraz, na kterým by si měla ztvárnit tvůj jako pocit domova, jak by vypadal? Co by tam bylo?
- (56) R: Asi by tam byly děti, máma jako já.
- (57) V: Ty? Kreslila bys tam sebe?
- (58) R: Já, děti. To by bylo asi celý...
- (59) V: A byli byste někde?
- (60) R: No byli bysme na zahradě u domu. Byly by tam stromy, slunce, kytky.
- (61) V: A jak byste tam stáli, nebo byste leželi, seděli?
- (62) R: Ne. Já bych klečela asi nebo seděla někde na trávě a děti bych měla kolem sebe. By sme se tulili.

(63) V: Bylo by tam ještě něco?

(64) R: Možná by tam ještě byl pes, aby nás ochraňoval, zaštěkal kdyby něco.

Prostě by to byla taková pohoda, takovej...žádněj stres, což nejde...

Příloha č. 2. Paní B. – Žena, 28 let
Rozhovor - délka rozhovoru 49 min. 07 s., červen 2017

- (1) V: Když se řekne doma, co si představíš?
- (2) R: Jako asi dřív, když jsem byla menší, tak jsem si představovala, že je to tak, jak je to doma. Vlastně rodiče. Že mám nějaký pokoj. A že k tomu patří prostě hádky a to ubližování. A posledních pár let mi přijde, že domov by měl být o tom klidu. Kde se cítím v klidu, v bezpečí. No asi takhle. Že vlastně to nemusí být místo, ale tam, kde se cítím v bezpečí, v klidu. Kde můžu být sama sebou.
- (3) V: Takže to není tedy vázané na místo, ale víc na tvůj pocit?
- (4) R: Jo, jo, jo. Že dřív to bylo fakt jako materiální. Takové, že musím mít svůj pokoj. Musím finančně být zajištěná, aby to byl domov, ale teďka to mám tak, že to je, že to je o těch pocitech. O tom, abych se cítila v bezpečí.
- (5) V: Můžeš se se mnou podělit o tvou zkušenost domova ve vývoji času?
- (6) R: Hm. Ono pro mě domov je hrozně, hrozně těžké. Protože já jsem vlastně vyrůstala (odmlka), když jsem byla malá, tak jsem vyrůstala s mamkou a s tatškou a tam si myslím, že jsem cítila domov. Jenomže pak mi ho mamka vzala tím, že sem byla vlastně na prázdninách u tety a pak, když jsem dojela domů, tak sem zjistila, že bydlím jinde. Že vlastně ten domov se změnil z ničeho nic, aniž bych to věděla. Že se vlastně stěhujeme k cizímu člověku. No a vlastně u toho otčíma to potom bylo, no, tak, že mě vyhazovali z domu, když se jim něco nelíbilo. No. Takže sem vlastně zase ten domov ztrácela tím, že sem udělala něco špatně. Á, No. Pak sem byla vlastně na intru a o víkendu jsem jezdila domů za rodičema, ale, no, byla to po materiální stránce, že mám, kde spát, ale to bezpečí sem tam necítila. Pak vlastně i na střední bylo, že mě vyhodili á... no a vlastně za tatškou sem nemohla jít, protože ten mě nemohl zajistit jako finančně, materiálně, i když mě mohl zajistit jako pocitem bezpečí. Ale já jsem to měla furt nějak přehozené, že sem prostě viděla tu materiální stránku. Tím místem, kde můžu žít. A jak se to změnilo právě, tak, tak vlastně už nemůžu k tatškovi, protože ten je aktuálně v garáži, bez domova. A právě přesně před rokem, jak mě otčím začal

tyranizovat, tak sem se vlastně nad tímhle hodně pozastavovala, že vlastně to není domov, že to je jen místo, kde se necítím v bezpečí, kde jako jen spím na zemi a mám tam rodiče a byla jsem zvyklá, že je to domov, ale že vlastně domov fakt není o tom místě. Že je to o tom, kde se cítím v bezpečí, protože před tím rokem to bylo tak, že mě vlastně tak utiskoval, že sem neměla ani to místo na spaní, už sem vlastně mohla existovat jenom na balkóně, takže to sem si uvědomila, že není domov a pak sem musela jít pryč, protože to místo, co mělo být domovem, tak bylo vlastně vězení. A pak sem začala být v léčebně, být na intru a hledala sem, co to znamená mít ten domov no, jsem to nenašla.

(7) V: Ty jsi začínala mluvit o tom, že si byla s mámou a s tátou, že si cítila domov. Pak si odjela pryč. Mě by zajímalo, co dělalo ten domov s mámou a tátou. Jak si to poznala, že je to domov?

(8) R: Já si myslím, že je to tím, že sem nemusela řešit takové věci, jako že, nebo bylo to jako o tom, že sem byla s rodičema, kteří se mi věnovali. Každý nějak jinak. Mamka mě teda finančně zajišťovala a tatka mě hodně obohacoval intelektuálně. Měla sem tam spoustu kamarádů a bavilo mě tam být. Jakmile sem se přestěhovala, vlastně děcka z okolí mě začala šikanovat. Petr¹ mě nepřijímal. Mamka na mě neměla čas. Takže sem vlastně byla opuštěná. Najednou jsem řešila všechno okolo sebe. Sebe zaměstnat, jak být sama se sebou. Že vlastně z dítěte sem se stala takovou dospělou osobou, ale hrozně brzo. My bylo vlastně osm, když jsme se přestěhovali. No a nikoho tak nějak sem nezajímala. Aspoň sem ten zájem neviděla a nikdo neměl ani zájem o to mě poznat. Že předtím tam byl zájem toho tatky a těch kamarádů. Těch vlastně známých, co tam bydleli okolo v tom okolí.

(9) V: Taky mi přijde, že z toho vyplývá hodně ten zájem. Jsi zmiňovala „máma s tátou každej o mě měl zájem nějak“ a pak se to změnilo.

(10) R: Asi jo. Já když si vzpomínám na tu dobu s rodičema, tak tam sem, už si to matně vzpomínám, ale vim, že sem tam řešila fakt jako věci, co patřily k dětství, té době toho mého věku.

---

¹ otčím – pozn. autora

- (11) V: Mě by zajímalo ještě víc specifikovat ten „ne-domov“. Tu změnu. Protože si říkám, že tam musela bejt velká změna.
- (12) R: Ihm. Já si myslim právě, že to vyvolalo všechny ty problémy. Že vlastně jak sem byla cit...jsem byla hodně citlivá, myslím, že z toho vznikly všechny ty psychické problémy, že vlastně mamka mi zpřetrhala ten domov, to kde sem se cítila jako doma. Že vlastně my jsme se přestěhovali, mamka si našla ten nový vztah a myslim si, že Petr, otčím, nepočítal, že sem taková, že, že vlastně (odmlka)... Já sem nenavázala žádné přátelství, protože děcka okolo furt mi nadávaly, no hodně hnusně mi nadávaly, aniž by mě poznaly a já sem trávila čas doma. Vlastně u knížek sem často byla, potom jak byl internet, tak už u internetu a byla sem pořád doma a myslim si, že Petrovi to hodně vadilo. Ihm. Myslim, že i hodně žárlil. Že vlastně von je kamioňák a vždycky to bylo tak, že na víkend dojel domů a mamka v týdnu byla v práci dlouho, takže o víkendu měla taky volno, takže sem chtěla být s ní, jenomže sme se jako hodně často přeli o tu pozornost. Vlastně to je až doteď, že se perem o tu pozornost. Á mamka jí dávala Petrovi (slzy v očích). A já už jsem to potom časem vzdala. To, handrkovat se o tu pozornost á, no bylo to tak, že sem byla furt doma, to mu nejvíc vadilo. I teď se diví, že nemám žádné kamarády v Hodoníně, protože to vždycky byla šikana. Vlastně nevim, co sem...Byla sem prostě tlustější a jim to vadilo nebo... posmívaly se mi a nikdy jsem nebyla taková, že bych se nějak víc socializovala a víc mě táhly ty knížky, ty znalosti. Na tohle ani jeden z nich nebyl připravený. A vlastně já sem unikala za tatškou, ale potom vlastně on tatka byl hodně závislý na alkoholu, pak se mnou přerušil kontakt, vlastně sem...my nějak blížil a pak přerušil úplně kontakt, takže sem byla furt doma.. Ven sem nechodila, protože ti staří kamarádi, co jsem tam měla byli moc daleko, byli přes celé město a přeci jen, když mi bylo deset, tak sem nemohla přes celé město furt chodit. A jinačí kamarády ani ze třídy sem neměla.
- (13) V: To bylo v tvých deseti letech?
- (14) R: No, vlastně sem v osmi se přestěhovala k Petrovi a do těch patnácti to bylo pořád to samé.
- (15) V: Na jak dlouho jste přerušili kontakt s tátou?

- (16) R: Myslím na dva, na tři roky. On se mi potom ozval. On získal práci. On byl vlastně bez práce, bez peněz a pak získal práci, takže to mě hodně zachránilo, že sem za ním utíkala. Vlastně vždycky po škole sem šla za ním a on mě vozil na výlety, což bylo to, co sem potřebovala, že mě nějak intelektuálně naplňoval a duševně a věnoval se mi a dával mi tu pozornost. No ale nemohla sem furt u něj být, protože on takhle materiálně moc zajištěný nebyl. To u něj nevypadalo moc dobře, ale věnoval se mi, tak jak sem asi potřebovala. On mě vlastně přitáhl i hodně ke knížkám. Sem díky němu měla první kartičku do knihovny, což pro mě bylo asi nejdůležitější.
- (17) V: Byly v tomhle období nějaké situace, kdy si zažívala domov?
- (18) R: (Odmilka) No, možná, možná, když sem byla s mamkou sama. A věnovala se mi. To je právě taky to, že jsme s mamkou hrozně odlišné. Ona, když měla dlouhé chvíle, tak chodila na zahrádku a já sem tu zahrádku nesnášela. Takže sme strašně málo byly spolu. Vlastně já si jí z dětství vůbec nepamataju. Vlastně vim, že mě zajišťovala finančně, já sem jí za to hodně vděčná, dělá to dodnes, ale nějak, že by se mi věnovala, to ne.
- (19) V: A čím to teda bylo, ten pocit domova, když si byla s mamkou?
- (20) R: Ono to bylo většinou, tak že sme si třeba sedly k televizi, já nevim, vzaly sme si brambůrky nebo něco, a byly jsme spolu. Asi sme nějak moc nemluvíly, mamka o mě nic nevěděla, ale byly jsme spolu. Víš, že neměla tu pozornost na mobilu, kde hrála hry, nebyla na počítači, kde hrála hry, no nebyl tam otčím, protože většinou tu pozornost měla jinde. Když byla se mnou, tak měla tu pozornost jinde, ale když se věnovala třeba té televizi a částečně i mě, tak to pro mě asi bylo důležité no.
- (21) V: A naopak chvíle nebo momenty, kdy si se necítila doma?
- (22) R: Když mě Petr ponižoval. Ale mám takový pocit, že jsem to jako domov brala, že to k tomu patří, to ponižování. Ale teďka vim zpětně, že ne, že to nebyl domov. Ale myslim si, že mi přišlo, že to k tomu domovu patří, urážky, nadávky, to ponižování.

- (23) V: Ty si to vlastně říkala už na začátku při té otázce, že? Že tam patří ty hádky.
- (24) R: Hm, hm. To ponižování, taková ta nadvláda nade mnou. Vlastně sem o tom mluvila dneska na dnešní skupině, že sem doma měla..., že pokaždé, když jedu domů, tak se musím vrátit do té podřadné role, podřadné pozice a si myslím, že to nějak dominovalo doma, že vlastně sem musela být v té podřadné roli a jakmile sem se ozvala nějak víc, tak mě právě mohl čekat ten vyhazov z domu.
- (25) V: A znamená to teda, že máš teď ten domov jinak?
- (26) R: Je to o tom..teda...nebo pro mě je to teďkon o tom klidu a bezpečí. Že tam nejsou hádky, ale zároveň, že to není o tom, že by se musely nějak potlačovat hádky, ale že když se prostě dokážem nějak shodnout. Pro mě třeba pocit domova byl teďka o Vánocích, že sem se vlastně mohla vrátit domů, že sme si to s Petrem vyříkali po tom, co mě vyhodil a vlastně jsme se nějak navzájem přijímali chvílku, jo, že vlastně jsme se nehádali, dokázali sme si vyjít vstříc a i když to bylo dočasně, vlastně to bylo dočasný, protože takhle by to nikdy nefungovalo. Tak, tak mi bylo v tom dobře, že vlastně já sem se snažila nějak vyjít vstříc, on se mi snažil vyjít vstříc a bylo mi v tom dobře.
- (27) V: Jsou ještě nějaké momenty, kdy se cítíš v současnosti doma? Když odhlédneme od toho dětství, o kterým si mluvila. Nebo možná místa? Vlastně cokoli, kdy zažíváš ten pocit.
- (28) R: Mně se hrozně dobře vrací sem do komunity, protože vim, že tu mám postel. Já to teď asi mám hodně spjaté, kde mám postel, protože na intru sem měla postel, tak sem se tam ráda vracela. Protože doma, nebo u ro..u mamky a otčíma jsme vlastně někdy v červnu zničili moji postel. Že vlastně byla rozvrzaná a už rupnula. Od té doby sem spala na zemi. A v tu chvíli sem, to bezpečí a všechno v tu chvíli nějak odešlo. Takový ten pocit domova, i když to bylo špatné, tak to odešlo, jako že tam kde mám postel, jako bych tam trochu patřila, jako bych..no asi to mám spojené s postelí. Kde můžu spát na posteli. Protože teďka vlastně u mamky spim na rozkládací posteli. A bylo to docela dobrý, jo, že i když, že je to takové dočasné. Jak je skládací, tak

jakmile ji složím, tak tam zase nejsem doma, ale když jí vidím rozloženou, tak si říkám, že tam mám to místo, dočasné. A když se vracím sem a vidím tu postel, tak mám takový dobrý pocit, že vlastně mám někde stojící postel.

(29) V: A ještě něco, co dělá ten pocit kromě postele?

(30) R: No,...asi tam, kde můžu být sama sebou. Nebo pokoušet se být sama sebou. Že mě vlastně přijímají takovou, jaká sem. A i kde já se dokážou přijmout, taková jaká sem. Což se mi zatím..možná chvilka taky tady.

(31) V: Tady?

(32) R: I když je mi špatně, nebo sem smutná, tak že mě lidi přijímají.

(33) V: Vybavuješ si nějakou takovouhle chvilku?

(34) R: No. Před tím výjezdem na ty kola, jak bylo, tak o víkendu nějak to na mě všechno dopadlo a po krizovce sem se úpl.. po mimořádkce na krizi² sem se úplně zhroutila. Že sem dole v komunitce³ asi půl hodiny brečela a nahlas a to se mi v životě nestalo, že bych před někým tak jako dlouho a hlasitě brečela a nechala sem vlastně Karolínu a Veroniku, aby mě držely. Poprvé sem někomu dovolila být se mnou v tom mém smutku. A bylo mi v tom dobře. Byla sem za to ráda. Bylo to pro mě, neměla sem tolik výčitek z toho a myslím si, že sem i měla myšlenku, že je to takový domov, že vlastně můžu projevit i ten svůj smutek, protože to sem doma nikdy nemohla. A přijala sem, že mám ten smutek a že ho se mnou lidi sdílí, že sou tam se mnou a chtějí být se mnou i v tom smutku. To byl pro mě asi ten silný moment. Že asi ten pocit, že můžu být sama sebou, že sem v bezpečí, že mi nikdo v tu chvíli neublíží. No asi pocit domova byl ten moment.

(35) V: Že teda můžeš projevit ten smutek, můžeš ho sdílet s ostatníma, nikdo tě za něj nevyhodí nebo se neotočí zády. O tomhle to je?

---

² Mimořádná komunita – formálně daný prostor v terapeutické komunitě. Každý člen komunity má možnost svolat si mimořádnou komunitu pokud je v krizi. Na mimořádné komunitě se sejdou všichni členové komunity a poskytují podporu klientovi, který si ji svolal.

³ místnost, ve které probíhá oficiální o neoficiální program komunity

- (36) R: Asi jo. Protože vlastně mamka s Petrem nikdy nepřijímali ty mé emoce.
- (37) V: Jak vypadalo to nepřijímání?
- (38) R: Když sem měla vztek, když sem byla menší, tak mě fackovala mamka za to. Když sem byla smutná, tak mě Petr obviňoval, že citově vydírám mamku, takže sem si to taky nemohla moc dovolit. Pak sem začala pochybovat o sobě, o svém smutku, jestli to fakt jako není vydírání. Takže sem si to nemohla dovolit. A moc šťastná, moc mě nepřijímali ani jako šťastnou, když sem byla moc šťastná. Takže vlastně, no, potlačoval i ty mé emoce.
- (39) V: To muselo být hodně těžký.
- (40) R: No. Tady se to podepisuje, jak je těžké projevovat je a být s nima. On to byl, myslím, že sem to tady už i několikrát zmiňovala, on to byl, takový to potlačování emocí, takový pud sebezáchovy, abych mohla být, žít někde, abych mohla mít nějakou finanční oporu, abych mohla mít nějakou materiální oporu. Nějaký domov asi, jak sem to brala tehdy.
- (41) V: Takže si se přizpůsobila nějakým nárokům a požadavkům okolí. Jak máš být nebo se chovat?
- (42) R: Jo.
- (43) V: Co podle tebe neodmyslitelně k domovu patří?
- (44) R: No. (usměje se a) Uff. Mě se pořád vybavuje ten starý domov. K tomu patří prostě ty hádky, urážení (směje se). A nemůžu se téhle myšlenky zbavit, i když vím, že teďka ten rozum to má jinak, ale ty zkušenosti, co mám, tak je to pro mě vždycky, ty hádky a urážení no. I když je příjemné to ideální, tak je to nezvyk. Zvyk jsou ty hádky a urážky. Takové to potlačování sebe sama. Ale vím, že ta moje nová stránka, ta rozumná, ví, že by tam měl být klid, nějaká harmonie, něco příjemného, něco, něco, co

mě bude dělat nějak šťastnou. Něco, čím můžu vyjádřit sebe samu nějak. I kdyby to nebylo třeba místo, tak pocit toho bezpečí no. I třeba s člověkem.

(45) V: A co naopak nepatří k domovu?

(46) R: Co nepatří k domovu. Uff. (usměje se). No asi to prohodit. Ta moje starší verze, že tam nepatří ten klid, že tam nepatří to příjemné. Ale naopak ta nová verze mě ví, že tam nepatří ty hádky, to potlačování sebe sama. Asi to prohození.

(47) V: Teď se zeptám na jazyk a na řeč. Vzpomínáš si, jak se u vás doma mluvilo? Tím jazykem myslím, jestli bylo něco typického, ať už způsob, jak jste doma komunikovali, nebo témata, o kterých jste mluvili nebo naopak nemluvili.

(48) R: Vlastně na dětství s taťkou si nevzpomínám. To vim, že akorát tam byly často hádky mezi mamkou a taťkou, protože taťka hodně pil. Ale vlastně jak sem začala žít s Petrem, otčímem, tak on je hodně sprostý a byl hodně sprostý i na mě. Když si to takhle vybavím, tak mě brali jako dospělou. Jednali se mnou jako s dospělou, ne jako s dítětem, takže tam byly, no hodně, brali mě tak jako hodně dospěle, že komunikovali sme o všem, jen ne o mě, o škole, o tom, co mě baví, o tom, ihm, komunikovali jsme o tom, co je potřeba udělat doma, jaká bych měla být, jaká bych neměla být, jak bych se měla chovat, nechovat, ale o tom, kdo doopravdy sem, sme se nikdy nebavili. Mamka vlastně doteď neví, co mě baví. No, nikdy to nebylo o mě ani o škole vlastně. Mamka, no, jí bylo úplně fuk, co mám za známky. To sem si nějak vyřizovala sama. A začala se pak až zajímat, když sem na střední nechodila na střední (slzy v očích, snaží se zadržet pláč). Když už sem měla ty deprese, tak se začala zajímat, ale jinak, že by se o mě zajímala nějak víc, to ne. Já si fakt vybavuju Petra jen u těch nadávek. Asi tam byly i hezké věci, že sme se bavili i o jiných věcech, ale nejvíc se mi vybaví nadávky. Vlastně když mamka byla, když sme byly přes ten týden s mamkou sami doma, ona došla z práce, tak sem s ní chtěla o sobě mluvit a ona neměla čas, byla unavená. Pak vlastně, když sem šla na střední, tak sem šla na intr, byla sem jenom o víkendu doma, tak sme nekomunikovali. Sme komunikovali jenom asi dopoledne nebo odpoledne, protože já sem šla někam na akci s kamarádkou a spala sem do dvanácti nebo rodiče byli v hospodě. Jenom kolik mi dá mamka peněz a to bylo všechno. Anebo mi Petr vynadal. Použil všechna sprostá slova na mě. Ono se to

hodně vygradovalo, ty nadávky, jak sem byla na té střední, protože už sme jenom o víkendu byly s mamkou a v tom týdnu vůbec už sme se neviděly a to bylo o tom, kdo získá mamčinu pozornost. Dřív a líp. No a to získal Petr. Tak sem to potom vzdala.

(49) V: Jak vypadaly ty souboje o pozornost?

(50) R: My vlastně máme dvoupokojový byt a počítač byl v kuchyni a já sem měla nořas v obýváku. Petr nebo mamka byli vždycky v kuchyni. A já sem došla do kuchyně a povídala sem si s nima. A Petr si bral furt slovo a vždycky mě nějak shodil. Nebo když sem o něčem mluvila ohledně školy, třeba na té střední, co mě baví, nebaví, tak to vždycky zamluvil svým tématem. A někdy jako mamka chtěla mluvit fakt se mnou, viděla sem u ní ten zájem, ale Petr se nedal. Začal mě pomlouvat. Já sem radši odešla do obýváku, byla sem tam na počítači nebo na svém nořasu a mamka za mnou někdy přišla, jenomže Petr jí pak začal nadávat, tak sem jí vždycky řekla, ať jde radši za Petrem, ať z toho ještě ona nemá průšvih.

(51) V: Jak ti v takové situaci bylo?

(52) R: (slzy v očích, začíná plakat). No to už vlastně, co sem nastoupila na střední. To začaly být ty pocity smutku, až nakonec z toho byly deprese. On mi pomáhal ze začátku taťka, když sem vždycky k němu šla večer, nebo jak sem došla z intru, tak sem byla vždycky celé odpoledne a večer s taťkou. Vlastně hodně pomohlo, když si pořídil psa v prváku, Bora, tak vlastně sem byla furt s taťkou o víkendech, že sem vždycky utekla za taťkou a venčila sem Bora. No a pak to vlastně, taťka ztratil práci a začal zas upadat do alkoholu a celkově, jak byl bez peněz, tak mě začal vysávat, takže pro mě, no a já sem začala, no nějak sem se objevila v tom řezání, to mi pomáhalo, řezání. Že vlastně já sem chtěla ušetřit mamku nějakých mých výstupů, že s ní chci být, ale zároveň sem potřebovala něco (odmlka), no tak sem nějak omezila sebe. (pláče) A pak vlastně, co pomohlo bylo to, že taťka přišel o Bora, nebo taťkovi utekl Bor. No a já sem právě zjistila, že se Bor ocitl v útulku a tak sem přemlouvala, sem udělala vyloženě hysterák mamce a Petrovi, aby sme si ho vzali a to si myslím, že té rodině hrozně pomohlo, že sme vlastně nebyli tři, ale čtyři. A vlastně ten pes mě zachraňuje.

- (53) V: V čem tě zachraňuje?
- (54) R: (pláče) Se omlouvám. (úsměv)
- (55) V: Nemusíš se omlouvat. Vůbec to nevadí. (podávám kapesníky)
- (56) R: Já když sem neměla nikdy kamarády, tak sem ani nechodila ven, ani jsem si s nikým nepovídala. A právě tím, že sem měla toho psa, tak mě to vyťahovalo ven. Že sem nepotřebovala mít lidi u sebe, ale někoho, nějakého parťáka a to je Bor. Á, no a vlastně kolikrát sem byla o víkendu sama doma jenom s tím psem a právě chytaly mě ty sebevražedné myšlenky a on, on je asi nějaký nadpřirozeně inteligentní, takže vždycky věděl, kdy se chci vyloženě zabít (pláče) a nenechal mě. (odmlka) A s ním mám pocit, že nejsem sama.
- (57) V: Jsem se právě chtěla zeptat, jak se s ním máš, jak se s ním cejtíš?
- (58) R: On má, on je ten můj pocit domova. Že on je ten můj domov. Právě proto se i vracím domů jenom kvůli němu. Protože si vlastně procházel tím samým, co já, že vlastně první byl u tatky, potom ho tatka tak nějak odklidil do útulku a teď je u mamky. Že vlastně máme podobný osud. Že si nás taky tak přebíraj a má to s Petrem úplně stejně jako já, když se mu nějak nezavděčí, tak je to největší hajzl na světě, a přesně takhle sem to měla i já. Takže pro mě asi fakt ten pes znamená to nejdůležitější, co se týče domova. Že vlastně se já sem si i kolikrát plánovala, že s ním uteču, vlastně i když byl ještě u tatky nebo když byl u mamky, aj tak sem si říkala, že pokud mě rodiče vyhodí, tak že s ním uteču. Že budeme někde bloudit (směje se). Že budu s ním. (pláče).
- (59) V: A je ten pocit domova způsoben kromě společného osudu ještě něčím?
- (60) R: Asi tím, jak je svůj. Víš, že někteří psi za tebou jako fakt dolízaj, furt sou takový, že se tě drží jak klíště a Bor ne. Bor je prostě svůj v tom, že každý máme svůj prostor, že on je třeba v jedné místnosti, já v druhé, ale víme o sobě. Že já ho třeba otravuju, on mě třeba otravuje (směje se) a není to, že bychom byli pořád spolu. Já nevim, já to vidim prostě tak, že je v něčem jiný, než jiní psi. V tom, že ví, kdy ho

potřebuju, že ho nepotřebuju neustále, aby se mnou byl v každé místnosti, kamkoli jdu, tak aby byl se mnou. Ale abych věděla, že je v tom bytě. A nějak na mě pozná, když jsem smutná, když jsem nešťastná. (odmlka, pláč)

(61) V: A když se podíváme na proměnu toho domova, který místa nebo mezníky byly pro tebe důležité v té proměně?

(62) R: Já si myslím, že rozvodem, nebo odchodem mamky od tatky, tam byl jeden velký mezník, že se mi změnil hodně život. Myslím si, že první vyhazov z domu. To mě hodně změnilo. To bylo vlastně kvůli tomu, že jsem, to bylo ve třetí třídě a mě šikanovala třídní učitelka, s tím, že neschvalovala můj, teda to, že sem u mamky a podporovala tatku. Dávala mi to najevo, že je moje mamka blbá a vždycky ve třídě mě hrozně ponižovala a já sem tam nechtěla chodit, protože mamka, mamka mě nebránila nikdy. Já sem se nedokázala ubránit sama a tak sem brala Petrovi peníze a chodila sem místo do školy po obchodech. A to, když zjistil, tak mě vyhodili z domu. Tak sem šla k tatkovu, který ale už na tom byl hodně zle, jak s alkoholem, tak vlastně neměl plyn a teplou vodu, takže v podstatě sem byla bezdomovec. Jendou za čtrnáct dní mě mamka propašovala k Petrovi domů, abych se mohla vykoupat. A pak mě nějak vzal zpátky, né, pak vlastně vyhodil i mamku, pak sme byly chvíli u babičky a pak si mě Petr vzal zpátky i s mamkou. A pak asi pro mě bylo nějak důležité, kdy, teď to bude znít směšně, ale když nám napojili internet. To pro mě se stalo takové nové naleziště informací a mohla sem se úplně izolovat. Nemusela sem chodit do knihovny. Tak to pro mě bylo asi nějaká taková výhra, protože mě zase pro změnu na druhém stupni šikanovaly děcka, že sem tlustá (směje se) a tak sem chtěla být sama. No a pak vlastně ten přechod na střední, že sem šla na intr do města. Se to změnilo hodně. A pak asi poprvé, když sem byla v léčebně. Vlastně to sem odmaturovala, šla sem na jazykovku, takže sem byla stále na tom jednom intru. Pak sem musela jít do léčebny. A protože sem se nemohla vrátit už nikam na školu, to bylo během roku. Sem se musela vrátit domů na furt, takže sem tam vlastně žila. To pro mě bylo hodně těžké, protože sem se uzavřela úplně, že sem přestala vycházet z domu asi na tři, čtyři měsíce. No a to byly hrozné časy. To vlastně Petr neschvaloval, že nic nedělám, že sem byla doma, tak to bylo vždycky náročné. Že sem neměla kam o víkendu jít, takže sem byla stejně doma a nevycházela sem z domu. A pak sem za ten rok na sobě nějak víc pracovala a šla sem do té Prahy. Praha pro mě znamenala asi hodně. Že vlastně

tam sem poznala přátelství i něco, co mě baví. Nacházela sem místa, kde mi bylo dobře, různé parky. Že mi tam bylo příjemně. A pak se to změnilo tím, že sem šla vloni v červnu na tu praxi do Hodonína a tam to začalo se všechno úplně podlamovat. Vlastně to, na čem sem pracovala, na sobě, mi Petr tak nějak boural celé. Vlastně sem se vrátila domů, chtěla sem být doma se psem a Petr byl taky doma a jenom o víkendu ne. Ani nevím, proč sem se tam vracela, s jakou myšlenkou. Jako možná, že sem chtěla nějaký vztah s mámou, nějak ho posilnit (pláče). No sem si zbourala veškeré svoje jistoty. Petr mě tyranizoval, vlastně mi nadával, že sem zbytečná, jak prostě zabírám místo, protože sem spala v obyvaku na zemi a on tam měl věci, tak mu to vadilo. Potom sem šla do té léčebny, protože už sem to nezvládala. Už sem tomu nedokázala čelit. Ze začátku sem tomu dokázala čelit, ale už sem se totálně podmínila všemu. Přijala sem to, že sem na nic, že sem zbytečná. A šla sem do léčebny a vlastně asi po týdnů za mnou dojela mamka s Petrem s tím, že Petr čekal v autě. A to mi mamka řekla, že už se nemůžu vrátit domů. No. A já sem s tím v té léčebně počítala, že to tak bude. Počítala sem, že půjdu do léčebny a bude mi dobře a vlastně bylo. Bylo mi tam dobře. (smích) Nějak sem se tam fakt jako hodně zabydlela a někdy o víkendu, když byl Petr pryč, sem si balila veškeré věci, co sem měla doma. Zabalila sem si svoje věci, až se ty věci smrskly na jednu krabici a oblečení (pláč) a nějak sem se snažila přijímat tu myšlenku, že už nemám domov, že se nemám kam vrátit. Že se vždycky vracím na nějakou organizaci. Léčebna nebo intr, že nemám kam jít. Vlastně, to co mě nejvíc bolelo bylo, že sem neměla, kde slavit narozeniny, teda Vánoce. Vychovatelka na intru byla tak hodná, že mě tam chtěla nechat, ale to sem řekla, že ne, že nechci, aby mi někdo dělal laskavost, že takové se fakt jako nedělají. To mi i taťka nabízel, že můžu jít za ním do garáže (smích a pláč). Nakonec, nakonec to během druhého pololetí, nebo toho půldruhého roku se vyvrátilo tak, že mamka mi říkala, že se teda můžu vrátit domů s tím, že se musím omluvit. A já bych se omluvila, kdybych věděla za co, ale nevěděla sem za co. No nakonec sem to všechno mamce vysvětlovala a protože ona stála většinu času za Petrem, nestála za mnou. Ona si plete priority, nebo ne priority, ale nedokáže rozeznat roli dcery a partnera. Staví to na tu stejnou lajnu. No a ten půlrok sem jí nějak učila, o čem to je, být mámou. Že dcera by měla být na prvním místě, kór ještě, když je jí takhle. Nevím, jestli to bylo citový vydírání, ale podle mě ne. Jen sem se jí otvírala. Vlastně byla jediný člověk, který věděl, že se chci vlastně zabít. (pláč) Nevím. Na živu mě (odmlka) ..držela mamka s tím, když mi řekla, že mě má ráda poprvé (pláč hodně) a pes. No a vlastně takhle

sme jeli dva měsíce, než sem se dozvěděla, že můžu nastoupit semka a pak si to teda Petr rozmyslel a mohla sem se domů vrátit bez omluvy a strávit tam Vánoce s tím, že nastoupím sem po Vánocích. No a teď sem tady (úsměv). A teď nevím, jaký mám mít domov. Zatím se bojím, chtěla bych říct, chci říct, že tady se cítím doma, jenomže jakmile to řeknu, tak mám strach, že mě vyhodíte. Že vlastně sem si z neschopenky⁴ právě dovezla věci nějaké a ještě sem je nevybalila. Mám to v pokoji. Na dece rozházené oblečení, věci (pláč). Mám strach, že když řeknu, že sem někde doma, tak to, že se to zase rozplyne (hodně pláče). Takže to nechci ani dávat do skříní. Protože po té neschopence, jak sem s tebou volala, tak sem se semka těšila. Říkala sem si, co všechno si vezmu sem a najednou sem si uvědomila ten hezký pocit, že ten hezký pocit není dobrý, protože jakmile ho začnu mít, tak se vždycky něco posere.

(63) V: Dokážeš v sobě mít a udržet si ten hezký pocit?

(64) R: Já se ho snažím potlačit, abych ho tam neměla, protože o to víc mám strach, že se něco stane a budu muset odejít odtud.

(65) V: Jaká je tvá vize domova do budoucna, jestli nějaká je?

(66) R: Když si představím domov, představím si nějaký hezký malý byt, kde budu mít, Bora asi ne, ale nějakého psa a budu mít práci, která mě baví, budu mít kolem sebe přátele, kteří mě přijmou. To asi bude můj domov. Budu dělat, co mě baví. Budu, budu nějak vyjadřovat samu sebe, dostávat ji ze sebe. To je moje vize domova. Asi ještě nejsem schopná k tomu dát nějakého člověka. Ale vyjadřovat samu sebe nějak. Být šťastná sama se sebou. To ještě nejsem.

(67) V: Jsou nějaké okamžiky, kdy se tomu blížíš?

(68) R: Když objevuju něco nového o sobě a je mi to příjemné. Během jednoho pondělního klubu jsme malovali na ty dřevěné desky barvama a hrozně mě to bavilo. A v tu chvíli sem měla hrozně hezký pocit.

---

⁴ klientka byla doma a léčila se z nemoci

(69) V: Co to bylo za pocit?

(70) R: Že vlastně sem překonala svůj stud a strach a dělala sem něco nového a nestyděla sem se za to. A bavilo mě to. Protože já malovat neumím, no a že se to mě samotné líbilo. Že i když to bylo jenom naplácání barev, nebo emocí, tak že sem byla fakt spokojená se sebou.

(71) V: Že si mohla být sama sebou v tu chvíli?

(72) R: Jo. Anebo mi to hodně, hodně mi dělá dobře asi být v roli delegáta⁵. To mi taky dělá dobře.

(73) Že vlastně můžu být v té podporující roli. Víš, že můžu dělat něco, co mě baví, což je pomáhání druhým. Vlastně i když je to záhuľ ta práce, to podporování, tak mě to hrozně baví.

---

⁵ delegát – volená funkce, do které je zvolen klient z vyšší fáze komunity na jeden týden a jeho povinností je věnovat péči novým členům

Příloha č. 3. Paní C. –Žena, 21 let

Rozhovor - délka rozhovoru 44 min. 46 s., květen 2017

- (1) V: Tak se do toho vrhneme. Ještě si sundám hodinky, řídíme se těmahle, tamty jdou špatně víš? Ty na zdi.
- (2) R: Jo.
- (3) V: Takže já se budu koukat na hodinky. Tak a začneme s rozhovorem.
- (4) R: Ihm. (souhlas, jako „jo“)
- (5) V: Hned první otázkou...(odmlka) Když se řekne domov, co si představíš?
- (6) R: Immm, jako co? když sem byla malá? Nebo teď?
- (7) V: Jak tomu rozumíš. Klidně oboje.
- (8) R: Mmmmm. Rozumim tomu nějak jako prostředí, kde sem dlouhodoběji, cejtím se tam bezpečně á jsem tam nějakym způsobem jako ráda.
- (9) V: Ihm
- (10) R: Mmmm, takže pro mě jako domov nějak může bejt cokoli. Mám to nějak rozvíst?
- (11) V: Jestli chceš, tak můžeš.
- (12) R: Jo. Takže pro mě jako domov může bejt od domova, kde sem vyrůstala po to, že sem rok v komunitě, po to, že sem byla třičtvrtě roku v léčebně. Pro mě je to pořád domov.
- (13) Když sem tam nějak dlouhodobějc a mám tam nějaký stabilní prostředí a bezpečí.

- (14) V: Ihm, ihm. No a když se teda podíváme na ten vývoj toho domova tvýho, jak si ho zažívala? Můžem klidně začít od nákejš tvejch rannejch zkušeností, nebo z dětství, klidně z domova. Můžem se podívat na to a dojít až klidně sem, do současnosti. Jak se třeba proměňoval ten domov?
- (15) R: Já vim, že do nákejš mých čtyřech let jsme bydleli v paneláku a hodně špatně jsem to stěhování nesla do toho domu, v kterym bydlíme doted', protože jsem měla pocit, že mi někdo sebral moje bezpečí a můj domov a hlavně to bylo asi jako vazbama na nějaký kamarády, který sem tam měla na pískovišti a vůbec sem nechápala, že se stěhujeme jenom jako na druhou stranu města. Že jak sem byla malá, tak to pro mě bylo jako kdyby sme se odstěhovali někam jinam, protože ty vazby jako skončily. Mamka už se mnou nechodila, i když to trvá třeba deset minut pěšky na to pískoviště, tak to pro mě bylo nějaký jako, hodně jako mi to to bezpečí bralo a bylo mi to nepříjemný, to stěhování do toho domu. Ale pak sem si tam jako zvykla a asi hodně se to jako změnilo, když sem začala mít svůj pokojíček, tak sem to tam 30začala brát jako doma.
- (16) V: Aha. A čím to bylo, že ten pokojíček?
- (17) R: No, něco, co je jenom moje (velmi důrazné a hlasité „moje“) a nikdo mi to nemůže vzít.
- (18) V: Nějakejš tvůj prostor teda? Ten tvůj pokojíček?
- (19) R: Jo, jo. Možná, že už to začalo, když sme měli jako pokojíček s bráchou, tak už jako trochu sem to tam brala jako doma, ale ten můj pokojíček, to bylo moje jako doma. Víc než celejš ten dům, protože jako něco, co mi nikdo nemohl narušit.
- (20) V: Aha.
- (21) R: Bez mýho svolení.
- (22) V: Jo, takže to bylo nějaký tvoje soukromí?

- (23) R: Jo.
- (24) V: A měla si tam i nějaký věci, nebo jak vypadal víš, ten pokojíček? Co bylo teda to doma tam?
- (25) R: Ten můj pokoj vypadá pořád stejně (usmívá se) á je žlutě vymalovanej, má bílý skříňky. Sem ho hodně chtěla ladit furt do bíla a nějak to trvá i v tom bydlení, který budu mít teď. A mám tam vysokou postel se šuplíkama, skříňky, sice starý, ale sou natřeny na bílo, maj udělanou takovou, jako, hmmm, hezkej novej jako podstavec, takže vypadaj nově, i když sou strašně starý, pár věcí z Ikei, stůl bílej a zrcadlo mi tam hrozně dlouho chybělo a mám ho jako na tom hrozně ráda, na tom pokoji, ale je na blbým místě, takže neslouží svému účelu (usmívá se)
- (26) V: Ihm.
- (27) R: No á, mám samolepky na zdech zelený á štve mě trochu, že ten pokojíček už je deset let žlutěj. Už ho nechci mít nikdy v životě na žluto. (směje se).
- (28) V: Aha. Bys chtěla změnu?
- (29) R: Jo (důrazně, nahlas). Nějak mě ta barva omrzela a je mi taková nepříjemná. Taková vtíravá.
- (30) V: Ihm.
- (31) R: Ale předtím mě zase rozveselovala, když sem byla malá. Pokojíček mám od svých deseti, dvanácti let. Ale jako dlouhou dobu z toho sem tam nežila, takže.. Ale vždycky sem se tam mohla vrátit, což bylo fajn, ať se mi v životě stalo co chtělo.
- (32) V: Ihm. No, co je charakteristický pro ten domov? Pro ten pocit domova?
- (33) R: Nějaký mý teritorium.(výrazná intonace, nahlas) Něco, co je jenom moje a záleží na mě, jestli tam někoho jako pustim nebo nepustim a za jakých podmínek.

- (34) V: Ihm
- (35) R: A někdy prostředí, který mi je příjemný nějakou svou estetikou, kde se cejtím jako komfortně v tom, že to ve mě vyvolává příjemný pocity.
- (36) V: A je ještě něco, co tvoří domov pro tebe? Co k němu patří neodmyslitelně?
- (37) R: Asi jako lidi, co mě maj rádi, at' už je to přímo v tom domově nebo v okolí toho domova, jako ve vnějším světě, ale nemůže být pro mě doma, i kdybych měla sebehezčí pokoj, sebevětší soukromí, ale jako nikde v okolí by neexistoval nikdo, s kým bych mohla bejt. To pro mě jako domov není.
- (38) V: Takže i důležitost i nějakých lidí?
- (39) R: Ihm
- (40) V: Říkáš, který tě mají rádi, nějaký vzt... (nedokončím, R. řekne sama)
- (41) R: Nějakých vztahů.
- (42) V: Ihm, ihm.
- (43) R: At už jako aspoň neutrálních, nebo trošku pozitivních , nemusí to bejt úplně, ale nějaký jako vazby.
- (44) V: A je naopak něco, co myslíš, že nepatří k domovu?
- (45) R: Hmm, asi jako nějaký násilí, nebo jako nějaký hodně negativní věci, ale já sem něco takovýho doma nezažívala ale. Takže úplně nevím, co by tam jako nepatřilo.
- (46) V: Nemusí to bejt z tvý zkušenosti. Může, ale nemusí.
- (47) R: Já bych třeba nechtěla, aby jako můj domov byl průchoďák. Aby si tam mohl přijít, aby jako byl můj domov tak otevřený, že by byl jako pro všechny, bez

toho, aniž bych přemýšlela, zda ho tam jako někoho pustím nebo ne. Že nějak tam musí být důvěra, že do mého doma jako nepatří nedůvěra.

(48) V: Ihm. A když se vrátíme vlastně trochu zpátky, jak už si mluvila o tom domově, o tom doma, jak ses přestěhovala a měla si pak ten svůj pokojíček. Jaký byly vztahy u vás doma?

(49) R: No, do nějakých mých patnácti let hodně jako negativní bych řekla, že rodiče to se mnou jako úplně nezvládali a já sem to nezvládala s nima.

(50) V: Hmm. A co to bylo? Když mi to můžeš přiblížit, co si mám představit pod tím negativním?

(51) R: Já sem byla hodně jako hyperaktivní a nevycházela sem s dětma. Pak sem z toho měla nějaký jako neurózy noční, takže sem se počůrávala jako malé dítě a rodiče to jako neunášeli vůbec a řezali mě za to a já se jim pak jako nedůvěřovala a měla sem tendenci se před nima jako nějak schovávat. Takže sem fakt jako doma brala jen jako ten svůj pokojíček, ale ne tu rodinu. Sem je jako brala jako nějaký nucený hostitele v tu chvíli (směje se, trochu rozpaky), kterejm sem se prostě narodila a musím to tak brát, že mám mámu s tátou, co mě nemaj rádi. Ale to se pak nějak jako hodně změnilo, ale až někdy v patnácti. Sem vlastně kvůli tomu odešla na intr a nějak sem si jako zařídila svoje jako nový doma. Sem nechtěla doma bejt, i když sem to na intr neměla vůbec daleko. Mě tam vzali víceméně kvůli tomu, že to byl církevní intr a církevní školy měly přednost, na který sem byla.

(52) V: Hm

(53) R: Takže sem to sice měla do školy, já nevim, hodinu a půl od baráku a mohla bych dojíždět, ale byla sem na intru. Odmilka. A tam to pro mě dlouhou dobu bylo větší doma, protože sem tam cejtla nějakou jako lásku a bezpečí a to i když sem bydlela, v kolika? V pěti-lůžkovým pokoji, fakt nás bylo hodně. A stále sem se tam cítila bezpečně, jako že je to jenom moje a nemusím se nikomu jako zpovídat z toho, co dělám.

- (54) V: Čím to bylo? Říkáš „cítla jsem tam tu lásku a bezpečí“. Dokážeš to víc třeba charakterizovat?
- (55) R: Jako volnost. Že mi dovolilo to prostředí dospět. Že fakt sem byla zodpovědná sama za sebe, to bylo pro mě hodně důležitý a nikdo na mě jako nekřičel a nevyčítal, neposílal mě do pokoje. Záleželo na mě, jaký budu mít vztahy s lidma. A byla sem hodně s holkama, tam s kamarádkama některejma. Takže to bylo takový, sem si ten domov jako ještě utvářela, ale nebylo to takový jako opravdový a ten druhý rok sem tam měla fakt jako blízkou kamarádku a s kterou sme žily právě ten druhý rok a pak sme žily v třílůžkovým pokoji, takže sme byly víceméně my dvě a ta třetí a to už sem brala jako hodně velký doma, jak kdybych byla jako v bytě. Že pro mě to bylo jako hrozně příjemný. Ty lidi, se kterejma sem ráda, ale fakt to bylo asi hodně o tý dospělosti, že sem se necítla jako malý dítě, že sem pryč z toho domova, původního domova, tak to bylo asi jako hodně důležitý.
- (56) V: Hm
- (57) R: Ale pak sem se vlastně vrátila zpátky domů.
- (58) V: No?
- (59) R: Takže, no, hm, to bylo hodně jako zvláštní , protože sem šla do léčebny poprvý a mamka už mě pak nechtěla na ten intr zpátky pustit z toho důvodu, že se o mě asi bála. Řekla mi, že až dokončím maturitu. Že se bála, že bych jí neudělala, protože mi nebejvalo úplně dobře po tý hospitalizaci a to pro mě bylo hodně těžký. Já sem domů zpátky vůbec nechtěla, i když se ten vztah s mamkou nějak změnil. Ona mě začala mít jako fakt, pochopila některé ty věci, a začala mě jako mít víc ráda, táta taky ale, hmm, nebylo to jednoduchý, protože vlastně to, co jim ten doktor řekl, vůbec jako neodpovídalo tý diagnóze, kterou mám teď a tý realitě, ale jako tím, že to byla první hospitalizace, bylo mi čerstvejch osmnáct, tak vlastně oni mě začali brát jako hysterku, že si ty stavy vymejšlim, což bylo strašně těžký jako. Hodně často mi pomáhali ty stavy překonat, ale taky mi hodně často jako vyčítali, že tohle na ně zase jenom hraju nebo, mmm, jenom abych je zmanipulovala. Hodně často sem slyšela to slovo manipulátor a hodně mě to jako zraňovalo. A hodně sem se pak začala přetvařovat i

venku, protože sem nechtěla, aby mě tak lidi brali. To bylo jako pro mě jako těžký, tohle období doma. I když už sem cejtla nějakou jakoby větší lásku a pochopení, zároveň mi tam furt nebylo úplně dobře.

(60) V: Kvůli tomuhle? Že tě rodiče často nařkli z toho, že manipuluješ?

(61) R: Jo, hodně.

(62) V: Tohle to způsobovalo to, že ti nebylo úplně dobře?

(63) R: Jo, protože sem měla ten pocit, že mi zase jako nerozuměj a že mě berou jenom pod nějakou diagnózou a vůbec ne pod tím, že sem to já a nějak mám dobrý vlastnosti a nějaký chyby taky.

(64) V: Ihm. Zároveň si říkala, že se ty vztahy nějak trošku zlepšily, že tě začali mít víc rádi, nebo měli tě víc rádi. Jak si to poznala? Na čem?

(65) R: Věnovali my víc péče než před tím. Nebylo to už jenom to odmítání, ale bylo to, já nevím, třeba taťka za mnou do té léčebny jako každý den chodil a bral mě na kafe a na dort a každý den nebo obden. Fakt chodil jako často. Že to sem nějak neznala do té doby, že by taťka kromě toho, že se na mě naštvál, ke mně jevil nějaký jiný city jako. Mamka kvůli mně brečela, že sem nějak chápala, že jim na mě asi záleží. A dovolili mi jít na školu, kterou jsem chtěla dělat a přejít z gymplu pryč, což pro ně byl taky velkej ústupek. Že na tom sem to asi taky tak nějak poznala.

(66) V: A jak to bylo dál? S tím tvým doma?

(67) R: No, pak sem dodělala maturitu za dva a půl roku a první, co sem mohla udělat bylo jít, zase pryč (směje se) a dělat si svoje doma. Takže sem si našla bydlení v podnájmu v Praze a bylo to hrozně hezký. Bylo to ve vilce, každá jsme měla svůj pokoj, společnou kuchyň. A sice domácí byl takový tvrdý starší pán, takže jsme měly služby na úklid, ale měly jsme terasu a za určitých podmínek jsme mohly třeba vynášet i věci na zahradu některý a bylo to tam moc hezký a holky byly strašně fajn a to byl asi jako můj největší domov. Takovej jako dospělej domov. A tam mi bylo moc

dobře. I jsme si to s holkama tam dělaly hezký a slavily jsme spolu narozeniny, svátky a... Fakt na to nějak jako ráda vzpomínám, i když to trvalo jenom asi půl roku, jeden semestr, to bydlení, no. Měla sem to tam ráda. Mohla sem si jít kdy sem chtěla, kam sem chtěla, protože to je od intru jako jiný, že to tam není omezený, bylo to v klidný čtvrti. Měla jsem to ráda, do školy kousek. I my to jako umožňovalo fakt jako nějaký plnohodnotný život bez nějakýho dojíždění a něčeho, co by mě unavovalo. Sem to měla strašně ráda, ale pak sem šla právě plánovaně znova do léčebny na změnu léků, ale nějak se to vymklo kontrole a jako z nějakých čtrnácti dnů plánovaného měsíce bylo prostě asi půl roku, takže sem tam už pak jako dál nemohla bydlet. Nebo platil se ten byt dál s tím, že se tam vrátím a já se pak rozhodla pro komunitu, takže už sem se tam nevrátila.

(68) V: S těma holkama teda na tom intru ses cejtila doma?

(69) R: Jo, ale to bylo na bytě už.

(70) V: Jo, promiň. Na bytě. pardon.

(71) R: Jo, cejtila. A měly mě nějak jako rádi se všim všudy. I s mejma problémama. K jedný sem měla blíž. K druhý sem měla víc respekt, ale bylo to takový, že sme měly jedna druhou, ale zároveň velký soukromí. Že, zároveň sem vnímala, že oni si ho hlídaj víc než já. Já sem třeba do svýho pokoje holky pustila, ale... Ta jedna mě taky pustila, ale ta druhá, co sem k ní jako měla jako větší respekt, tak jsme se, ona nás dvě nepouštěla k sobě do pokoje. Hodně si to hlídala.

(72) V: Možná už si to řekla, ale co teda bylo to, co vytvářelo ten domov tady s těma holkama na tom bytě?

(73) R: Asi nějaký jako vzájemný porozumění, společnej zájem to tam mít hezký a fakt jako volnost, ale taková jako rozumná, v mezích nějakých hranic a taky to, že sem to měla blízko do tý školy, že sem se cejtila, že mám jako stabilní zázemí (změna intonace, nahlas, důrazné). Asi jako nejstabilnější. Kde to záleží, jak si to udělám hodně na mě a jak si ty vztahy nastavím, že už nade mnou nestál rodič, nestála nade mnou vychovatelka. A že jako i s tím, pronajímatelem, který tam s náma žil v tom jednom baráku, tak to bylo nějaký ale partnerský. Že i když byl trochu nad náma, tak

to nebylo jako úplně jako jenom autorita, že to bylo takové jako dalo se s ním mluvit. Sme se nerušili navzájem. A nekontrolovali. Tak to byl asi můj skoro,...no předposlední domov.

(74) V: Předposlední? To znamená, že máš ještě nějaký?

(75) R: No. (důrazně). Hmm. No, ještě jo. (směje se). Vlastně komunitu teď beru taky jako domov, ale možná se ještě můžu vrátit i k tomu pobytu v tý léčebně. Pro mě jako nemůžu tomu říct jako úplně plnohodnotnej domov, ale jako v nějaký jako případě nouze, kdy mi je fakt zle, sem to schopna jako považovat za nějaký provizorní domov (směje se). Na nějakou jako dobu určitou, a, hmm, je pro mě třeba hrozně těžký, když mě dají do jednoho pokoje, tak když mě pak odstěhují, třeba po měsíci do jiného. Jako já se hrozně nějak poutám na ty místa, kam mě jako daj a potřebuju tam svoje bezpečí, svůj klid a to, že mě nikdo nebude nikam dávat. To, že se na něco můžu jako spolehnout, že to tam pořád jako bude. A ať se mi tam třeba mění lidi v tom pokoji, to mi nijak nenarušuje tu podstatu mého domova, ale to, že si mám kam dát své věci, to že mi je nikdo nesebere, tak pokud sem na nějakým takovymdle oddělení, tak tomu já můžu říkat domov. Pokud sem někde na příjmu, kde mě strkaj každej den někam jinam a kradou mi lidi věci, tam moje doma být nemůže.

(76) V: Ihm, ihm.

(77) R: Takže asi i s tímhle sem jako v životě asi nějak smířená, že se mi to ještě párkrát stane, že jako můj domov bude třeba někde tady, ale jen jako provizorně.

(78) V: Takže nějaká jistota v něčem?

(79) R: Jo, jistota, že fakt jako je tam teplo, čisto a mám si kam dát své věci a to mi nějak jako stačí, pokud se má jednat o nějakou dočasnou domov. To nemůže být jako domov trvalej, ale..

(80) V: Proč ne?

- (81) R: No asi by mě to...No protože je tam pořád ta kontrola a nějaký omezení a to já jako hodně špatně snášim v životě, když to má bejt na nějakou hodně dlouhou dobu. Jako po nějakou určitou dobu mi je to spíš prospěšný, ale...
- (82) V: Myslíš, že tohleto do toho fenoménu domova nepatří pro tebe? Nějaká kontrola a hlídání?
- (83) R: Hmm. Jenom po určitou, jako nezbytně nutnou dobu. Jako když se narodí dítě a potřebuje kontrolovat do deseti let, tak pro mě to patří do nějakých období života, kdy mi je ta kontrola prospěšná, ale pak to pro mě nepatří, když mi je to neprospěšný, takže to nepatří do mejch období, kdy dobře funguju a nepatří to jako do mý dospělosti. V té době, kdy funguju. Takže proto to může bejt jen dočasnej domov, protože v té léčebně bych nemohla bejt v době, kdy funguju, protože by mě to štvalo. Nechtěla bych tam bejt.
- (84) V: Ihm.
- (85) R: A jako vnímám to hrozně důležitý, když se to tý léčebny dostanu, aby se mi tam naplnila tadle vize provizorního domova.Pro mě je to pak jako hodně komfortní a nějak jako navíc mě to motivuje k tomu třeba se sebou tam něco jako dělat. Když nedostanu to bezpečí, tak ani nemůžu fungovat v té terapii, protože nemůžu jako nikomu věřit, když mi někdo ukradne věci, nemůžu, hm, je to těžký. Není to pro mě pak bezpečný prostředí jako k jakýmukoliv budování natož pak ke slovu domov.
- (86) V: Že potřebuješ tu důvěru?
- (87) R: Jo, potřebuju tu důvěru a bezpečí.
- (88) V: Jo.
- (89) R: No a teď mám domov tady v komunitě.
- (90) V: A co dělá domov tady?

- (91) R: Hmm. Tady v komunitě je domov asi ta skupina lidí, ve který sem. To, že vim, že se tady můžu vždycky vrátit a vždycky jako přijde nějaká pomoc a podpora. Tohle tady jako hodně dělá doma. Ale co třeba pro mě bylo tady hodně těžký a co nemůžu úplně brát jako svoje doma, ten pokoj v kterym bydlím, protože vlastně za těch 12 měsíců, co jsem tady, jsem bydlela jeden, dva (R. počítá) ve čtyřech pokojích, takže co 3 měsíce v průměru se stěhuju a ..no, to mi nějak jako bere to nějaký bezpečí tady.
- (92) V: Ihm.
- (93) R: Ale vyvažuje to ta skupina a jako celý to fungování tý komunity , že to asi beru jako nutný stěhování, kdybych se stěhovala prostě po baráku z levý strany na pravou, prostě. Asi by mi to bylo nepříjemný, bralo by mi to nějaký bezpečí, ale ne až tak, protože by tam třeba zůstávala ta rodina. No a teď vlastně si chystám už svoje doma v odchodový fázi (usmívá se).
- (94) V: Jsi vlastně zařizuješ byt, vid'?
- (95) R: Zařizuju si byt á no, je nějak důležitý pro mě, aby to tam bylo hezký á...Ale co nějak vnímám na rozdíl od jinejch doma , že tam nechci jako tolik lidí pouštět, že fakt nevím ani, co se děje, ale jako proč se mi to děje, ale dřív sem fakt pustila jako nevím třeba jako známou, kterou sem viděla 4 krát, tak sem třeba po tejdnu, ale znala jsem ji dohromady třeba 4 tejdny, tak sem neměla problém jí jako přivízt třeba do toho pronajatýho bytu, ale už bych si jí nepřivedla teď do svýho bydlení. A to se tady nějak asi změnilo, protože mám strach, že mi tam ten člověk může nějak, jako ne, že by mě fyzicky napadl, ale že to může nějak zneužít, toho mýho soukromí a ...nó, nechci tam pustit jen tak někoho, jenom fakt lidi, který dobře znám, což asi tomu bezpečí nějak jako přispívá.
- (96) V: Slyším z toho, jak vyprávíš, že je nějak to soukromí pro tebe hodně důležitý, nějaká důležitá složka domova. Takhle mi to vyznívá.
- (97) R: Ihm. Že asi když s těma lidma jako přece jenom bydlím v jednom domě, prostě v jedný komunitě, tak si je lehko pozvu dovnitř, protože nějak je víc znám a i

když je znám povrchnějc, tak ale pořád máme jeden nějaký jako společnej domov a ten pokoj už pro mě není až tak jako nebezpečný je tam pustit, protože jim nějak věřit musím, když s nima sdílím třeba jeden byt nebo jednu komunitu v bytovce. Ale když už je to fakt jenom moje doma, je to asi i tím, že tam je v tom víc majetku a jako věci, o který se musím nějak bát, než jenom jako o sebe. No. Tohle třeba v těch provizorních domovech tolik člověk nemá, veškerý svoje živobytí.

(98) V: A byly nějaký momenty, kdy si naopak cejtila chybění domova? Kdy ti chyběl?

(99) R: Hmm..

(100) V: Ten pocit, nebo prožívání domova?

(101) R: No mě moc né,, protože já jsem v podstatě i ty léčebny brala jako provizorní domov á...no...nechyběl mi domov. Možná pro mě jenom bylo těžký, když se tady v komunitě kradlo, tak jako pochopit, že tohle není úplnej domov, že to není jako rodina, že se to změnilo od té doby, co jsem sem přišla a takhle jsme to tady jako brali a tím, že se změnila skupina, že se změnil nějaký kolorit a změnily se jako věci, tak to bylo možná jako o tom, že ten domov můžu vnímat jako domov, i jako bez nějakýho materiálního bezpečí. Že někdo může mít jako fakt problémy s takovejhlema věcmá. To je jako nějaký dlouhodobější provizorní domov. Ale je to jako větší domov, než ta léčebna určitě. Je to rozdíl. Můžu tu mít svoje věci, můžu jich tu mít hodně (R. se směje).

(102) V: A byly ještě nějaký momenty nebo situace, kdy si strádala domovem?

(103) R: Ne.

(104) V: Ne?

(105) R: Nepamatuju si fakt jako na to. Vždycky sem zázemí v životě měla, takže asi ne.

- (106) V: Ihm. A když se vrátíme zpátky na začátek do toho domova u rodičů, o kterým ty si mluvila jako o domově a zaměříme se teď na jazyk a na řeč v domově, tak jak se u vás doma mluvilo nebo jak se mluvilo tam, kde si se cítila doma? Ať už nějaký různý styly oslovování nebo způsoby komunikace.
- (107) K: No. Tatka si ze mě dělal srandu hodně. U nás jako byla doma hodně legrace, když jsem byla úplně malá. Ještě jako předtim, než začaly ty problémy. Tak to sem měla moc ráda. Že byl takovej vtipálek a hodně věcí jako nadsazoval. Mamka byla vždycky taková hodně vážná a to sem se jako asi, no tom sem se od ní nějak naučila, sem to přejala. A ve většině ostatních domovů mi říkala tak, jak jsem chtěla. To bylo příjemný.
- (108) V: To bylo jak?
- (109) R: Říkali mi Kájo, protože jsem si o to řekla a jinak asi (odmlka). No a pak se u nás hodně křičelo jeden čas, to sem moc ráda neměla. To bylo takové to křičení, výhrůžky, vyhánění s vařečkou . To byl nějaký styl komunikace asi.
- (110) V: A tohleto byly momenty, kdy si cejtila pocit domova nebo naopak ne?
- (111) R: To ne. To sem možná chtěla se zavřít do toho pokoje a mít to z krku. Hmm. (odmlka). A na intru si holky dělaly srandu. Hodně to tam bylo takový dívčí. Komunikace o dívčích věcech, šminkách, o klucích a jako na tohle konto jsme vtipkovaly. No, pak na bytě to zas bylo o takových vážnějších věcech. Komunikovaly jsme někdy i písemně (usmívá se), což byla sranda. Sem ráno našla vzkaz, ať vyčistim troubu (směje se), na kterou sem zapoměla ráno nebo jsme si dělaly různý bojovky právě, s písmenkama, když jsme chtěly slavit narozeniny, takže mi holky udělaly vzkazy týdně, že sem dohledávala kde ta oslava bude, takže to bylo taky moc příjemný. A jako komunita má vlastní slovník sama o sobě (směje se)
- (112) V: To máš pravdu, to má.

- (113) R: Že tady asi jako, když sem člověk přijde z ulice, tak neví, o čem se tu můžem jako bavit, že, no, to je jako úplně jinej svět , na kterej si člověk musí jako nějakou dobu zvykat a pak asi i odvykat.
- (114) V: A vnímáš nějaký odlišnosti toho jazyka nebo způsobu řeči, kterej patří k domovu a kterej ne?
- (115) R: Hmm. Jako k domovu určitě nepatří pro mě nějaký dlouhodobější jako agresivní chování, patří tam nějaká podpora, nějaká i ráznost, patří tam i nějaká útěcha, ale nepatří tam velká agrese. Nebo výhružky. Ty k domovu taky nepaří, nebo by patřit nemělo. Jako v každý domácnosti se to objeví, ale není to něco, co by tam mělo bejt primárně zastoupený v nějaký jako opravdu velký míře, která by převažovala.
- (116) V: Co podle tebe přispívá k pocitu domova?
- (117) R: (odmlka) Si myslim, že fakt jako nějaká estetika, tak vztahy, tak stabilita toho domova.
- (118) V: A jaký vztahy?
- (119) R: Nějaký, který jsou jako vzájemný a oboum těm stranám něco jako dávaj, nějaký jako blízky vztahy. A určitě i nějaký jako materiální vybavení toho domova. Někam, kam si můžu ukrejt ty své věci.
- (120) V: Máš ten domov hodně vázaný na místo, vid'?
- (121) R: Jo (usmívá se). Fakt jo. Mám to tak. Když mě přestěhuje někdo z jednoho pokoje do druhýho, tak jako trpim. A ať to bylo na tom intru, když sme se sestěhovali kvůli doplňkový činnosti, aby se daly pronajímat ty prázdný pokoje po holkách maturantkách, tak, ať jako tady v komunitě, když mě někdo přestěhoval v lécebně, fakt jako to nezvládám, když mě někdo stěhuje (směje se), že mám pak pocit, že sem jako věc a nestěhuju se jen tak jako ráda. Že je pro mě fakt důležitý nějak dlouhodobějc setrvat na tom místě a vezmu ho jako za domov, když si na něj zvyknu a nějak jako znám to prostředí, to teritorium okolo.

- (122) V: A co ti dává to prostředí, nebo to místo?
- (123) R: Si vždycky najdu to, v čem je mi jako dobře. Když bydlím tu na vesnici, tak ovce prostě, který tu starosta má, nebo tady pán, co tu má kozy, tak prostě něco, co mi je nějak milý v tom místě a k čemu se můžu vracet. Když je to třeba Příbram, tak bazén. A to je taky něco, co mi je jako příjemný a mám to ráda.
- (124) V: Co?
- (125) R: Ihhh. Ještě jednou?
- (126) V: Co je ti příjemný, co máš ráda? Si říkala „to je mi taky příjemný“, tak nevím jestli reaguješ na ten bazén příbramskej?
- (127) R: Jo, na ten bazén (usmívá se).
- (128) V: Jo, že ho máš ráda, ten bazén?
- (129) R: Ihm. Takže záleží prostě, já nevím. Kdybych se teď stěhovala do úplně jiného města, které neznám, tak je to třeba pro mě jiné. Taky jako to teritorium беру jako doma. Že jedna věc, je ta ubikace a druhá věc je to okolí. Takže nevím, kdybych se teď měla stěhovat do Ostravy, tak prostě asi to tam hodně těžko budu brát dlouho jako doma, než kdybych se stěhovala do některého z měst, ve kterém jsem už bydlela.
- (130) V: Takže nějaká známost teda toho místa je pro tebe taky důležitá?
- (131) R: Ihm. (souhlas)
- (132) V: A co si myslíš, že nepřispívá k pocitu domova?
- (133) R: No ta agrese a výhrůžky a narušený vztahy nebo domov, ve kterým bych neměla nábytek, neměla bych v čem žít.
- (134) V: Jak by ses cejtila v takovymhle domově, kde by nebyl nábytek?

- (135) R: Nelíbilo by se mi tam. Cítila bych se tam sama.
- (136) V: Sama?
- (137) R: A asi by to ve mně vyvolalo hroznej strach jako z nějakýho materiálního přežití (směje se). Vyvolávalo by to ve mně pocit, že sem fakt tak chudá, že přijdu i o tu střechu nad hlavou jednou. Proto by mi v tom nebylo komfortně. Kvůli tomu strachu.
- (138) V: Ty si to vlastně zmiňovala i u té léčebny, kde to pro tebe bylo provizorním domovem. Říkala si něco v tom smyslu, že tam bylo teplo, měla si kde spát. Že si měla vlastně tohleto základní materiální zabezpečení.
- (139) R: Tak i to pro mě může být přechodně domov. Že mi je fakt úplně jedno, jestli to je postel nemocniční, postel vodní nebo obyčejná dřevění postel (směje se), že i kdybych bydlela v pozlacenym zámku, tak je to stejný pro mě jako když sem v rozbitý nemocniční posteli.
- (140) V: A o čem to je? Že tam máš nějaký místo svoje?
- (141) R: Ihm. Jo, že už to nemůže být horší ten domov, že už mi ho nikdo nesebere. Že v tom je pro mě třeba ta léčebna hrozně bezpečná jako v době, kdy je mi fakt zle, tak jako vim, že to může být nějak přechodně můj domov. Si to neumim představit, jako nějakou péči poskytovanou doma a jako uživit si na ten svůj domov. V tu chvíli je to pro mě nějak nepředstavitelný. Pro mě je to jako hrozně bezpečný tenhle způsob jako péče třeba v Čechách pro lidi s psychickéjma problémama. A mám hroznej strach, že v budoucnu tou reformou mi někdo tenhle způsob provizorního domova sebere. Á jako vůbec si to nepřeji, aby se něco takovýho stalo.
- (142) V: Co je pro tebe úplnym základem domova?

- (143) R: Fakt jako asi to materiální. Mít něco, co vim, že jako tam bude. Vždycky teplo a klid a že se tam můžu vrátit. Něco, kde mi někdo neublíží a kde jako neumrznu.
- (144) V: A tam nezáleží jestli tam si sama nebo s někým?
- (145) R: Záleží na tom, aby mi tam nikdo neublížoval.
- (146) V: Aby ti tam nikdo neublížoval.
- (147) R: Aby mi tam nikdo neublížoval a aby se mi tam nemohlo jako stát něco vlivem třeba povětrnostních podmínek, počasí.
- (148) V: A Když se ještě poslední otázkou zeptám na pocit domova ve vztazích. Jestli tam to zažíváš? Máš nějaký zkušenosti nebo momenty, kdy zažíváš pocit domova ve vztazích? Nebo možná ne? A jestli jo, tak čím? Co to dělá?
- (149) R: Možná v tom jenom zažívám, to jak dospívám, že už se necítím v tom původním domově doma, že už se cejtim, že musím odejít do svého vlastního domova, že už nějak jako nejsem dítě, ale jsem dospělá a cejtim se jako u těch rodičů jako na návštěvě. Už nejsem schopná to brát jako za domov a mám pocit, že bych jim narušovala nějaký jejich prostot a oni by narušovali můj prostor. Nejsem schopná se tam vrátit, teď třeba po komunitě a oni to taky nepovažují teď za rozumný, právě z tohoto důvodu, že už jsem dospělá a nějak bysme si jako narušovali ten domov. Že vnímám, jak je hrozně důležitý, aby to dítě jako odešlo z toho původního domova nějak včas. To je asi to, jak to nejvíc vnímám jako ve vztazích.
- (150) V: Takže tady konkrétně ve vztazích s těma rodičema?
- (151) R: Ihm.
- (152) V: A máš to, když odhlédneme ještě od těch vztahů s rodičema, v jinejch vztazích? Třeba kdy zažíváš pocit domova?

- (153) R: Asi někdy, kdy mám blízký přátelský vztahy. Jako není to úplně takový to hluboký přátelství, ale nějaký přátelství v roli spolubydlícího. Tak většinou třeba cítím blízký vztah s tím, s kým v komunitě bydlím třeba dýl než, já nevím, 3 měsíce.
- (154) V: Nějaký sdílení toho prostoru společného teda?
- (155) R: Jo. Pokud jsem nucená ho sdílet, tak s někým, s kým se tam vzájemně můžem respektovat a s kým sme tam dýl a už známe ty svý životní procesy jako, já nevím, v kolik chodíme spát a v kolik vstáváme á..No, s kým sme si v tomhle hodně blízký. To je pro mě taky důležitý pro vztahy v životě. A jinak asi už nikdo.

Příloha č. 4. Paní D. –Žena, 28 let

Rozhovor - délka rozhovoru 56 min. 54 s., květen 2017

- (1) V: Tak jo, takže už to běží. Já se budu řídit mýma hodinkama, protože tyhle hodiny nejdou úplně dobře. Takže je 55 takže v dalších 55 bysme mohli skončit. Tak jo. Když se řekne domov, co si představíš?
- (2) R: Pevný obětí, jistotu. To, že někam patřím, no to že mě maj někde rádi...bezpečí
- (3) V: A nějaká tvoje zkušenost domova?
- (4) R: Jako tohohle typu, že bych tohle zažívala?
- (5) V: No. Kdy si zažívala tenhle pocit domova?
- (6) R: No spíš jsem po něm vždycky jako hodně toužila no, ale jako zažívala, ..třeba u babičky ho zažívám, tam ho cejtím, nebo takový to, že na tebe někdo čeká.
- (7) V: Takže to čekání tam...?
- (8) R: Hm, ano. Taky, že tam ten člověk pro tebe.. Ano, že tam na tebe čeká, no ale z vlastní zkušenosti, jako že bych zažívala jako přímo takhle doma, jako že by tam mamka na mě čekala nebo tak, to jsem nezažila.
- (9) V: Takže v tom tvym domově, kde máš rodiče, tak tam si ten pocit neměla nebo tam ho nezažívala, nebo možná...?
- (10) R: Velmi omezeně...když už, tak fakt jako minimálně.
- (11) V: A vybavuješ si ty momenty, když říkáš, že minimálně, jestli nějaký byly?

- (12) R: Jako mám...jojo pamatuju si jako jich pár, ale není to jako příměj, jako představa toho, že takhle to jako bylo. Ale jo jo, mám třeba spojený jsme s tatškou byli někde na dovolený třeba, takže tam si to vybavuju.
- (13) V: A co způsobovalo ten pocit nějakýho domova? Říkáš třeba s tvým tátou na dovolený, tak jestli bys dokázala nějak charakterizovat..čím to bylo, že jsi cejtla ten domov třeba s tím tátou?
- (14) R: Tak čas od času i s mamkou. Cejtím takovej divnej pocit z toho, že ji tak jako vynechávám z toho jo... no ale no...no, že charakterizovat tak, že ale spíš , že to není vono, když se vrátím k tomu s tou mamkou. Charakterizovat asi tak, že..., že jsme měli nějaký jistý prostředí, kde jsme byli.
- (15) V: Jako myslíš třeba tý dovolený?
- (16) R: Hm...,že jsem tak nějak jako věděla, co se bude dít a že se jako nic, že se nic nestane, že jako jistotu jsem cejtla jako z toho, z toho že vedle mě někdo stál stabilní, někdo jistej a z toho jsem se mohla cejtit i já jistě, což možná právě proto jako s tou mamčou tak necejtím....
- (17) V: Hm .S tím tátou to bylo možný?
- (18) R: Nebo s tou babičkou.
- (19) V: Jo, nějaká jistota?
- (20) R: Že se tam nestane nějakěj hroznej zvrat jako.
- (21) V: Jsi vlastně mluvila o tom, že minimálně doma, takže tam byly právě asi hodně momenty kdy si to necejtla. Jestli by ses dokázala podívat na to teď z tý druhý strany trošku. Ne, co charakterizovalo ten pocit domova, ale co vlastně způsobovalo to, že ten pocit si neměla?
- (22) R: No tak třeba to, že tam ta mamča jako často nebyla vůbec.

- (23) V: Aha.
- (24) R: Že jsem tam byla sama...nebo..
- (25) V: Nebyla, že byla hodně v práci nebo někde?
- (26) R: No, byla pryč různě. Jako v čajovně, s nějakýma kamarádama v baru. Tak jako různě pryč. Prostě jako byla venku. Vždycky jako se s nějakýma kamarádama. Že jí obtěžovalo být se mnou doma..., potom přemejšlim jako to, když vlastně, no to bylo nečastější, že jsem prostě jako, že jsem nečekala doma, protože tam nikdo nebyl, že tam na mě jako nikdo nečekal. Většinou, většinou jsem čekala já jako na to, kdy přijde s tím, že mi nebere mobil od té doby..., takže když sem byla, takže mamka jako byla dost proti těmhle věcem, takže peníze jsme neměly, nic, takže no, takže to bylo takový jako vyčkávání dlouhý vždycky s takovým pocitem, jestli přijde. Jestli přijde no, jako jestli přijde včas. Takže velká nejistota vůbec v to, že vždycky jsem se hrozně bála, že nepřijde, že se jako něco jako děje, že se něco stalo.
- (27) V: A jak dlouho to trvalo, že jsi byla takhle sama doma? Jaký období vlastně to je?
- (28) R: My jsme do těch deseti bydleli v Náchodě. Ještě byla babička a tam se mamka netoulala, protože neměla takhle asi známý a trochu se bála, že to babička jako uvidí, já nevim. No ale pak, když jsme se přestěhovali v těch deseti do Příbrami, tak tam to začalo, no, bylo to vlastně jako stálý, než sem odešla na střední.
- (29) V: A ty si šla na střední pryč z města teda?
- (30) R: Jo.
- (31) V: Takže si pak bydlela někde?
- (32) R: Na intru nebo u známý. No a pak sem byla hospitalizovaná a pak už to bylo jako jiný no.

- (33) V: A táta tam byl?
- (34) R: No nebyl. Taťka byl vždycky na telefonu přes, jako v budce, když sem šla do budky, takže sem mu volala z budky. Nesměla jsem říct, nesměla jsem říkat tyhle věci, že tam mamka není nebo tak. Jediný co, tak jako bylo, že Příbram nevnímám jako doma, že tam,.. To je zajímavý, já jsem o Příbrami nikdy neříkala, že se tam cejtím doma, že sem to nikdo necejtila. Sem vždycky říkala, že když jedu domů, tak že jedu jako do Náchoda.
- (35) V: A s tátou ste se nějak vídali? Nebo, že když se rozvedli, tak s váma nebyl doma, jestli ste měli nějaký kontakt nebo jenom přes ten telefon?
- (36) R: Přes ten telefon a byla snaha jako jednou za dva měsíce se vidět. A navíc si ho, no jako, Ale ono to, no..bylo to těžký hrozně. (slzy v očích)
- (37) V: Vidím, že i když o tom teď mluvíš, je to pro tebe těžký vzpomínat na to. A určitě kdybych šla někam, kde by to bylo hodně nepříjemný, tak mi to řekni, jo.
- (38) R: Do toho říká „ne“ (ve smyslu „v pohodě“).
- (39) V: Když od toho teď půjdu na chvílku, možná by sis trochu oddychla. Se k tomu třeba zase vrátíme, ale když by sis představila, co vlastně k tomu domovu, k tomu fenoménu domova, tak, jak ty tomu rozumíš, co k němu neodmyslitelně patří a co zase ne? Pro tebe.
- (40) R: Ihm. Neodmyslitelně k tomu patří, hmm, rodiče. Lidi, který tě maj rádi. Lidi, který se o tebe zajímaj. Takže nějaký zájem k tomu patří. Patří k tomu (odmlka) nějaká stabilita a možnost jako říct, co tě trápí, co mě trápí.
- (41) V: Myslíš možnost říct to těm druhejm?
- (42) R: Ihm. Nějaký jako představa, že se to vyřeší jako v tý rodině, že se to vyřeší, že jako nějaká představa pomoci.

- (43) V: V tom smyslu, že když třeba něco přijde těžkýho, tak že to jako zvládne vyřešit?
- (44) R: Že to zvládneme (důrazně), jako že, no jako množný číslo My ještě přijde v tom.
- (45) V: Že to máš jako my?
- (46) R: Ihm.
- (47) V: Společně. odmlka. A co si myslíš, že tam nepatří? K domovu?
- (48) R: Neustále cizí lidi. No. Lidi, který nepatřej jako do tý rodiny.
- (49) V: Nepatří do toho my?
- (50) R: Ihm. Což právě se taky dělo.
- (51) V: Ihm. Jsem se chtěla zeptat, jestli s tím máš zkušenost.
- (52) R: No. Většinou.
- (53) V: Jo. Že u vás doma byli často cizí lidi.
- (54) R: Jo.
- (55) V: A to byli nějaký jako?
- (56) R: Mamčiny známí. Se tak různě střídalo. Chlapi se tam střídali. Jako to bylo takový, jako že mamka je tam potřebovala mít, aby na to jako nebyla sama. A já jsem zase potřebovala, aby tam ta mamka byla se mnou. Jenže mamka tam byla s nima.
- (57) V: Že tam pak nebyla pro tebe? Byla tam pro někoho cizího?

- (58) R: Ihm.
- (59) V: Kdo tam vlastně ani nepatří.
- (60) R: Ihm.
- (61) V: To museli bejt těžký.
- (62) R: Ihm. Sem i hodně žárlila. Sem si to nechtěla jako přiznat. Bála jsem se jako cokoli říct, jako že mi to vadí, nebo tak. Nešlo to moc. Taky tam nepatří řešení jako problémů toho rodiče. Což tam jako bylo. Myslím si, že do fenoménu domova nepatří tajemství, jako záměrný, jako zatajování věcí. A nepatří tam to, že nesmíš jako něco říct, že nesmíš tam bejt jako za sebe, že, nepatří tam to, že musíš bejt dopělej, i když seš dítě. Nepatří tam nátlak, jako že si nesmíš hrát. Nepatří tam jako viditelnej sex, jako aby to děti viděly.
- (63) V: Nějaký vystavování sexualitě dospělejch?
- (64) R: No.(odmlka) Nepatří tam přílišná fyzická blízkost, ale psychická jo.
- (65) V: A když bys mi to ještě přiblížila, co je ta přílišná fyzická a psychická blízkost? Že si říkám, že tomu nějak asi rozumim, ale nevim, jestli to spíš nejsou moje domněnky, víš?
- (66) R: No, nepatří tam jako nějaký přílišný dotýkání se sebe. Ale když i na jednu stranu po tom člověk touží, ale touží po tom jak v určitejch, hm, jako hranicích, že třeba, po, po (zakoktala se) pohlazení. A ne jako takový furt jako sledování a .. odmlčení. A taky si myslim, že do fenoménu domova, i když teď kon co řeknu nepatří (usměje se, slzy v očích) ...ale nepatří jako když je moc problémů toho rodiče. (velmi nahlas) I když vim, že by tam, že člověk takhle nemůže posuzovat.
- (67) V: No tak asi z nějakýho důvodu to minimálně může dost znejišťovat, což může bejt proti tomu, co zas myslíš, že patří do toho domova. Nějaká jistota a stabilita.

- (68) R: Ihm.
- (69) V: Která tím může být narušena, takže tomu rozumím. Když se vrátím, ty jsi mluvila o tom Náchodu nebo Náchodě? Skloňuju to dobře? (usmívám se, R. též, potvrzuje „Náchodě“) a o tý Příbrami, vlastně nějaký vývoj toho domova, jak si to prožívala. Si říkala, že doma bylo v Náchodě. Ta Příbram moc ne. A pak si teda odešla na ten intr?
- (70) R: No, tak tam sem pak ztratila úplně ponětí o tom, co je doma. No. Byla jsem tam krátce.
- (71) V: Jak dlouho si tam byla?
- (72) R: No, asi tři měsíce, než jako. Já sem tam nemohla vydržet. Nemohla jsem tam vydržet, zároveň jsme tam mohli bejt venku jenom do šesti.
- (73) V: A pak si šla teda bydlet k těm známým tvýho táty?
- (74) R: No, no. Ke kamarádce taťkovy. Ale už jsem se dost rozsypávala, takže to bylo takový, takový, že ona mu pak, byli jsme, rok jsme spolu bydlely, pak ještě půl roku jsem u ní bydlela a..bylo to v garsonce. Jsme vlastně spaly vedle sebe. Ale já jsem za to byla ráda, protože,..byla jsem za to moc ráda, že sem u ní mohla bydlet. No. odmlka. Ale domů jsem to už nezvládala, jsem byla hrozně vystresovaná kvůli škole, mamka se pak složila, jsem jí odvezla do Riapsu a chodila jsem tam za ní každý den, no a pak už volala tátovi každý den. No, že jí přijde, že vůbec nevnímám, že jsem nějaká taková mimo, takže pak už se to celý jako zhatilo. Ale ještě k fenoménu domova mě napadlo jako porozumění.
- (75) V: Že patří?
- (76) R: Ihm. Že třeba s ní jsem cejtila takovej hodně zvláštní jako stav, jako že, fakt sem cejtila, že mě má ráda.
- (77) V: Ta kamarádka toho tvýho táty?

- (78) R: Ihm.
- (79) V: Takže u ní ses cítila dobře?
- (80) R: Ihm. Jo. Jsem jí jako moc vděčná za to, že sem tam mohla bejt. Sem tam cejtila takovou ochranu, no.
- (81) V: A když by si šla ještě dál v těch proměnách toho domova v čase. Možná až sem, do současnosti.
- (82) R: Se mi chce brečet trochu (slzy v očích, úsměv stydlivý).
- (83) V: Kvůli čemu?
- (84) R: No protože moc nejsem spokojená. Si počítala, že to bude? (nabízím R. kapesníky)
- (85) V: Jsou na to připravený ty kapesníky.
- (86) R: Já vim, no. Vysmrká se. No protože nejsem spokojená s tím, jak si sem schopná vybudovat doma, tam kde sem.
- (87) V: A proč nejsi? Co dělá tu nespokojenost?
- (88) R: No protože je vždycky vázaný na to, aby tam byli nějaký lidi. No a když sem sama, tak rázem to prostě není doma.
- (89) V: Takže to máš opravdu hodně vztahově to doma? S lidma?
- (90) R: Ihm.
- (91) V: Že bys s nima mohla být jako kdekoliv? Kdyby tam byli ty lidi, který ti tvořej to doma, tak kdekoliv v prostoru, místu? Kdyby si byla s nima tady, v Praze, v Brně?

- (92) R: em,em (jako nesouhlas), Taky ne.
- (93) V: Ne?
- (94) R: No doma. Doma se cejtim, když mi je jako vnitřně dobře, tak potom vnímám, že to je doma a že říkám, já musím domů, a jako že se tam těším domů. Taky tím, že mám psa Barona (změněno), tak, tak (odmlka, zasměje se, slzy v očích), tak ten je taky doma, takže vim, že tam na mě čeká. Což je zase nějaká vazba jako na někoho živýho, kdo je doma.
- (95) V: Ihm. Tak to myslím, že je dost přirozený. Že si hlavně vážeme to doma na vztahy a na lidi.
- (96) R: Ihm. Cejtim, že třeba doma hrozně zaplňuju jako věcma, abych měla pocit, že tam něco je. A potom se začnu topit v tom, že tam mám moc věcí.
- (97) V: Aha. To je zajímavý.
- (98) R: No, že se obklopuju věcma, abych měla pocit nějaký jistoty, nějaký stability, toho, že to je doma. Ale výsledkem potom je, že těch věcí je tam moc. A že to neumím uklízet, že toho je fakt moc a nemám nad tím kontrolu vůbec.
- (99) V: A mění se pak to doma, když to přijde přesně do chvíle, kdy si začneš uvědomovat nebo myslet na to, že najednou tady těch věcí máš moc, a nemáš nad tím kontrolu a nedokážeš si je uklízet. Mění se něco i s tím pocitem domova?
- (100) R: Mění! Že tam už vůbec nechci bejt.
- (101) V: Že těch věcí je až tolik?
- (102) R: Že se mi to prostě už nechce vracet, no.A obráceně, že když mi je jako zle psychicky, tak, tak zase strašně toužim bejt furt doma. Jako vůbec neodcházet. A to sou právě ty dny, ty období, kdy začnu zase hrozně hromadit ty věci, takže se to jde

jako ruku v ruce s tím. A vlastně možná jako neumím stabilní dlouhodobý doma. Že sem se stěhovala už asi dvacekrát.

(103) V: To je hodně.

(104) R: I když tak strašně nesnáším nejistotu, ale, no, furt sem hledala, že se budu cejtít líp někde. V jiným doma. S někým jiným. Hrozně toužím jako sdílet pokoj s někým. Jako nebejt jako opuštěná doma. Přitom pak jako, já vim, že to je nereálný, že to nejde jako dlouhodoběji, pokud možno celej život, že seš s někým. Protože ti začne vadit. Ty začneš vadit jemu.

(105) V: To si myslíš? Že to takhle je?

(106) R: Ihm.

(107) V: A máš teda tu zkušenost s tím, že si zažívala doma s různějma lidma? Nebo, že byly momenty v průběhu života, kdy si to cejtila?

(108) R: Jo. (slzy v očích). Jen nejsem teď úplně sto si to vybavit.

(109) V: Ale máš ten pocit, že jo?

(110) R: No. Mám ten pocit, že to byly jako nějaký okamžiky, kdy jo. (smrká) Třeba (odmlka).. Zajímavý, že třeba nikdy z prázdnin se mi nechtělo domů, víš? Nikdy jako, nebo když sem jela, no, jo, když sem někam jela, tak sem nechtěla se vrátit domů.

(111) V: A kam si jezdila?

(112) R: No, třeba někam stanovat.

(113) V: A to si jezdívala sama nebo s někým?

(114) R: Sama.

(115) V: Sama?

- (116) R: Ihm. A pak, že jsem se třeba někde s někým potkali, někdy nějaký sraz. Nebo s tatškou jsme někam jeli. (odmlka) No, ale fakt jako takovej první domov, co sem cejtila, tak jsem ho fakt cejtila s tou Ladškou, s tou tatškovou kamarádkou.
- (117) V: Ty si říkala vlastně, že si cejtila, že tě má ráda.
- (118) R: Ihm.
- (119) V: Bylo to ještě něčim? Čim si poznala, že je to doma?
- (120) R: Že se o mě zajímala.
- (121) V: Že se zajímala.
- (122) R: Že mi vařilo třeba, jo.
- (123) V: Nějaká péče?
- (124) R: Ihm. No jo. (slzy v očích)
- (125) V: Jste v kontaktu spolu?
- (126) R: Jo, jo. Sme. Sice to není tak intenzivní, protože ona se hrozně vinila za to, že jako nepoznala včas, že je mě zle. No, teďka má dceru, takže se teďka věnuje jí. Řešila i svoje nějaký problémy psychický taky. Ona byla právě jako, si myslim, že tam se stal takovej jako zásadní zvrat v tom, že se hrozně trápila tím, že viděla, že mi není dobře. A že to viděla daleko intenzivněji, jako vnímavějc, nebo intenzivnějc než já. (slzy) Já sem si to třeba neuvědomovala. Si myslim, že se dokázala tak nacejtit a vnímat, že se něco jakoby děje doma, no doma (povzdech s úsměvem), jako u mamky, mě. Že v tu chvíli to bylo jako oficiálně braný jako doma, jo. Sem tam měla jakoby věci. Většinu věcí, i když sem u tý Žofky bydlela. Jako když sem byla na škole, že víkendy sem jezdila buď do Náchoda anebo do Příbrami. (odmlka) No, pořádně nevím na co ses ptala ještě.

- (127) V: Já sem se ptala na to, co vlastně dělalo to doma právě s tou kamarádkou tvýho táty. Jak si mluvila o tom, že si cejtí, že tě má ráda.
- (128) R: (výrazně a nahlas) Že na mě byla připravená no, jako že se o mě zajímala, že se se mnou třeba chtěla učit, když viděla že mi, že mám z něčeho strach. Nebo že se mnou chodila hodně po venku, jako že se mnou trávila volnej čas.
- (129) V: Ted' mám takovou další oblast, na kterou bych se chtěla zeptat a to je jazyk. Protože si myslím, že každý doma je nějak typický i jazykem a řečí, jakou se mluví tam, kde je doma. Tak jestli si vzpomínáš jakej byl jazyk u tebe doma anebo tam, kde si se cítila doma? A možná i tam, kde si se necítila doma?
- (130) R: No, východočeština je vlastně jazyk od nás. Je takovej specifickéj, jako že komu čemu, když je to mužskej pád, tak je to dej to Honzoj, jako že to je něčim jako jiný a že, ih, tím, že sem pak žila někde jinde, sem přesto si udržela tohle, i když se podivovali lidi, jako na tím. I jako vícero slov je takovejch jinejch, ale já si to neuvědomuju, jaká to sou, ale sem se potkávala s tím, že se lidi podivovali, co to je za slovo. (usmívá se) No a třeba, když se vracím, když (zasměje se) domů k babičce ted'ka, možná to je taky mnoho domů, víš? Ale nikde se necejtim jako doma. No, takže každopádně, když se vracím jako (směje se) za babičkou domů tam, tak mi je vždycky příjemný, když ve vlaku slyším, když se lidi jako bavěj právě jako tímhle, jako že poznávám, že to je jako to nářečí, že říkám, že jedu jako mezi svý (usmívá se). A naopak to, co necejtim jako svý, tak je moravština, protože mamka je z Moravy a vždycky se hodně snažila jako mluvit spisovně a vadilo jí právě jako nespisovný slova, což čeština je plná nespisovnejch slov. No. Tak mě vždycky mrzelo tady to, že se snažila tak jako vodtrhnout jako ode mě a od toho, co bylo mě přirozený a jako opravovat mě v těch slovech, takže to vždycky mám takovej divnej pocit, jako melodický.
- (131) V: Když ještě přejdu do takový intimnější řeči a jazyku tý rodiny, co se třeba týče oslovování. Jak vlastně ste spolu třeba mluvili doma? Nebo na místech, kde si se cítila doma? A ted' myslím takovou tu víc vztahovou rovinu jazyka.

- (132) R: Tak třeba v rámci oslovování, tak babička mi říká Ludmilenko. Mamča to taky teďko občas používá. To je moc příjemný. Ludmilko mi říkali. To je moc příjemný, že mám pocit, že je mi to příjemný. Že i když mi tak říkaj, když jsem dospělá, že jo a mám najednou pocit, že to je jako vyjádření toho, že mě maj rádi.
- (133) V: To zdobnělý? A asi ta zkušenost s tím, že ti tak říkali?
- (134) R: Ihm. Je pro mě hodně nepříjemný, když mi řekli Ludmilo. No ale už sem si na to zvykla víc. Už to není tak hrozný, ale furt...My tak neříkaj, říkaj mi Ludmilo jenom když jako, no, když třeba sem, občas táta, když mě potřebuje zastavit v nějakých mejch kecech negativních, když prostě nadávám, sem zlá vůči sobě, tak mi řekne „Ludmilo, probud' se!“ (R. předvede i s výrazem ve tváři přísným, řekne velmi nahlas). Ale že to je jako láskyplný, že to není ve zlým. No a jinak. Ty se ptáš spíš na hezký oslovení? („vid“ nevyslovené)
- (135) V: Nemusí to bejt jen hezký. Jakýkoli. A to, jak ste doma spolu mluvili. Jestli bylo třeba něco typickýho, víš?
- (136) R: Třeba teď mě napadá, že třeba s tatškou sme si říkala různějma přezdívčkama.
- (137) V: Jakejma?
- (138) R: Kvinkvankvó (směje se). Bob a Bobek.
- (139) V: A to ste si jen tak vymýšleli nebo to bylo v rámci nějaký hry?
- (140) R: Vždycky to bylo v rámci něčeho. Jako, když sme na něco přišli někde, sme to třeba viděli, když sme spolu byli o víkendu a je fakt, že z tady toho , z těchletěch , jako z těch,.. s tátou a víkendu nebo těch dovolenejch sem vždycky žila (slzy) pak. No a pak právě i těchle přezdívčkách sem si různě jako já vymejšlela jako různý. Potom třeba tu kvinkvankvó. (odmlka) Mamka mi občas říká Ludmilice. (směje se), ale, že to bylo když se na mě zlobila.
- (141) V: To patřilo k tomu, když se zlobila?

- (142) R: Jo. Většinou jo.
- (143) V: Většinou to tak bývá, že rodiče mají dva modely pro to, když si hodná a když zlobíš.
- (144) R: Ale já vim, že sem moc nezlobila, jo. (směje se). Zase sem, víš, jako že sem třeba rozsypala mouku nebo takovejhle jako, jo jako v podstatě hovadina. Ale bylo to jako když se jí něco nelíbilo. No, třeba v tomhle kontextu sem ráda, že už sem dospělá, že už si uvědomuje, že třeba tohle není jako tak vážný jako.
- (145) V: Myslíš to, když ti řekla Ludmilice?
- (146) R: No. Nebo to, že když rozsypeš mouku tak to, jak ti řekne, že neznamená, že jako to, že tě nenávidí, což jsem si třeba jako dlouho myslela. Ještě jsou slova, babička mi stabilně říká Ludmilko nebo Ludmilenko, broučku ještě mi říká, nebo šašek počmáraněj, kecka uříznutá, Kvanda. No vlastně jo, babička je taky takovej tvůrce různých těchle těch. No tohle je taky doma... Ano, jako že cejtim, že to je nákej, že je to přímo, že vim jak mluví, že vim jak na mě mluví.
- (147) V: Jako ten její způsob?
- (148) R: No no. To oslovení. To slovo. To, jak mě říká, to je jako pro mě, že takhle třeba neříká jako někomu jinýmu, nákej m jinejm dětem nebo nákej m jinejm lidem. Taťka mi občas říká Broučo. Hodně mě třeba štválo, že tak začak říkat svojí ženě. Že jsem jako, že jsem nevěděla jak se v tom vyznat. Bylo mi to nepříjemný, protože brouča jsem byla já.
- (149) V: A když ještě chvilku zůstanu u toho jazyka, jestli třeba bys řekla, že u vás doma se hodně mluvilo nebo se možná málo mluvilo, křičelo, nebo to bylo víc takový jako pečující? Způsob, jak jste mluvili. Možná, jak jste spolu řešili věci. Jak to šlo přes tu komunikaci?
- (150) R: Je fakt, že já musím rozlišit na několik doma no. Že, že jako, že třeba doma s mamkou v Příbrami, tak tam jak mamka mluvila především, že to tam jako ten vztah byl mámi. Že já jsem posluchač a né mluvčí že jo, že ona mluví. Tak, že tam se

mluvilo, tam mluvila ona, takže tam se mluvilo takhle..., třeba já jsem málo kdy vyjadřovala nějaký pocit jako že, nebo jak jsem se měla někde, no že sem tak, no stejně doteď jsem s tím jako bojovala. Už se snažím, už se snažím jako jí to říkat, i když třeba mi dává najevo, že jí to nezajímá, nebo že ona jako má svoje, že by spíš chtěla říkat jak ona to má, ale potom zároveň vím že jako mi říká „ty mě taky neřekneš, ani nic já vo tobě nic nevím“, takže se to teďka snažím měnit. Každopádně doma to bylo takhle. A doma u babičky, tak tam, tam se nemlčí, tam se taky mluví, ale mluví se tak hodně povšechně jako o problémech se tam nikdy nemluvílo. Tam vždycky když jako se něco dělo, tak „pod“, dem si něco zahrát, dem si zahrát nějakou hru“. Jo, jako že má karty jako dospělí všichni, babička hodně ráda hraje hry, takže, takže, scrable hraje hodně jako u nás místo toho, aby se sedělo u kafe a mluvilo, tak se sice sedí třeba u karet, ale hraje se. Je fenomén toho že se začalo jako mluvit jako o těch problémech, tak přišel s tím když jsem byla podruhé hospitalizovaná, že táta nějak, asi z nějakých těch terapií, že on chodil taky na individuály a tam jako rodič se začal zajímat, tak asi možná mu nevím, jako že to pak vnes jako že jsme začali víc mluvit teda více méně no. Ale nekřičelo se, no nekřičelo se ani v jednom jako doma. Spíš třeba mamka, když měla období, který se jí tak jako střídaly hodně, tak tam vůbec nebyla. To znamená že bylo ticho nebo jak mluvila hodně jako...ale vím, že třeba můžu babičce říct jako cokoliv, že je takovou vrbou, že jí to můžu říct, že to není jako že bych nesměla říct to ne, že už vím že jako že můžu ale že bylo to tam, že jako dlouhou dobu všechno bylo tajemství a nic jsem jako nemohla říkat jo.

(151) V: Jako u babičky?

(152) R: No, no, že mamka se bála, že by byl problém z toho, že babička se dozví že není doma, že neváří. No no a jak se mám vůbec. Takže i tím se to tak jako velmi celý asi zamotalo, že sem vlastně, jsem neřikala, co se děje, nebo jak mi je no. Takže se to vlastně už několik jako let jako učím furt jo, ale je to..de to, vím že už můžu, že to jsou jenom nějaký moje strachy. Třeba jako, že nemůžu něco říct a přitom už to nikoho jako neovlivní už. Je to víš? Už je to otevřený tyhle věci. Je fakt, že se to furt jako, i když se to týká nějaký jiný věci, tak zpětně se to točí zase zpátky jako do tady těch starých nějakých jako bolestí, že vždycky jako teda najednou tam vidím ten, že to vlastně s tím souvisí, i když to tak vůbec nevypadá. Mluvim tak obšírně že, ale...

- (153) V: V pohodě.
- (154) R: No, ale každopádně to prostředí je třeba u babičky. U táty vim, že je zajímavé, jak jsem, že vim, že je naslouchající. S mamkou cejtim, že se snažíme si k sobě hledat tu cestu, ví že se musí jako víc upozadit a já zase vim, že se musím snažit jí říkat co se ve mně děje.
- (155) V: Když se přesuneme teď do teď a do přítomnosti, vlastně jsme nějak na to už narazily, ale zajímalo by mě, jestli teď v současnosti jsou momenty, místa, chvíle, kdy to doma zažíváš?
- (156) R: Hm. No třeba tady v komunitě, tak třeba když dem z vejletu, tak si, tak si představuju, tak jako jak sedíme všichni pak v komunitce a jsme tam společně a tak úplně cejtim, jak se těším na ten pocit jako doma. Příjemnej pocit doma.
- (157) V: A co ho tvoří? To, že tam jsme společně?
- (158) R: To, že tam chcem bejt společně, několikrát jsem tady zažila po výletě, že jsme tam ještě zůstali.
- (159) V: I přes ten čas, jako dobrovolně?
- (160) R: Hm a pak právě ve mně nastal jako hroznej jako problém, když ty lidi začali odcházet.
- (161) V: Že tam začala přicházet ta samota, lítost?
- (162) R: Jo, jo a toho, že to prostě už zase jako není na dlouho, že to je jen prostě prchavej okamžik. Zažívám doma třeba když jsem jela na dovolenku, když jsem jela k babičce, takže jsem se těšila na takovej jako, na to, když bude večer, nebo tam budem sedět v křeslech a budem hrát karty, že to je taky že jsem cejtla takovej příjemnej pocit doma, ale zároveň doteď, když si představim teď jako doma jako svoje doma, tak mám hrozný obavy, že si zas nedokážu vytvořit, že zase mi v něm nebude dobře. Cejtla jsem doma třeba když tady bydlela se mnou na pokoji Viky, to jsem

cejtila jako domov, když tady byla Maruška a je zajímavý, že se tak jako vždycky identifikuju s někým a rázem v tu chvíli jako se cejtím víc jako ňákej ten pocit jako toho, že někam patřím a to už najednou je pro mě pocit doma, že vim, že vim jak ten člověk se bude chovat, a vim jako, že mě přijímá a rázem cejtím já doma. Rázem se těším a to kde von je, tak já vnímám, že je doma.

(163) V: Vlastně to je ještě k té poslední otázce, co přispívá k tomu domovu? K tomu pocitu toho domova? Co přispívalo, co přispívá? Mám pocit víš, jak o tom vyprávíš, že si tam hodně zmiňovala někoho stabilního, někoho, kdo tam jako je vlastně, kdo tam je i pro mě, taková ta jistota. Hodně to vážeš na ty osoby, i si zmiňovala vlastně Viky a Marušku. No, že se ukazuje že to, co přispívá, je právě někdo, kdo tam asi je v tu chvíli?

(164) R: No, je to tak. Ještě, co přispívá k pocitu doma? To je otázka teďka? To, že to tam znám, to, že vim, co můžu dělat tam. To, že tam mám věci, který jsou moje a který maj ňáký svoje místo. To, že tam můžu zůstat, když mi není dobře a že tam můžu zůstat i když mi je dobře. K pocitu doma asi nejvíc přispívá jako to, že trvá furt, no, což není v mym případě.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Věra Zika

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Fenomén domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti

Počet stran (bez příloh): 84

Celkový počet stran příloh: 60

Počet titulů české literatury a pramenů: 23

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 8

Počet internetových odkazů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Michal Slaninka, PhD.

Rok dokončení práce: 2017

Evidenční list knihovny

Souhlasím s tím, aby má bakalářská/diplomová práce byla využívána ke studijním účelům.

V Praze, dne:.....

.....

Uživatel/ka potvrzuji svým podpisem, že pokud tuto bakalářskou/diplomovou práci využiji ve své práci, uvedou ji v seznamu literatury a budou ji řádně citovat jako jakýkoliv jiný pramen:

Jména, příjmení	Adresa	Datum	Podpis

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Věra Zika

Obor studia: Psychologie

Název práce: Fenomén domova u lidí s emočně nestabilnou poruchou osobnosti

Vedoucí/oponent práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 84

Počet stránek příloh: 60

Počet titulů v seznamu literatury: 23+8+1

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	X			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost

výsledků v praxi

	X			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	X			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorkina práca sa zameriava na fenomén domova u ľudí s emočne nestabilnou poruchou osobnosti. Chcem oceniť autorkine filozofické spracovanie témy, kde sa dozvedáme zaujímavé a cenné postrehy. Filozofické uchopenie sa v práci javí ako zásadné a domnievam sa, že na jeho základe môžeme porozumieť aj dosiahnutým výsledkom. Naopak v psychologickom uchopení by som privítal viac informácií zo súčasných výskumov, ktoré by dokresľovali súčasný stav.

Autorkine spracovanie kvalitatívneho výskumu pomocou interpretatívnej fenomenologickej analýzy prináša výsledky, v ktorých sa okrem iného dozvedáme, ako ľudia s diagnostikou emočne nestabilnej poruchy osobnosti rozumejú a prežívajú domov, ne-domov a taktiež ako rozumejú samotnej diagnóze. Rozhovory sú vedené citlivo a s porozumením. Práca je spracovaná kvalitne, s porozumením pre danú tému a odporúčam ju k obhajobe s výsledkom výborne.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: 1

Datum, podpis: 2.8.2017

Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

**Posudek oponentky bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Věra Zika**

Obor studia: Psychologie

Název práce: **Fenomén domova u lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti**

Oponent práce: PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 84

Počet stránek příloh: 60

Počet titulů v seznamu literatury: 31

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X	X		
--	---	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X	X		
--	---	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X	X		
--	---	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

	X			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	X			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

--	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Autorky bych se ráda zeptala, zda a jak pracují v terapeutické komunitě s fenoménem domova?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se v textu bakalářské práce zabývá fenoménem domova u lidí s tzv. emočně nestabilní poruchou osobnosti (dále ENPO). V teoretické části textu pojednává témata domova, a to z perspektivy filosofie (fenomenologie) a psychologie (zejména perspektiva vývojových teorií). Zabývá se tématem emočně nestabilní poruchy osobnosti, zejména koncepty Cloningera a Millona. Oceňuji zařazení subkapitoly týkající se poruchy osobnosti nahlížené optikou žen, které se s ní potýkají.

V empirické části práce zpracovává autorka kvalitativní výzkumnou sondu zaměřenou na vnímání domova u lidí (žen) s emočně nestabilní poruchou osobnosti. 4 polostrukturované rozhovory zpracovává autorka metodou IPA.

Práce je psána poměrně kultivovaným jazykem, pouze místy se vyskytují překlepy, stylistické neobratnosti či drobné chyby. Autorka pracuje adekvátně s podklady, uvítala bych však rozšíření seznamu literatury. Je zajímavé, že v kontextu pojetí práce (fenomenologické, nereduktivní), autorka nevyužívá značené množství například zahraničních zajímavých textů týkajících se ENPO (je však nutno poznamenat, že literatura je dostačující, poukaz na možnosti jejího rozšíření pramení z toho, že práce je jinak na vysoké úrovni). U tematizace teorií Millona a Cloningera bych uvítala podrobnější zpracování jejich pojetí poruch osobnosti a jejich etiopatogeneze.

E empirické výzkumné sondě nemám podstatné koncepční výhrady, doporučila bych pouze rozvést diskusi o aspekty, které mohly ovlivnit výsledky (případně doplnit tzv. předporozumění problematice) či mírně rozšířit závěrečné shrnutí výsledků. Tabulky bych doporučovala umístit do příloh.

Práci považuji za velmi kvalitní a přečetla jsem ji se zájmem, doporučuji ji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně-velmi dobře, v závislosti na obhajobě

Datum, podpis: 7.9. 2017

PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.